

\$3.00

ב"ה

לווח יומי הלכה למעשה

עם פרטי ההלכות והמנהגים
לחודש תשרי ה'תשפ"א

חלק שלישי

מא' דחול המועד סוכות
עד אחר שבת בראשית

יו"ל על ידי

בד"צ דק"ק קראון הייטס
כאן צוה ה' את הברכה

EVERYONE HAS HALACHIC QUESTIONS. YET NOT EVERYONE HAS A WAY TO GET THE ANSWER.

Now they do:
AskTheRav.com

AskTheRav is the channel which connects our community to the Rabbonim, who invest endless effort to provide Halachic resources. AskTheRav is now being dedicated in honor of our Moreh D'asra Rabbi Schwei"l.

Take an active part by becoming a monthly subscriber in a way that works for you.

BE A PART, SUBSCRIBE TODAY!

www.AskTheRav.com/Donate

All donations are tax deductible.

AskTheRav is a project of:

- The **Beis Din of Crown Heights** and of **Vaad Hakohol of Crown Heights**,
- Overseen by **Rabbi Braun**, Shlita, executive member of the Beis Din.

Ask the Rav
אתרא דרב

Now featuring a new food and wine menu!

Casual dining dairy restaurant

265 Troy ave
Brooklyn NY 11213

917.633.6770

Chmozzarella.com

לזכות
ר' צבי מרדכי בן שרה
וזוגתו מרת שלומית
בת שושנה
ובניהם ובנותיהם וכו'
שיחיו גודמאן

לזכות

משפחת שקד

ומשפחת פוברסקי שיחיו

לבריאות הנכונה ונחת יהודי חסידי מכל יוצאי חלציהם
ומתוך הרחבה

כאשר תעבירו את ימים המיוחדים האלו, בוודאי תהנו מתוכנו העשיר והנהדר של הלוח היומי, שמנחה אתכם בכל ההלכות הנצרכות - שלב אחרי שלב - לפי סדר היום. נא הביעו את הוקרתכם למאות שעות העבודה שהושקעו שהשקיעו המפיקים, הכותבים, העורכים, מתרגמים, מעצבים והמפיצים, והרימו תרומה להשתתפות בהוצאות הרבות, באמצעות האתר www.daytodayguide.com באתר ניתן לקבל פרטים גם על מבצע המנויים ללוח היומי לשנת תשפ"א

לתמיכה ברבני השכונה בקרו באתר www.crownheightsconnect.com
האתר הוקם על ידי ידידי הבר"צ

כמו כן ניתן ליצור קשר בטלפון: 347-465-7703

לוח יומי

עם פרטי ההלכות והמנהגים
לחודש תשרי ה'תשפ"א

חלק שלישי

מא' דחול המועד סוכות
עד אחר שבת בראשית

נערך על-פי שיעורים שנמסרו
מהמרא-דאתרא וחבר הבד"צ
הרב יוסף ישעי' ברוין שליט"א

בשיחת יום ב' דר"ה תשנ"ב נאמר: "יש לעורר ע"ד לימוד ההלכות הצריכות לימים אלו, שבהם ישנם כמה וכמה שינויים בתפילה וכמה מנהגים וכו' – שילמדו הלכות אלו בשו"ע, או כפי שמצינו לאחרונה, שמדפיסים בלוחות השנה כמה וכמה הלכות השייכות לאותו הזמן, הלכות הצריכות, שתועלת מיוחדת בזה בפרט לאלו שאין להם ספרים מאיזו סיבה שתהי', או שיש להם ואינם יודעים היכן לחפש וכיו"ב, שע"י העיון בלוחות אלו – ע"ד לוח כולל חב"ד (ובב' האופנים או כפי שהוא תלוי על הקיר, או בתור ספר קטן) שמלוקטים בו המנהגים וההלכות הצריכות – מוצאים בנקל את ההלכות האמורות. ולכן דבר נכון ביותר הוא שכאו"א יעיין בלוחות הנ"ל, באופן שכל ההלכות דימים אלו יחקקו בזכרונו, מפני שלפעמים כשמתעוררת שאלה בזה נמצאים במעמד ומצב שאסור להפסיק ולשאול, או שאין את מי לשאול, ויתירה מזו – לפעמים אינו יודע כלל שצריך לשאול".

ע"ד אופן העריכה בפרטיות – ראה לעיל בהקדמה ללוח שי"ל לתשרי שנה זו ח"א וח"ב.

הזמנים¹ שנכתבו כאן הם לשכונת קראון הייטס. כיון שאי אפשר לצמצם, וישנם כמה גורמים היכולים להשפיע על הדיוק בזה, לפיכך ראוי להקדים [או לאחר, לפי הענין] את הזמן במידת־מה – ולא לחכות לרגע האחרון.

יום שני, י"ז תשרי, א' דחול המועד

סוף זמן קריאת שמע בשעה 9:48.

בבוקר: נטילת לולב כדאתמול, ללא שהחיינו. וכן בשאר ימי החג.

שחרית: אין מניחים תפילין בחול המועד. שחרית לחול, יעלה ויבוא. הלל שלם, הושענות ליום ג' "אום אני חומה". קדיש תתקבל. שיר של יום, לדוד ה' אורי, קדיש יתום. קריאת התורה (1 ספר תורה. 4 עולים). חצי קדיש. אשרי, ובא לציון. יהללו. חצי קדיש.

שכח ולא אמר יעלה ויבוא, דינו כנ"ל במעריב. אם נזכר לאחר שהתפלל מוסף, אינו חוזר ומתפלל שחרית.

מוסף לשלש רגלים (בכל יום – פסוקים מיוחדים לאותו יום). "ומנחתם ונסכיהם" אחרי פסוקי כל יום ויום [וכן בכל ימי חול המועד]. שש זכירות. תשלומין לברכת שהחיינו למי ששכח – ראה בהערה².

שכח ולא הבדיל במוצאי יום טוב, נחלקו הפוסקים אם יכול להבדיל למחרתו, וספק ברכות להקל³.

שמחת יום טוב: האנשים אין יוצאים ידי חובת שמחת יו"ט אלא ב[רביעית] יין⁴ **בכל יום**. כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע שתה רביעית יין בכל סעודה. והקטנים נותן להם קליות ואגוזים⁵ משום שמחת יום טוב.

בחול המועד אינו חייב לאכול פת אבל לכתחילה מצוה לאכול פת. גם בחול המועד – מצוה באכילת בשר משום שמחת יו"ט⁶.

חול המועד חייב לכבדו במאכל ומשתה ובכסות נקיה כשאר ימי יום טוב,

(1) נתבאר בכינוס תורה חוה"פ פסח תשע"ח ב-770.

(2) שכח לברך "שהחיינו" בקידוש ליל שני אפילו אם בירך כבר בליל ראשון חייב לברך אימתי שזכר בכל שבעת ימי החג שברכת "שהחיינו" יש לה תשלומים כל שבעה. אם שכח "שהחיינו" בליל ראשון, וגם בליל שני שכח ולא בירך "שהחיינו", ונזכר באחד משאר ימי החג יברך אימתי שזכר, אלא שצריך לברך תוך הסוכה כדי לפטור גם את הסוכה.

(3) ובמק"א הארכנו במשמעות דעת אדה"ז בזה.

ואם שכח להבדיל גם במוצ"ש ("בין קודש לקודש") מבדיל הבדלת מוצ"ש עד סוף יום שלישי, ומברך "המבדיל בין קדש לחול" (ראה לעיל בלוח למוצ"ש – נדפס בלוח לתשרי ח"ב – בהערה. ודון מינה. אבל ראה שו"ת יד אליהו רגולר ח"ב כתבים אות ה סי"ח. ודבריו צל"ע).

(4) בנוגע למיץ ענבים – ראה הלכה יומית אות תשלא ובמ"מ וציונים לשם בארוכה. ודון מינה ואוקי באתרין.

(5) ובסה"ש תשמ"ח (ח"א ע' 317 הע' 120) מעיר מל' הרמב"ם הל' יו"ט פ"ו ה"ח: קליות ואגוזים ומגדנות. ועיי"ש עוד (הע' 119) [לענין חג הפסח]: ופשיטא – לא לרגוז עליהם, ח"ו, היתכן שכשאשר מדברים אודות ענינים הכי נעלים, יצי"מ כו' זקוקים הם ל"קליות ואגוזים"?! אלא, לכל לראש, יש לשמחם לפי מעמדם ומצבם, ואח"כ יסביר להם עניני יצי"מ וכו'.

(6) ראה אר"ח הל' חוה"מ סל"ד. וכן מוכח מל' אדה"ז בשו"ע סי' תקכ"ט ס"ו. וראה גם שו"ת בא"מ ח"ז ס"ג סק"ב. וראה שיחת הושע"ר תשי"ג.

שלא ינהג בהן מנהג חול. ולובשים בגדי שבת ויום טוב⁷. והמבזה את המועדות (עושה בו מלאכה או שנוהג בו מנהג חול באכילה ושתייה) אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אין לו חלק וכו' וכאילו עובד וכו'.

דוגמאות למלאכות האסורות בחול המועד: פרקמטיא, תפירה, כביסה (חוץ מבגדי תינוקות המלכלכלין בגדיהן תדיר), כתיבה (אלא אם צורך המועד. והמנהג לעשות בשינוי קל), הדפסה, גטילת צפרניים, ותספורת. הוצאה והבערה מותרים.

גם מלאכות שאין בה טורח ושיהוי אסורות (לכמה דעות), אא"כ ה"ז לצורך המועד. באופן כללי הותרו רק המלאכות שהן מעשה הדיוט ולצורך המועד [אא"כ בצרכי אוכל נפש ועוד יוצאים מהכלל. ואכ"מ]. בהגדרת "מעשה הדיוט" ו"לצורך המועד" כמה פרטים וחילוקי דינים בזה, ונתבאר בארוכה בכינוס תורה חוה"מ פסח תשע"ז. ולהלן עיקרי הדברים: גם מלאכה שהתוצאה שלה היא אומנותית, מותרת אם היא מעשה הדיוט, והיינו שאינה דורשת אימון ידים וכיוון גדול. אבל כשהפעולה היא בגדר מעשה אומן אסורה גם כשנעשית ע"י מי שאינו אומן, וגם כשרוב בני אדם יודעים לעשותה. בכמה מקומות מצינו שדבר שאפשר בקל בלעדיו, או שאפשר לעשותו לאחר המועד, אינו בגדר צורך המועד.

בספר פלא יועץ ערך חול המועד: "בענין חול המועד רבים עברו, ומחמת שהותרו איזה מלאכות יותר מיום טוב נעשו כל המלאכות כהיתר ואין מבקש לידע מהו אסור ומהו מותר. . והאיש הירא לנפשו ידרוש מעל ספר או מפי סופרים איזו מלאכה אסורה ואיזו מותרת ולא יעבור".

מבצע תורה: "כלום אסור לעשות מלאכה אלא כדי שיהיו אוכלים ושותים ושמחים ויגעים בתורה"⁸.

הרוצה לבנות סוכה ברכב, באמצעות דלתות הרכב (דהיינו שפותחים שתי דלתות, הקדמית והאחורית, והצד השני של הרכב מהווה דופן שלישי, או באמצעות שני מכוניות פתוחות אחד ליד השני, ובכל מכונית פתוחה דלת אחת), עליו לוודא פרטים אלו:

א. שחלל הסוכה הוא לפחות שבעה טפחים באורך ושבעה טפחים ברוחב.
ב. שגובה הדלתות עשרה טפחים.

ג. שאין ריוח שלושה טפחים או יותר מתחתית הדלת לקרקע. (וכדאי לחנות ליד המדרכה ולפתוח את הדלתות על המדרכה).

ד. שהדלתות פתוחות בצורה חזקה כך שלא ייסגרו לבד ברוח מצויה.

ה. לכתחילה אין להניח את הסכך ישר על הרכב משום "מעמיד בדבר המקבל טומאה". ויש להשים על הרכב קורות עץ לייסטים (וכדומה) ולהניח את הסכך עליהן.

ו. שהסכך קשור – לכתחילה בדבר שאינו מקבל טומאה – בצורה שלא יעוף ברוח מצויה.

ז. שאין ארבע אמות סכך פסול – גג הרכב – בין הקיר לסכך (מן הצד). ולא סכך פסול של ארבע טפחים באמצע הסוכה. אם הסוכה קטנה שיש בה רק שבעה על שבעה טפחים פוסל בין באמצע בין מן הצד בשלש טפחים.

7 ראה מג"א סי' תקל סק"א. משנ"ב שם בשעה"צ סק"ד. נימוקי או"ח שם סק"ג. ולהעיר מר"ד ג' דחוהמ"ס תש"מ בהוספות לשיחות קודש.
8 ירושלמי.

ח. שהאוכל מונח על שולחן בתוך הסוכה (שמחוץ לרכב), או בידיו, ולא על המושב בתוך הרכב.

ט. שהסוכה נמצאת במקום שלא מפריע להילוך הרבים.

י. שהסוכה ראויה גם לשינה, דהיינו שאינו מפחד לישן שם בנחת בלילה ממורא הגנבים והליסטים.

יא. עליו להתנות שיוכל להשתמש ברכב לצרכים אחרים גם אחרי שסותר את הסוכה (כדלקמן).

[אפשר גם לבנות סוכה ברכב עם גג נפתח, וכמובן יש ליזהר בכל הפרטים האמורים].

מותר לעשות סוכה בחול המועד, ואפילו בפרהסיא. אבל רק במעשה הדיוט ולא במעשה אומן. ויש למעט בתפירה ובנין ככל האפשר⁹.

נחלקו הפוסקים בנוגע לסתירת סוכה בחול המועד¹⁰. ובכל אופן, גם להמתירים (ודבריהם נראה עיקר), אסור להסתפק וליהנות מדפנות הסוכה¹¹. ועפ"ז בסוכה נידת שדפנות המשאית משמשים כדפנות הסוכה, אין לפרק את הסוכה באם לאחרי הפירוק ישמשו הדפנות לצרכים אחרים. והעצה היעוצה – אף שתנאי בד"כ אינו מועיל – להתנות מראש שאינה נאסרת בהנאה¹².

יום שלישי, ח"י תשרי, ב' דחול המועד

בראש האושפיזין: משה רבינו ואדמו"ר האמצעי.

סוף זמן קריאת שמע בשעה 9:48.

סדר התפלה – כדאתמול. הושענות ליום ד', "אדון המושיע".

המניחים הלולב במים, בחולו של מועד מצוה להחליף המים, משום הידור מצוה.

במשך ימי חול המועד מחליפין ההדסים והערבות, כולם או חלק מהם, אבל אין לוקחים בכל יום ערבה חדשה.

נחלק עלה העליון האמצעי של הלולב, אפילו נחלק בכל אורכו, כשר בשאר הימים (חוץ מיום טוב ראשון, ומספק – גם ביום טוב שני).

נשרו רוב עלי הערבה – בשיעור ג' טפחים – פסולה וצריך להזהר מאד בדבר זה שלפעמים נושרים העלים על ידי תחיבתן לתוך הלולב וגם על ידי נענוע. לכתחילה אין ליקח ערבה שנעקרו מקצת עליה אם אפשר לו בקל למצוא אחרת שלימה שלא נשרו עליה כלום.

9) ואם אי אפשר לבנות רק במעשה אומן, מותר גם בזה, ואף בפרהסיא. ובתנאי שבניית הסוכה היא עבור דברים שמחוייב לעשותם בסוכה, ואין לו סוכה אחרת משלו, שבאופן זה צריך לבנות רק במעשה הדיוט.

10) מדין הוקצה למצותו, ביזוי מצוה, או שצ"ל עשוי' לשבעה – ראה עיקרי הד"ט או"ח ס"ב סקס"ח. שו"ת שו"מ מהדו"ג ס"ג סקכ"ח. פי' הגר"י פערלא לסהמ"צ לרס"ג עשין ו. שו"ת צי"א חי"ג סס"ח. להורות נתן ח"ז סמ"ז-מט. אבל לכאו' יל"פ בדעת רש"י סוכה מח, א ד"ה לא יתיר (שדנו בדעתו בכמה מהנ"ל) שאי"ז רק עצה טובה קמ"ל, אלא בגדר כל ז"י עושה סוכתו קבע. ולפ"ז ביש לו סוכה אחרת לית לן בה. אבל פשוט שאין סרך איסור משום מלאכה במועד, אא"כ נאמר שאינו בכלל צורך המועד (ראה שש"כ פס"ז הע' קעז. וצ"ע), או בטורח טירחא מרובה. ובמקום חשש הפסד, בלא"ה אולי יש להתיר, ע"פ שו"ע סי' תקלח ס"א ואילך.

11) אבל אין בכלל זה כשמפרקה משום הפסד ממונו, שאי"ז בגדר הנאה, שלא אסרו אלא בהנאה מגוף הסוכה. וראה באהלה של תורה ח"ב ספ"ט.

12) ראה שו"ת מנחת שלמה תנינא סנ"ד. צי"א חי"ג סס"א. מן המים (אייכנשטיין) ביצה סל"ד.

אף על פי שכמשו רוב עלי הערבה או שהושחרו, כל שלא הגיעו לשיעור ביטיות שהלבינו פניהם כשרה.

יום רביעי, י"ט תשרי, ג' דחול המועד

בראש האושפיזין: אהרן הכהן ואדמו"ר הצמח צדק.

תקופת תשרי: יום רביעי, י"ט תשרי בשעה 3:00 לפנות בוקר¹³.

סוף זמן קריאת שמע בשעה 9:49.

סדר התפלה – כדאתמול. הושענות ליום ה', "אדם ובהמה".

יום חמישי, כ' תשרי, ד' דחול המועד

בראש האושפיזין: יוסף הצדיק ואדמו"ר מהר"ש.

סוף זמן קריאת שמע בשעה 9:49.

סדר התפלה – כדאתמול. הושענות ליום ו', "אדמה מארר".

ליל ששי, ליל הושענא רבה¹⁴

בראש האושפיזין – דוד המלך וכ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע¹⁵.

בברכת המזון: יעלה ויבוא¹⁶. הרחמן לסוכות. ולא של יו"ט.

אין מקיזים דם בערב יו"ט, גזירה משום הקזת דם בערב חג השבועות שיש בו סכנה. ונתבאר בשו"ע אדה"ז¹⁷ שאף שבליל ערב יום טוב יש להקל, בהושענא רבה שהוא ליל דין יש להחמיר. [ואף שיש מקום לומר שבדיקות דם אינן בגדר הקזת דם, וכבר האריכו אחרונים בזה – מ"מ, בהושענא רבה, שהוא יום דין, יש מקום להחמיר¹⁸].

לאמר איש לחבירו "גמר חתימה טבא", "פתקא טבא" וכיוצא בזה – לא נהגינן כן. אבל נזכר (הענין) כמה פעמים בשיחות קודש דליל הושענא רבה.

"איתא בזהר (שאומרים בליל הושענא רבה) "ביומא שביעאה דחג . . . פתקין נפקין מבי מלכא" . . . מובן שגם הושענא רבה הוא אותו ענין של ראש השנה . . . שיום ערבה (הושענא רבה) הוא אותו ענין כמו יום תקיעה (ראש השנה) ובשניהם "ואותי גו' ידרושון" – ראה בארוכה שיחת ליל שמחת תורה תשט"ז. (ועד"ז בכ"מ).

באור התורה¹⁹: "יום הושענא רבה והיינו עשיית הכלי כדי להיות הקליטה

13) התקופות נזכרו בהקדמה ללוח "היום יום" וכן בלוח כולל חב"ד. לפרטי דינים: "ראה ב"י או"ח סו"ס תנה. רמ"א שם ס"א (שו"ע אדה"ז שם סט"ו-רטו. סר"ו סי"ד). יו"ד סקט"ז ס"ה. ובכ"מ" – נסמנו בלקוטי שיחות חט"ז ע' 98 הערה 33. חכ"א ע' 233 הערה 33. וראה לקו"ש חט"ז ע' 577. 14) ע"ד ב' הנוסחאות "הושענא רבה" (בה"א – בלשון הקודש) או "רבא" (באל"ף – בלשון תרגום), ראה שיחת ליל הושע"ר תנש"א.

בביאור מעלת הושענא רבה, להיותו שביעי, "כל השביעיין חביבין" – ראה שיחת הושענא רבה תשמ"ז.

15) ולהעיר בנוגע להאושפיזי הושענא רבה, מאופן נוסף בחשבון שבעת האושפיזין (בשיחת ליל ד' דחג הסוכות תשנ"ב), ששבעת האושפיזין הנ"ל מתחילין מאדמו"ר הזקן. ועד"ז הוא ביומן משנת תשי"ז: היום [כ' תשרי] אחרי שחרית . . . בזמן זה מסר הרחמ"א ש' חדקוב בשם כ"ק אדמו"ר שליט"א: "היינט [כ' תשרי] איז דעם רבי'נס אושפיזא."

16) שכח יעלה ויבוא – ראה לעיל בלוח ליל א' דחוו"מ.

17) סתס"ח סכ"ב-כ"ג.

18) ועל דרך מה שהחמיר אדה"ז בשולחנו (או"ח תס"ח סכ"ג) לענין אחר עד"ז לגבי הושענא רבה מטעם זה.

19) חקת ע' א'תרמז (ע"פ הזהר).

בשמע"צ²⁰. ובמקום אחר²¹ מביא ממגלה עמוקות²² בפי הפסוק "ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה" שחמשים יום כמנין "לך" זהו מר"ח אלול עד הושענא רבה גמר החתימה הם ימי התשובה זהו "ויהפוך" כו' "גם את" ר"ת אלול תשרי "גם את" להפך מבחי' "גם את זה לעו"ז עשה אלקים".

בספר שערי תשובה לאדמו"ר האמצעי²³: "וזהו בחי' החותם הניתן לאדם בהושענא רבה לשומרו מחיצונים כל השנה והוא המגין על אור וחיות הנשמה וגם על חיות הגוף לבלתי יזק ממזיקים רעים בגשמיות בגופו ובממונו. . . אך ע"י החותם ניצל מכל מקטרג ברוחניות למעלה על חיי נשמתו ומקטריגים גשמיים למטה לחיי גופו ואדרבה יעזרו לאדם להכניע ולהפיל שונאיו הרוחניים וגשמיים (כמו ברצות הוי' דרכי איש גם אויביו כו' וקטיגור נעשה סניגור ונהפך השונא לאויב כו')."

בכמה שיחות קודש²⁴ שיש להוסיף בשמחת בית השואבה בריקודים וכלי זמר יותר מכל לילי החג, ועד להוספה שלא בערך, דכיון ש"מעלין בקודש", צריכה להיות שמחת בית השואבה דלילה זו באופן של הוספה לגבי כל הלילות שלפנ"ז. וענין זה מובן בפשטות, כי שמו של יום זה המתחיל כבר בלילה זה, "הושענא רבה", מדגיש את העילוי המיוחד דיום זה לגבי שאר ימי חגה"ס. וגודל העילוי דהוש"ר מודגש עוד יותר בתפלות הנוספות דיום זה. ובפרט ע"פ המבואר בזהר (וגם בנגלה דתורה) אודות גודל העילוי דהוש"ר, כולל המבואר בזהר שאומרים בתיקון דליל הוש"ר: "בההוא חדותא לא משתכחי במלכא אלא ישראל בלחודיהו". לאידך גיסא הרי בלילה זה, ליל הושענא רבה, ישנם כמה ענינים נוספים מלבד הענין דשמחת בית השואבה, כמו תיקון ליל הושענא רבה, אמירת תהלים ויהי רצון כו', מאמרי זהר וכיו"ב. ומובן שענינים אלו דורשים משך זמן, ולא עוד אלא שיש לעשותם מתוך שימת לב וכוונה כו', ככל עניני העבודה שצריכים להיות "בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך". ומכיון שכן, הרי במשך הזמן שצריכים להקדיש לענינים המיוחדים דליל הוש"ר, שהם ענינים עיקריים בזמן זה, ענינים שהזמן גרמא אי אפשר לעסוק בשמחת בית השואבה (כולל אמירת השיחה בנוגע לשמחת בית השואבה) שהרי ע"פ הלכה אי אפשר לחשוב שתי מחשבות בבת אחת. ולכן בהכרח לומר, שבלילה זו יש נתינת כח מיוחדת לפעול את כל הענינים דשמחת בית השואבה, כולל ההוספה דלילה זו לגבי כל הלילות דחג הסוכות, באופן דמועט המחזיק את המרובה, כפי שמצינו בכמה עניני קדושה, היינו שמשך זמן מועט בכמות ביחס למשך הזמן דלילות שלפנ"ז מחזיק את המרובה, כל השטורעם דשמחת בית השואבה בלילות שלפנ"ז ובאופן של הוספה, מעלין בקודש.

נוהגים כל ישראל להיות נעורים בליל ערבה [הושענא רבה] לעסוק בתורה, כמו שנדפס הסדר, לפי שבחג נדונין על המים שכל חיי האדם תלויים במים, והיום הוא יום האחרון של החג, והכל הולך אחר החתום.

קורין²⁵ תיקון ליל הושענא רבה: כל ספר משנה תורה [חומש דברים], ספר

(20) וראה בשיחת ליל הושע"ר תשמ"ו בביאור הענין דהושענא רבה כהכנה לשמיני עצרת, ושוב מתחיל כבר הקליטה דשמיני עצרת.

(21) אוה"ת פ' תצא ע' תתקפ.

(22) אופן קז

(23) פג, ג.

(24) ראה שיחת ליל הושענא רבה תשמ"ב, תשמ"ג, תשמ"ה ועוד.

(25) גם הנשים – כ"כ בשו"ת רב פעלים (ח"א סוד ישרים ס"ט). וכמדומה, אין מנהג ברור אצלנו בזה. וכו"כ נוהגות רק באמירת תהלים. (ולהעיר ממש"כ שם בסו"ד, שהקפות של הושע"ר וחבטת הערבה עושין רק הזכרים. ואצלנו, גם הנשים עושות חבטת הערבה. ואולי כוונתו רק להקפת הבימה (שבגמר ההקפות חובטין הערבה)).

תהלים ומאמרי הזהר (נדפסו ב"תיקון")²⁶.

הטעם לקריאת משנה תורה נתבאר בכתבי האריז"ל,²⁷ לפי שאז הוא זמן החותם השני²⁸ וחותרם זה הוא משנ"ה של הראשון, ומשנה תורה היא במלכות. ונתבאר שם, שהחותם הוא מן ג' מילואים של שם אהי²⁹, ועם ג' כוללים שלהם בגימטריא משנ"ה. וקוראים אותו קודם חצות, לפי ש"עיקר הדין נידון ונגמר בחצות הראשון של ליל הושענא רבה, ואז בעת חצות הלילה נגמר החותם להחתם במלכות שבה נגמר הדין". [ויש שכתבו לפי ששם עיקר אהבת ה' ויראתו]³⁰.

חומש דברים נאמר ביחיד – בסוכה³¹, וקודם חצות. גם פרשת ברכה אומרים רק מקרא ורק פעם אחת.

"ידוע אשר בלילה – החל מצאת הכוכבים עד אחרי חצות לילה – אין אומרים תהלים לבד מראש השנה, עשרת ימי תשובה, ויום הכיפורים והושענא רבה (והושענא רבה גופא – לאחרי חצות)."

אמירת התהלים בציבור מתחילים אחר חצות הלילה (חצות בשעה: 12:44). ב-770 מתחילים בשעה 1.

אומרים תהלים בחגירת אבנט ואין מאריכין באמירתו.

אחר כל ספר מתהלים אומרים יהי רצון של הושענא רבה ויהי רצון שלאחר צאת הלבנה, אבל לא יהי רצון לשבת ויום טוב. בשנים האחרונות נהגו בבית חיינו – וכן נזכר בכמה שיחות – לומר גם יהי רצון לשבת ויו"ט³².

26) ובישיחת ליל הושע"ר תשמ"ג (חלקו נעתק לעיל) נזכר גם אמירת יהי רצון וכו'.

27) שעה"כ ענין סוכות דרוש ו. ועוד.

28) חותם החיצון, במלכות, בסוד "חותם בתוך חותם", בהמשך לחתימה בניעילה דיו"כ, חותם הראשון, הפנימי, ביסוד, לאחרי סיום בנין המלכות בעשי"ת. והוא בכ"מ בדא"ח – ראה תורת חיים בשלח רלג, א. ונתבאר בדרוש מהצ"צ, בפלח הרמון ויקרא ע' רמ. וראה בסה"ש תורת שלום ע' 26.

29) בלי הפשוטים – ק"מ, קכ"ב, ק"ל.

30) ובכ"מ הביאו שהדבר קשור עם קריאת כמה חלקים שבספר משנה תורה במעמד "הקהל".

31) מנהג כ"ק אד"ש – מפי השמועה. וכ"ה בכ"מ (מנהגי חת"ס פ"ח סט"ו. משמרת שלום סמ"ה בסופו (ע"פ סוד). שו"ת רב פעלים ח"א סוד ישרים ס"ט. וראה בח"י חגה"ס פ"ו במעלת לימוד ספר דברים בסוכה דוקא).

ובפשטות, כן צ"ל ע"פ דין, ש"כל שבעת הימים צריך לקרות וללמוד בתוך הסוכה" (אלא אם כן קורא ולומד בבית המדרש, או אם הוא מבין ומדקדק כשלומד, שיכול ללמוד חוץ לסוכה כדי שתהא דעתו מיושבת עליו. וכן בלומד מתוך ספרים הרבה, שאא"פ להכין להם מקום בסוכה בלא טורח רב ויש לו טורח רב לפנותם מסוכתו בעת האכילה ולחזור ולהכניסם בעת הלימוד) – ראה שו"ע אדה"ז סתרל"ט ס"ד, עיי"ש הפרטים. וראה א"א מבוטשאטש סתרל"ט ס"ט, להתייר קריאת משנה תורה בביהכ"נ, שה"ז ה"ז בגדר מצטער להיות לבד בסוכה.

ולהעיר ממשמעות שיחת ליל הושע"ר תשמ"ט שלימוד משנה תורה הוא בביהכ"נ לפני אמירת תהלים, עיי"ש שבליל הושע"ר מחברים משנה תורה עם ספר תהלים ללא הפסק ביניהם. ובהמשך: אף שבכמה קהילות בישראל נוהגים להפסיק ביניהם באכילת תפוח מתוק בדבש. ושם: שבחב"ד שנוהרים ומחמירים ביותר שלא לטעום שום דבר מחוץ לסוכה נמנעים מקיום המנהג דאכילת תפוח בין משנה תורה לתהלים, מפני גודל הטירחא דצבורא שביציאה מביהכ"נ עם ספרי התהלים לסוכה כו'.

32) ולהלן מענה לח"א עד"ז:

א. הביטויים בשיחות הנ"ל היו די מפורשים, וכמה מהם שמעתי בעצמי בשעתו מפיו הקדוש, בלישנא דשלא משתמע לתרי אנפי, באופן שלא הי' לנו שום ספק בכונתו הקדושה. ולדוגמא: "ביה"ר שאומרים בליל הושע"ר". ואיני יודע מה כיוון כשכתב שאין בשיחות הנ"ל כדי לקבוע בוודאות.

ב. כו"כ עדי ראוי מסרו שראו במוחש שאומר אומר היה"ר הנ"ל. ולהעיר, שאמר תהלים מתהלים יהל אור, ושם אפשר לראות בבירור.

ג. ולכתבו "כמדומני שהרלו"צ שפירא ז"ל (שהי' החזן לאמירת תהלים) הי' מסיים בקול את היה"ר שלאחר צאת הלבנה (ואולי אינני זוכר היטב) – איני יודע מה עשה הש"ץ הרש"ז ע"ה שמערלינג וכו'. ומתי התפלל הרלו"צ ע"ה שפירא בתור ש"ץ. אבל שמעתי ממו"ח שליט"א (הרחשד"ב שי' ליפסקער) שכן נהג מדי שנה בשנה בהיותו ש"ץ ב-770, אלא שלא סיימה בקול. הוא

והחיובים אומרים קדיש בין ספר לספר ובסוף.

ביהי רצון לליל הושענא רבה שאומרים בהושענא רבה אחרי ספרי התהלים, אחרי ספר ג' נכתב: "ספר מזונות ופרנסה טובה", אחרי ספר ד': "ספר ישרים ותמימים", ואחרי ספר ה': "ספר צדיקים". וכיון שבסידורנו לא נתקבלו שינויים אלו (באבינו מלכנו), הרי גם ביהי רצון צריך לתקן כן: "ספר פרנסה וכלכלה", "ספר זכויות", "ספר סליחה ומחילה"³³. [ולהעיר שבתהלים "יהל אור" נמצאים שינויים קלים בנוסח ה"יהי רצון" שלאחר צאת הלבנה].

הגבאים מחלקים תפוחים מתוקים לכל הקהל האומרים תהלים. אכילת התפוח טבול בדבש – אחרי אמירת תהלים, בחזרתם לבתיהם, או מיד, באם אמירת התהלים נעשית בסוכה, או עכ"פ להחליט מיד ע"ד אכילתו בזמן שמותר לאכול חוץ לסוכה³⁴.

בליובאוויטש היו ניעורים בליל הושענא רבה. אחרי גמר התהלים ניעורים כל הלילה ועוסקים בלימוד התורה, איש איש במה שבחור.

"אין ליובאוויטש איז געווען נעכט, וואס מען האט קיין קריאת שמע שעל המטה ניט געלייענט. . . ליל הושענא רבה. בכלל יעדע נאכט פלעגט זיך הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק נוהג זיין אז עס פלעגט קומען חצות לילה, האט ער געלייענט קר"ש, אפילו ווען ער פלעגט אויף זיין שפעטער, נאר מען האט עס ניט באמערקט. אין די נעכט וואס ער פלעגט ניט לייענען קיין קרשע"ה – כנ"ל – איז אמאל פלעגט ער ריידן אין דעם ענין פון קר"ש און אמאל אין דעם פירוש המלות פון קר"ש"³⁵.

"אף על פי שאמרו שטוב להיות ניעור כל הלילה, מכל מקום אם רואה שחבלי שינה נופלים עליו, וחושש פן לא יוכל עמוד בתפילה ועל כן שוכב לנוח מעט סמוך לעלות השחר כדי שיוכל עמוד ותהא דעתו מיושבת עליו בתפילה, למצוה תחשב לו, הכל הולך אחר החיתום להתפלל בזמנה ובכוונה שלימה ולהיות עינא פקיחא שלא יתנמנם בקריאת שמע ובעמידה ויצא שכרו בהפסדו."

ברכות השחר: לענין ברכות "על נטילת ידיים ו"אלקי נשמה" כשניעור כל הלילה (ולא ישן שיעור שיתין נשמי) – הוראה בחשאי לאומרים. [ובאם אפשרי, כדאי לאומרן לאחרי השינה]. ברכות השחר מברך אפילו לא נתחייב בהן כגון שניעור כל הלילה לא פשט בגדיו ולא לבש אחרים. אלא שאם ניעור כל הלילה ולא נתחייב בהן אינו מברך אלא אחר שיעלה עמוד השחר. וכן ברכות התורה, אם ניעור כל הלילה מברך כשיאור היום כמו כל

לא קיבל שום הוראה לעשות כן אלא שנהג כך על יסוד השיחות המפורשות וההנהגה שראו בגלוי.
 ד. גם בזכרוני שכן נהגו – כל הקהל – בשנות הנוג"ם. וכ"ה ביומנים דאז.
 ה. והעיקר, שאין ברצוני לקבוע מסמרות בזה, כ"א לספר דברים כהווייתן. והבוחר יבחר.
 ו. כאן המקום להעיר, שכמה הנהגות ה"הושע"ר בפרט נשתנו במשך השנים (ולדוגמא: אמירת תהלים אחר חצות דוקא, חגירת אבנט בעת אמירתו, אמירת גוט יו"ט, הזכרת האיחול ד"א גוט קוויטעל" בהשיחות, אכילת תפוח מתוק בדבש, חלוקת לעקאה וכו'. ואכ"מ).
 33 ממכתב כ"ק אד"ש. אבל להעיר שבסרט הקלטה ה"הושע"ר תשמ"ט נשמע די ברור כבנוסח הרגיל.

34 ע"פ שיחת ליל הושע"ר תשנ"ב.
 ובשיחת ליל ה' דחה"ס תשמ"ט שבכמה קהילות נוהגין להפסיק בין משנה תורה לתהלים באכילת התפוח משא"כ בחב"ד, עיי"ש הטעם. וראה גם ר"ד משיחת ש"פ תולדות תשנ"ב.
 [שקו"ט בזה בגליוני ההערות אם צריך ליטול ידיים ללא ברכה כבכל דבר שטיבולו במשקה. וכ"מ קצת באגרות קודש ח"ג ע' רט].
 35 ספר השיחות תש"ב ע' 100.

ברכות השחר. ברכת ציצית אינו מברך עד לאחרי זמן "משיכיר". שאר דיני הניעור בלילה, פורטו בגליון הבד"צ לחג השבועות.

נוהגים ששמש בית הכנסת (והמתעסקים בצרכי ציבור) מביא ערבה למכור כמו שהיה המנהג בזמן שבית המקדש היה קיים, ששלוחי בית דין הביאו ערבות ממוצא שבצד ירושלים.

מכינים בדי ערבה אגודים בטבעות מעלי לולב [וי"א שצ"ל מלולב שלא הוקצה למצוה], עבור כל אחד מבני הבית, גם נשים וקטנים (אף שמן הדין אפשר לצאת בערבה שחבט בה חבירו). שיעור ערבה זו אפילו עלה אחד בבד אחד, אבל מכוער הוא להיות עלה אחד בבד אחד. על כן נהגו לעשות ההושענות יפים משום זה א"ל ואנוהו. והאריז"ל כתב ליקח חמשה בדים כשרים כמו בלולב. וכן נוהגים. ושיעור ארכה כשיעור אורך ערבה שבלולב – ג' טפחים. כל הפוסל בערבה שבלולב (כגון יבש וגזול) פוסל בערבה זו, חוץ מנשרו רוב עליה.

המדקדקים נוהגים לטבול עצמן במקוה קודם עלות השחר. הטבילה שייכת להושענא רבה ולא לתפלת שחרית. ולמעשה – לא נתפשט המנהג כן. עלות השחר בשעה 5:41 (לחשבון 16.1 מעלות).

יום ועש"ק, יום הושענא רבה

משכימים לבית הכנסת. מרבים קצת בנרות. אין רגילים לעשות מלאכה של חול עד אחר יציאה מבית הכנסת. ויש שמסירין אפילו הכיס [=ארנק] של מעות (אא"כ עבור צדקה).

נהגו ללבוש בגדי שבת (ויו"ט, וכבשאר ימי חול המועד) ולא הקיטל. וגם החזן אינו לובשו. כמו כן אין משנים משאר תפילות חול המועד. סוף זמן קריאת שמע בשעה 9:49.

בשיחת ליל הושענא רבה תשד"מ: מה טוב ומה נעים שביום זה, שענינו מיתוק הגבורות, יוסיף כאו"א בנתינת הצדקה יותר מהשיעור הרגיל.

בשער הכוונות: "צריך לזהר לכוין האדם דעתו במאד מאד בתפלת יום הושענא רבה ובכל מעשיו ביום ההוא כיון שעדיין יש לו תקנה אז".

שחרית: שחרית לחול, יעלה ויבוא. הלל שלם.

קודם הלל, נוהגין להתיר אגודו של לולב מלמעלה. מסירים שתי הכריכות אשר על הלולב, ואין נשארים אלא ג' הכריכות המאגדים את הלולב ההדסים וערבות יחד. טעם הפשוט להסרת הכריכות הוא לפי שהכריכות מעכבים את כסכוס עלי הלולב, ובמילא גם את השמחה הקשורה בלולב. ולפי שהו"ר הוא יום האחרון שבסוכות והכל הולך אחרי החיתום, צריך להשתדל בריבוי הכסכוס וכו' והשמחה³⁶. [ועוד טעם, לפי שסיבת הנענועים היא לעצור טללים רעים ורוחות רעות וכיון שעכשיו גמר החתימה מתיר אגודו כדי לנענע היטב³⁷].

אחרי הלל – הושענות. לאמירת הושענות – מוציאין כל הס"ת שבהיכל, כן הוא מנהג ליובאוויטש. ועומדים עם הספרי תורה ליד הבימה.

נוטלים ד' מינים ומקיפים הבימה שיש בה ספרי תורה, דוגמת המזבח, ז'

36 ונתבאר בלקוטי שיחות ח"ד ע' 1368.

37 ובראשונים הביאו גם הטעם להורות הלכה כרבנן שלולב א"צ אגד. ויש שכתבו להודיע שנגמרה מצותו. ובס' המנהיג הל' אתרוג סל"ח משמע שמנענעים יותר להודיע כי ניצחנו כל המקטרגים עלינו.

פעמים (זכר למקדש, שהיו מלקטים מורביות של ערבה ובאין וזוקפין אותו בצדי המזבח וראשיהן כפופים על המזבח, והיו מקיפין את המזבח באותו היום ז' פעמים). אומרים את כל ההושענות של כל ימי הסוכות על הסדר, ומקיפים את הבימה בד' המינים (ללא ההושענות), ובהקפה ז' אומרים "למען איתן". יותר טוב שלא ליטול ההושענות עם הלולב. והאריז"ל הזהיר מאד שלא לחברם. וכן יש לנהוג.

אחרי אמירת הושענות של כל יום אומרים בקול פסוקים מיוחדים להושענא רבה, כמופיע בסידור.

ביום ערבה מרבים בתחנונים אחר התפלה, לפי שבחג נדונים על המים והכל הולך אחר החיתום³⁸.

במכתב כללי משנת תשמ"ה: מדייקים בהפיוט "שערי שמים פתח ואוצרך הטוב לנו תפתח" שאומרים בהושע"ר – לחבר "לנו" ל"טוב" – ראה ד"ה אנכי אנכי תרפ"ז³⁹: ואוצרך הטוב לנו, תפתח. . שיבואו בחסד פרטי שהוא הטוב לנו בטוב הנראה והנגלה גם למטה ממש. [ובלקוטי דבורים⁴⁰: דער נוסח ואוצרך הטוב לנו תפתח דארף מען מאכען דעם אתנחתא נאך דעם ווארט ואוצרך, הטוב לנו תפתח⁴¹].

מנהג נביאים שנוטלים ערבה, זכר למקדש שהיו מקיפין המזבח בערבה שבע פעמים, מלבד ערבה שבלולב.

בשיחות קודש נתבאר הסדר שלאחרי קיום מצות ד' מינים בהושענא רבה, ולאחרי אמירת הושענות השייכים לכל שבעת ימי הסוכות, ואמירת פיוטים נוספים כו', ולאחרי כל הפיוטים והתפלות כו', עד לאמירת "קול מבשר מבשר ואומר" ג' פעמים (בתלתא זימני הוי חזקה), שכל זה קשור עם ד' המינים, מניחים את ד' המינים על הצד (במקום מכובד וכו'), ולוקחים חמשה בדי ערבה, ובזה גופא לא אותה הערבה שבה קיימו את מצות ד' המינים, אמירת הושענות וכו', אלא בדי ערבה חדשים, כדי לקיים על דם הענין דחיבוט ערבה, ודוקא בהם ועל דם נפעלת העבודה המיוחדת הושו"ר, מנהג נביאים, עם כל העילויים שבדבר, תכלית העילוי.

סדר חיבוט ערבה: מכניסים ספרי התורה להיכל, מניחים את ארבעת המינים, ואומרים קדיש תתקבל. **ואחר כך** נוטל בידו הערבה [=אגודה של חמש ערבות], וחובט ה' חבטות בקרקע, כדי למתק ה' גבורות [ברמ"א הובא לנענע הושענות קודם, אבל לא הובא בסידור]. וכל המנהגים הללו [גם] משום שמחה⁴². ודי בחבטות אלו, אפילו לא נחסרו עליה.

מנהג התינוקות לחבוט עד שיפלו כל העלים משום שמחה. אבל לפי דברי האריז"ל והמקובלים, אין מקום להסיר העלים, וצריכה להיות כשרה כמו ערבה שבלולב עד גמר החבטות.

צריך לחבוט הערבה דוקא על עפר הארץ [=רצפה] ולא בשום דבר החוצץ.

38 ולכן כתב בשו"ע אדה"ז שבינים זה שמרבים בתפלה וצריכים למהר להתפלל נהגו להקל לקרוא קריאת שמע משעלה השחר.

39 סה"מ תרפ"ז ע' כא ואילך.

40 נט, א.

41 וראה גם סה"מ תרצ"ו ע' 40. ד"ה באתי לגני תשכ"ב קרוב לתחילתו. וראה גם שמועות

וסיפורים ח"א ע' 159.

42 עוד טעמים – ראה תשובות הגאונים שערי תשובה ס"מ. וראה בזהר ח"ג לב, א. ונת' בשעה"כ דרושי סוכות ד"ח. וראה גם א"ר סתרס"ד סק"ג. בכור"י שם סקט"ו ואילך. וכן נתבאר בדא"ח, שענינו גבורות ממותקות (ע"י ערבות שהן שלוחי ההשפעה – סה"ש תרצ"ט ע' 304), ההמשכה דרב חסד בטוב הנראה והנגלה (סה"ש תש"ד ע' 30. ונת' בלקו"ש ח"ד ע' 1367). וראה בשיחת ליל שמח"ת תשט"ז שהעבודה דחיבוט ערבה היא ע"ד תק"ש – הענין דקב"ע.

אחר כך אומרים יהי רצון שנדפס בסידור.

מעשה רב: כ"ק אד"ש מפריד הערבות זו מזו בתוך האיגוד קודם החבטה, וחובט קלות על הרצפה ולא על השטיח.

גם נשים וקטנים נוהגים בחיבוט הערבות.

הלכתא למשיחא: זוקפים ערבה בצדי המזבח וראשיהם כפופים בצדי המזבח. וגוחות (מוטות) על המזבח אמה. הכהנים (וי"א גם זקני ירושלים שאינם כהנים) מקיפין את המזבח (בלולב או בערבה) שבעה פעמים, ואומרים: אנא ה' הושיעה נא, אנא ה' הושיעה נא.

ברמ"א⁴³ ובשו"ע אדה"ז⁴⁴ הובא המנהג **להצניע** הערבות (להשתמשות למצוה אחרת⁴⁵). בנוגע לזריקתן על ארון קודש – אף שיש נוהגים כן, ונתנו טעם לדבר, הרבה פוסקים שוללים מנהג הנ"ל. ומעשה רב שלא לעשות כן. כ"ק אד"ש השאירן על הרצפה, או על הכסא, ולפעמים לקחן עמו אחרי התפלה⁴⁶. ערבות של הושענות, אע"פ שזורקות אסור לזלזל בהן ואין לפסוע ולדרוך עליהן [כמו ערבה שבלולב]. ויש שכתבו שאין לזורקן לאשפה (ויכול להכניסן בשקית נפרדת לאשפה).

אסור ליהנות מן הערבה לאחר נטילתה, שהוקצה למצותה כל היום.

שיר של יום, לדוד ה' אורי, קדיש יתום. קריאת התורה (1 ספר תורה. 4 עולים). חצי קדיש. אשרי, ובא לציון. יהללו. חצי קדיש.

מוסף לשלש רגלים. (וביום הששי ומנחתם ונסכיהם. וביום השביעי. ומנחתם ונסכיהם). אין כאלקינו. קדיש דרבנן. עלינו. קדיש יתום. תהלים. קדיש יתום. שש זכירות.

לעקאח: בהושענא רבה (וכמ"פ – גם בלילות חוה"מ) נהג כ"ק אד"ש לחלק לעקאח לאלו שלא קיבלו לפנ"ז. וראה בשיחת ליל ו' דחגה"ס תש"נ: וכן יתנו לעקאח לכל אלה מהנמצאים כאן שלא קיבלו עדיין כדי שלא יהי' דוחק ביום הושענא רבה, שבו יתנו לכל אלה שיגיעו בינתיים, כפי שהכריזו לפנ"ז.

סעודת יום טוב: לפני חצות (12:42) אם אפשר⁴⁷. ועכ"פ, לפני שעה

(43) בהל' הושענא רבה.

(44) הלכות פסח.

(45) ראה לקמן ביום ראשון, כ"ד תשרי.

(46) ולהעיר שהמנהג להצניע ההושענות הובא בראשונים.

(47) ומועתק כאן ממענה לשואל כענין: הענין דאכילת הסעודה לפני חצות – שייך למש"כ כמה מהפוסקים שאף שמותר מעיקר הדין לקבוע סעודה עד שעה עשירית (וכש"כ כשזמנה קבוע) יש להחמיר להקדים לעשות בשחרית מפני כבוד שבת. ואף שאדה"ז לא הביאו – הובא ברמ"א בהל' פורים סתרצ"ה (אלא ש"מ בדבריו באו"א). וד' הרמ"א הנ"ל הובאו אצל כמה אחרונים במקומו בסרמ"ט. וגם נזכר בשיחות קודש בנוגע לסעודת פורים. ודון מינה ואוקי באתרין. וכש"כ בסעודה גדולה הושע"ר. ומובא בפוסקים דשכחא שכרות בסעודה זו. ולהעיר ממש"כ בערוה"ש בסרמ"ט. אלא שדבריו צע"ג שהרי מצוה בדבר.

ובפרטיות יותר: הנה בפ"ד הרמ"א נחלקו בשתיים: פי' מלת שחרית – חצות או שעה עשירית (ראה הגהות יא"פ וביהגר"א לשם); האם ה"ז דין רק בנוגע לפורים. והנה, ידוע מכ"מ שאא"פ להוכיח דעת אדה"ז ממה שהשמיט פרטי דינים (ואכ"מ בזה), וכש"כ בדבר המובא שלא במקומו בשו"ע גופא. והרי גם הרמ"א הביאו רק בהלכות פורים, ובסרמ"ט לא נז' מאומה מזה. וה"ה הוא הטעם בדעת אדה"ז (שלא הגיעו לידינו הל' פורים שלו). ויתירה מזו, דאדרבה כש"כ הוא מדעת הרמ"א. ואיך אפ"ל בדעת אדה"ז שמדהשמיטו ש"מ דלא ס"ל, דאדרבה – הרי אדה"ז מחמיר כאן יותר מהרמ"א, והרי הרמ"א עצמו – לפי הנראה ממשטות דבריו (וכ"מ מל' המג"א ועוד) – לא ס"ל כלל להאי דינא שצוה להימנע מלקבוע סעודה משעה י' והלאה בסעודות שזמנן היום. (אלא שבמנוה"ט ר"ל ולפרש בהרמ"א דס"ל ג"כ מחומרת הב"ח). ואעפ"כ כתב הרמ"א שהמנהג לעשות הסעודה בשחרית. וכש"כ וק"ו בשו"א אדה"ז שהחמיר טובא. ואם בנוגע לפי' ד' הרמ"א – הנה אף שבהגהות יא"פ מ' קצת שמפרש כוונתו לשעה עשירית (וג"ז יש לדחות שאין הכרח שכוונתו לפרש ד' הרמ"א), בכ"מ כתבו שכוונתו לחצות. וכ"ה פשוט משמעות דבריו. ויתירה מזו, שבד"מ כתב

עשירית (בשעה 3:33 לערך)⁴⁸.

טובלים פרוסת המוציא בדבש⁴⁹. נוהגים לאכול "קרעפכין"⁵⁰.

מבצע ד' מינים: בימי חג סוכות יוצאים עם הד' מינים ברחוב וכיו"ב מקומות שם נמצאים בני ובנות ישראל לזכותם במצוה זו. ובשיחת ליל הושענא רבה תנש"א נזכר ע"ד השתדלות יתירה בזיכוי בני ישראל בד' מינים במשך היום דהושענא רבה, מצד מעלת היום. אתרוג אסור לאוכלו בשביעי, שהוקצה לכל שבעה. ובחוץ לארץ אסור אף בשמיני, שהוא ספק שביעי. אבל בתשיעי, בשמחת תורה, מותר לאוכלו.

להדיא בבוקר. ועוד זאת שכשם שבד' הב"ח והמג"א שכתבו שעה עשירית – כתב המשנ"ב ד"לאו דוקא הוא" והכוונה לחצות (אף שצ"ב קצת) – הה"נ שיל"פ כן בד' אדה"ז. וק"ל. ואל תשיבני, מנ"ל להרמ"א להחמיר כ"כ – (דנוסף למש"כ חלק מהאחרונים דפורים שאני דשכיחא שכרות, עוד זאת ועיקר) דז"פ שאין כוונת הרמ"א מדינא כ"א ממנהגא. וי"ל בטעם המנהג בכמה אנפי: שי' הראב"ד שהוא איסור מדינא; בב"ח (מקורו דהמג"א ואדה"ז שמצוה להימנע מלקבוע לאחר שעה עשירית) כ' שאנשי מעשה נזהרים מחצות. ועוד ועיקר, שבדבר שהוא מנהג קבוע לרבים – זמן סעודת פורים (משא"כ שאר סעודות שהן כרצון איש ואיש) נהגו לקבועה לכתחילה בבוקר מפני כבוד השבת, אף שאי"ז מדינא כלל. (ואוי"ל (בדוחק עכ"פ) שז"כ הק' בשיחה דלקמן, שאף שצ"ל לפני חצות אין לדייק על השעון – את"ל שהרושם דייק בההעלקה – שר"ל שאינו הכרח גמור. אבל מחזורתא שחסר קצת בהנהגה, כי הלשון אי"מ כ"כ בהשקפה ראשונה). וא"ש כהנ"ל והכל על מקומו יבוא בשלום.

ובכל אופן, איך שלא יהי' הפי' בכ"ז, בלוח כולל חב"ד מפורש בנוגע לפורים שהמנהג לעשותה לפני חצות, למרות ד' אדה"ז הנז'. ובשיחות קודש (שיחת ש"פ תצוה תשל"ז. ש"פ משפטים תשמ"א) נז' כן ג"כ בפשטות. וא"כ עכצ"ל כנ"ל.

וגם בקצוה"ש סס"ט בבדה"ש סק"ח שר"ל ולחלק בין סעודת פורים לשאר סעודות – גם הוא נזהר בלשונו בכותבו ש"מסעודת פורים אין ראי' כ"כ, ושמ"מ "פשוט דכל מה שמקדימה יותר עדיף טפי", וש"כ המנהג להקדים הסעודות (היינו שאר סעודות) כל מה דאפשר". (לאידך, מעשה רב כמ"פ שרבותינו נשיאנו לא נזהרו כ"כ בזה אפי' בסעודת פורים (ראה סה"ש קיין ת"ש ע' 37. וכן נמסר בהנהגתו הק'. ולהעיר מאג"ק ח"ח ע' רמז. וראה ר"ד מיו"ד אד"ש תשי"ד). וכפה"נ – בדא"פ עכ"פ – מרוב הטידודות בצרכי הכלל ועניני קדושה וכו' וכו').

ובנוגע להשק"ט בכוונת הרמ"א – אין הכרח לכאן או לכאן. וכבר מילתנו אמורה, מד' המג"א שנהגו להשתכר בהושע"ר (ובכלל – בכל סעודת יו"ט מפורש ברמב"ם ושו"ע אדה"ז דשכיחא שכרות, ושלכן חייבים ביו"ט להעמיד שוטרים וכו'. והרי חייב לקבוע סעודתו על היין ולשמוח בין וכו'. ואף דבהושע"ר יש רק מצות שמחה ולא עונג – כבר נהגו לקבועו כמו יו"ט. וראה פנ"י סוכה לח, א. מגדול עוז שביית יו"ט פ"ב ה"ג. שו"ת קול אליהו ח"א סי"ג. ועוד. ובמכ"ש משבת – ראה עירובין סא, א. אבל ראה לבוש או"ח סרצ"ב. אבל אדה"ז השמיטו שם). וכ"ה המציאות לדאבוננו בכ"מ כהכנה לשמע"צ ושמח"ת. וד"ל.

ואף שיש להנדז ככהנ"ל ואין הכרח גמור – מ"מ יש ראי' להסוברים שבפורים המנהג לאכול לפני חצות – כמפורש בשיחות קודש. ולהסוברים שהטעם משום קביעות סעודה כנ"ל. וגם להסוברים שהטעם משום שכרות – הוכח שכ"ה להדיא בנוגע ליו"ט בכלל והו"ר בפרט. ומה"ט לא כתבנו ש"יש להחמיר" וכיו"ב, כ"א "אם אפשר". אבל במקום הצורך, ומשורת הדין, הרי יש שכתבו להקל גם אחרי שעה עשירית. וכ"מ קצת בבהמובא בסה"ש תש"ה – הועתק להלן – שנהגו בבית הרב להיכנס לסוכה לפנות ערב בהושע"ר, ולפעמים אכלו פת].

48) ואם נתעכב עד אחרי שעה עשירית – ראה בא"א מבוטשטאטש מהדו"ת סרמ"ט שיש להקל לאכול סעודה קבועה, "ובפרט שנהוג להתעכב באכילת הלילה סמוך לחצות", מצד האריכות בסדר ההקפות. ולהעיר גם מסה"ש תש"ה ע' 52 ("אמאל אויך געוואשן זיך צו פת").

49) ושייך לענין מיתוק הגבורות – נת' במאמרי אדה"ז הקצרים ע' תנד, עיי"ש.

50) בטעם המנהג – ראה בהערה לס' המנהגים, מנהגי יו"כ. ומועתק כאן ממענה לשואל כענין: עיי"ש בהערה לסהמ"נ שטעמו של אדה"ז באכילת קרעפלאך לא שייך להו"ר. אבל פוק חזי. ובהערה לא כתב רק שאין טעמו של אדה"ז מתאים אבל המנהג נהוג ומקובל. ואדרבה – פשטות משמעות ההערה בשהמ"נ הוא להקשות – או להעיר – שטעם אדה"ז אינו מתאים כ"כ להנהוג ולא לשנות הנהגו. וכנראה שמה"ט מציין שם לטעמים אחרים. וכמדומי אא"פ לפרש באו"א, ובפרט הלשון ש"לכאורה" הטעם ל"ש בהושע"ר. יתר על כן, מקור ההערה הוא בהערות וציונים למאה שערים. ולא במנהגי יו"כ, וכתב כהערה להמאמר. ומתו"ד הק' משמע שבא להעיר בהמאמר, והיינו שצ"ב איך להתאים הטעם שבמאמר להנהוג בהושע"ר ולא שבא להעיר על הנהוג. וגם את"ל שבא להעיר על הנהוג, עדיין אין בזה לקבוע שלא לנהוג כן. וכ"ז פשוט. ועוד ועיקר, שנזכר ג"כ בשיחת שבת בראשית תנש"א.

מכיון שהלולב ומיני' הם מוקצים, יצניע אותן במקום משומר למשך יו"ט ושבט הבעל"ט. האתרוג אינו מוקצה לפי שמוותר להריח בו⁵¹.

בין עצי הסכך ובין עצי הדפנות ובין גוי הסוכה אסורים גם בשמיני עצרת ואף בתשיעי שהוא ספק שמיני.

הלכתא למשיחא: אין מוסיפים על 48 תקיעות במקדש. היום היו שם 48: בכל יום היו שם 21. ועוד 9 כבכל יום שיש קרבן מוסף. ו-12 נוספים כבכל יום מחג הסוכות. ו-6 כבכל ערב שבת⁵².

נטילת צפרנים: אף מי שנוטל צפרניו בכל ערב שבת ויו"ט, לא יטלן היום במספריים או בסכין כי אם בידיו ובשיניו. אם נטל צפרניו בערב יום טוב (או שנטל צפרניו לפני הרגל, ובערב יום טוב לא ה' לו מה ליטול ושוב גדלו בחול המועד), מותר ליטלן היום⁵³.

מצוה להמנע מלקבוע סעודה בערב יום טוב משעה עשירית (3:33 לערך) ולמעלה כדי שיאכל סעודת יום טוב לתיאבון. וכתב המגן אברהם בענין זה: לא כאותם האוכלין ושותין ומשתכרין בהושענא רבה עד שאין יכולים לקדש בלילה. [אבל לאכול ולשתות בלי קביעות סעודה אינו נמנע בערב יו"ט עד שחשיכה דהיינו עד בין השמשות].

אין קוראים שנים מקרא ואחד תרגום בערב שבת, כפשוט⁵⁴.

במנחה: פתח אליהו (ואין אומרים הודו). ידיד נפש.

מאריכים בתפלה. התפלה כבכל ימי חוה"מ. לדוד ה' אורי בפעם האחרונה⁵⁵.

51 ואף שטוב להימנע מלהריח באתרוג של מצוה כל החג כדי להנצל מספק ברכה (סדר ברכת הנהנין פי"א ה"ח) – הרי לדעת המג"א סתרג"ח סק"א. רס"י תרגו. וכ"ה בחי' הצ"צ קצח, ד) שלא בשעת נטילה מותר להריח בו (אבל ל"מ כן מסתימת הל' בסדר ברה"נ שם. וכדעת החולקים. ואכ"מ). ועוד, שלאחר שנגמרה מצותו בהושענא רבה ואילך, אין בו ספק ברכה (ראה פמ"ג סתרג"ג במ"ז סק"א. אבל ראה בפמ"ג סרט"ז במ"ז סקי"ד שלהט"ז גם בשמע"צ נכון שלא להריח. וראה בכורי יעקב סתרג"ג סק"ב). ועוד ועיקר, שיכול לברך על פרי אחר ואח"כ להריח בו – ראה מג"א סתרג"ח סק"א וט"ז שם סק"ד. ומש"כ בשש"כ פכ"ב הע"ב (וראה באו"א באלף המגן סוסי' תרנא בהגה בשוה"ג) – הנה לדעת אדה"ז (סש"ח ס"ד) ל"ש מוקצה מח"כ בכשמל"ה.

52 כשישראל בישובן – כ"ה בשו"ע (ודאדה"ז) או"ח סרג"ו. ול' הרמב"ם (שבת פ"ה הי"ח) מדינות ועיירות של ישראל – משמע רק כשהן תח"י ישראל. ובמע"ק שם שגם בבבל תוקעין, באם העיירות של ישראל, וכדמוכח בשבת לה, ב. אבל בס' החילוקים בין אנשי מזרח ובני א"י (סנ"ד) שבני בבל אינן תוקעין. ואולי בזמנם הפסיקו בני בבל לתקוע.

ולהעיר שבתוס' סוכה נ, ב ד"ה דרבנן מ' שגם התקיעות להבטיל ממלאכה הן צורך מקדש שהתירום משום שבות במקדש, עיי"ש. ועוד להעיר שאי"ז רק בגדר הכרזה, כ"א דין תקיעות ממש, כשאר תקיעות שבמקדש, כדמוכח בתוס' ערכין י, א ד"ה אין שדנו בדיני הפסק.

– בטעם שאין תוקעין בזמנינו – ראה כה"ח סרג"ו סק"א בשם רוח חיים שם. שו"ת רשב"ן או"ח סי' קלז. אורה ושמחה שבת פ"ה הי"ח. חי' ר' גדלי' שבת ס"א. חוט שני שבת פ"ט סק"א. [בנוגע למספר שש תקיעות בחוה"מ שאין מניחין תפילין, ול"ש תקיעה לחלוץ תפילין – ראה שו"ת גידולי ציון הורוויץ ס"ד (ובהסכמה בראש הספר) ע"פ חי' הצ"צ לרי"ז (בפס"ד – שנו, ד). עוד שקו"ט בכ"מ, בנוגע לערב יו"ט (משא"כ בע"ש וערב פסח), אם תוקעים גם להבטיל ממלאכה ולהבדיל בין קדש לחול, כבערב שבת (נוסף 21 שבכל יום), וכן בנוגע לערב יו"ט האחרון, בין חוה"מ ליו"ט (כשאינו בע"ש כבשנה זו) – ראה פירש"י חולין כו, ב ד"ה תקיעה. פיר"ח שבת קטו, א בשם רה"ג. פי' הרע"ב חולין פ"א מ"ז. ק"נ ביצה פ"ה סק"ו. שפ"א סוכה נד, ב. ועוד – נסמנו באוצר מפרשי התלמוד סוכה נג, ב. קובץ בית אהרן וישראל גל' צא. ושוב איקלע לדי שו"ת שיח יצחק ח"ב שו"ל ז"ע מכת"י, וראה שם סכ"ז מזה].

53 והארכנו מזה בשו"ת באתרא דרב סי' א'שלא.

54 וכמפורש גם בסה"ש תנש"א ח"א ע' 427 הערה 7. אבל להעיר משיחת יום ב' דחגה"ש תשמ"ו שיש שנהגו בזה.

55 בשער הכלול פמ"ה ס"ו נתבאר שביום זה הוא סיומא דדינא ואין צריך עוד לבקשת ונפלינו אני ועמך דהיינו סגולת אמירת לדוד ה' אורי ולכן גם בהושענא רבה במנחה אף על פי שכבר השלימו בשחרית כל סדר הפיוטים צריך לומר לדוד ה' אורי, עיי"ש.

אצל כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע "הושענא רבה הי' תפלת המנחה כמו בערב ר"ה בלילה"⁵⁶.

"הושענא רבה פארנאכט פלעגן אריין די גאנצע ב"ב אין סוכה צו די רביים מקבל זיין א ברכה. זיי האבן געמאכט א ברכה לישב בסוכה, געגעסן מזונות וכו"⁵⁷.

הכנות לחג:

עירוב חצירות: יש לסדר היום עירוב חצירות אם נצרך, עבור הטלטול מבית לחצר בשבת שבתוך החג, באם הסוכה ממקומת בתוך חצר המשותפת ליותר מבית אחד [וכן כשבדרך מהבית לסוכה נדרש לטלטל בתוך בנין מגורים המשותף לכמה בתים]. כמובן, רק באם לא נעשה העירוב, כנהוג, בערב פסח לכל שבתות השנה, וגם לא נעשה העירוב בערב סוכות (או שעשה אבל העירוב כבר נאכל). לפרטים, ראה לעיל ערב סוכות.

כתב הרמב"ם (והובא בשו"ע ובשו"ע אדה"ז): "כשהוא אוכל ושותה חייב להאכיל לגר ליתום ולאמנה עם שאר העניים האומללים, אבל מי שנועל דלתות חצרו ואוכל ושותה הוא ובניו ואשתו ואינו מאכיל ומשקה לעניים ולמרי נפש אין זו שמחת מצוה אלא שמחת כריסו. . . ושמחה כזו קלון היא להם. . ."

לטהר עצמו במקוה ערב הרגל.

הלכתא למשיחא: כתב הרמב"ם⁵⁸: כל ישראל מזהירים להיות טהורים כל רגל מפני שהם נכונים להכנס למקדש לאכול קדשים.

צדקה: עבור שני ימי החג.

מצוה על כל אדם שימשמש בבגדיו ערב שבת סמוך לחשכה שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת (בפרט שלבשו בגדי שבת במשך היום).

הכנת אש לנרות: אין מוציאים אש ביו"ט מפני שהוא מוליד דבר חדש ודומה קצת למלאכה, וכיון שהיה אפשר לעשות מערב יו"ט אסור לעשות ביו"ט⁵⁹. לכן, בערב החג יש לדאוג להשאיר אש דולקת [ואפשר אש מהגז] שיוכלו להעביר אש־מאש להדלקת הנרות לליל שמחת תורה. המשתמשים בשעון־שבת, יכוונו אותו לשני ימי החג.

ונשמרתם מאד לנפשותיכם: ארגוני הבטיחות והצלה ממליצים שאם

משאירים את מבער הכיריים דולק במשך החג אזי יש לוודא שיש בסמוך חלון פתוח לפחות 4 אינץ', ועוד חלון נוסף פתוח בצדו השני של הבית, כדי לאפשר אוורור ראוי. כמו כן לוודא שהגלאי (לפחמן חד־חמצני) פעיל.

סדר הדלקת נרות: מומלץ שהמשתמשים בנרונים שבכוסיות זכוכית יניחו מעט מים או שמן בכוסית בערב יו"ט [ומותר לעשות כן, אבל לא הרבה מים שאסור גם בערב שבת ויו"ט מחמת גרם כיבוי] בכדי שהדיסקית (המחזיקה את הפתילה) שבתחתית הכוסית לא תידבק אליה – ראה להלן ליל שמחת תורה.

⁵⁶ סה"ש תרצ"ז ע' 189.

⁵⁷ סה"ש תש"ה ע' 52. ונזכר ג"כ בשיחת ליל שמחת תשכ"ז – ועיי"ש ע"ד מנהג "נשיאי בית רבי" להצליף בהושענות. ועד"ז בר"ד מסוכות תרצ"ג. וראה גם באג"ק כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ חט"ו ס"ע סז.

⁵⁸ הובא ונתבאר בלקו"ש חל"ב פ' שמיני באורך.

⁵⁹ שו"ע אדה"ז סתק"ב ס"א.

באם הדבר אפשרי (מבחינה בטיחותית, מזג האוויר וכו') מדליקים ומברכים בסוכה (מקום האכילה) ודי בנר אחד או ב' נרות.

הדלקת נרות בזמנה כבכל ערב שבת, ומברכין "להדליק נר של שבת ושל יום טוב" ו"שהחיינו". [טענתה בהברכה או שכחה "שהחיינו" ראה בהערה⁶⁰]. אם איחרו את הזמן, אין להדליק בשבת חס ושלום. איש המדליק יברך "שהחיינו" בקידוש.

זמן הדלקת נרות שבת ויום טוב בערב החג בשעה 6:05 (18 דקות לפני השקיעה⁶¹).

ליל שבת קודש, ליל שמיני עצרת

במאמרי אדמו"ר האמצעי⁶²: וזהו כל ענין שמע"צ ושמח"ת וכו' הוא ענין קליטת אור אלקי שבבחינת חכמה עילאה בלב כל נשמות ישראל בפרט בבחינת היחוד וביטול בה בתכלית בקיום מצות מעשיות בפועל ממש דוקא וד"ל ועל כן שמחת תורה שבשמע"צ השמחה הוא ג"כ במעשה ממש דוקא והוא בבחינת ריקוד בהקפה שמקיפין סביב הבימה מקום קריאת התורה בדיבור בכל השנה ובשמע"צ מקיפין סביב הבימה בריקוד ושמחה גופניות דוקא וגם ההקפות הם עם הספר תורה שהוא גשם הס"ת דוקא . . דוקא והשמחה זו היא בריקוד ועשיה גשמיות ששרשה למעלה מעלה בבחינת חכמה עילאה שרש התורה שנמשך בקריאת התורה בכל השנה.

בד"ה ביום השמיני תרצ"ה⁶³: דשמיני עצרת הוא יום שמן בכל מיני טוב . . הנה כל הטוב הרוחני וההשפעה בבני חיי ומזוני שהוקצב בר"ה הנה ההמשכה כללית היא בשמע"צ, וזהו ביום השמיני, בהיום שהוא שמן ומושבץ בכל מיני טוב, והיינו דהכתובה וחתומה טובה דר"ה ויוהכ"פ ובקור החותמות דהושענא רבה, הנה חלוקי הפתקאות בחותמי ברכות הוא בשמע"צ, זהו ביום השמיני כל השומן והשובע הנה עצרת תהי' לכם, דבעצרת יש ב' פ' הא' קליטה, והב' ל' הדרכה והנהגה, וכמו זה יעצור בעמי, וכנ"ל דהעבודה פרטית דשמע"צ היא העבודה דקבעומ"ש על כל השנה. ועיי"ש בהמשך המאמר.

בשיחת ליל שמח"ת העת"ר⁶⁴: (הר"ש גרונוס אמר שנמצא בדרוש דצדקת פרזונו אשר בשמע"צ מבטלין החותם כו', ואמר אדמו"ר שליט"א:) זהו לאתר החותם דהו"ר, דענין החותם הוא כמו שמשלחין אגרת שחותמין אותה שלא יגעו בה ידי זרים, אמנם כשהגיע האגרת למי שנשלחה לו אז יכולים לבטל החותם, ועד"ז הוא בשמע"צ שהוא בחי' לכם וממילא אז אינו צריכים לחותם⁶⁵.

כו"כ שיחות ומאמרים בענינו של יום שמע"צ – נלקטו בספר לקוטי שיחות מועדים שמיני עצרת. וב'פתח דבר' לקונטרס שמע"צ-שמח"ת

60 כיון שיו"ט חל בשבת: אם שכחה להזכיר של שבת והזכירה רק יו"ט, וכן להיפך – אם נזכרה תוך כדי דיבור אומרת "להדליק נר של שבת ויו"ט". ואם שהתה יותר מזה, נחלקו הפוסקים אם עליה לחזור או שיצאה ידי חובתה. ולמעשה, אינה חוזרת. וספק ברכות להקל. ונתבאר בארוכה בכינוס תורה דחומ"פ תשע"ט.

אם שכחה ברכת "שהחיינו", תכוון לצאת ידי חובה בעת הקידוש.

61 וגם ביו"ט שחל בחול, נוהגים להדליק בערב יו"ט – מט"א סתרכ"ה סל"ג. ועוד. וראה שיחת ליל ערב שבועות תש"מ. לקו"ש חכ"ד ע' 297 הע' 69.

62 דברים ח"ד ע' א'שו.

63 סה"מ קונטרסים ח"ב ע' שלח.

64 סה"ש תורת שלום ע' 210.

65 ובשיחת ליל הושע"ר תשמ"ו, שמצינו בזהר ב' לשונות (אופנים) בנוגע לזמן דקבלת "פתקין טבין" ("א גוטן קוויטל") – בהוש"ר, או בשמע"צ. והביאור בזה, שבהוש"ר ערב שמע"צ, נפעל הענין דקבלת "פתקין טבין", והקליטה דשמע"צ היא ביחס לענינים שנפעלו ע"י עבודת ההכנה ביום שלפניו, בהוש"ר.

ה'תשי"א⁶⁶: בשמיני עצרת היא האסיפה דכל האורות והגילויים הכללים שנמשכים בחדש השביעי, הקליטה והעכבה בזריעה טובה בכדי שתהי' מזה צמיחה בריבוי טוב.

בכמה שיחות קודש נתבאר בארוכה ענין הריקודים וההקפות. **ואכ"מ.** וראה ב'פתח דבר' לקונטרס שמע"צ-שמח"ת תשי"א הנ"ל: "והזהיר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בשם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע: די פערציק אכט שעה פון שמע"צ און שמח"ת דארף מען זעהר מייקר זיין, יעדע רגע קען מען שעפען אוצרות מיט עמערס און קאדקעס (חביות) בגשמיות וברוחניות און דאס איז ע"י הריקודים." [וברשימה מליל שמע"צ רצ"ה ורשא: "בשמע"צ היו מיקרים מאד את הזמן. באמת בשמע"צ הם אותן הכוונות שבר"ה." (ועד"ז) – בנוגע להדמיון דר"ה ושמע"צ – בהיום יום לכ"ב תשרי (שמע"צ)]. ושם בהמשך הר"ד, שכ"ק אדמו"ר מהרש"ב נ"ע שוחח פעם בשמע"צ עם אחדים כשעה וחצי, ואמר שזהו אצלו מסירת נפש [כנראה מצד יוקר הזמן בשמע"צ], וביאר הטעם להנהגתו, עיי"ש].

בשיחת שמח"ת תש"ה⁶⁷: די עבודה פון היינטיגן טאג – שמחת תורה – איז זינגן און טאנצען. וואס איז טאנצן? – מרגיל זיין דעם גוף נהנה צו זיין פון א דבר מצוה. אזוי איז דער גוף נהנה פון אכילה ושת'י, דארף מען אים צוגעוואוינען אויף נהנה זיין פון א דבר מצוה. און דאס איז דער טאנצן מיט די פיס, וואס דורך דעם ווערט דער גוף נתיגע מיט. דער גוף וויל דאס ניט, דער גוף מאנט זיין מנוחה, ער האט געארבעט א גאנצן טאג, ער האט אויך א סאך דאגות און איז ביי זיך צובראכן, עס ווילט זיך אים דעריבער אפרוהען און לייגן שלאפן, דארף אבער זיין די קביעות עתים לתורה, אז אן די שיעורים וואס יעדערער האט לפי ערכו זאל ער זיך ניט לייגן שלאפן. אן די שיעורים קען ניט זיין. ניט נאר וואס די שיעורים, די קביעות עתים לתורה, דארף זיין א מוז, נאר דער גוף אליין זאל דאס מאנען. מען דארף אזוי אויפהויבען דעם גוף ער זאל דאס פאדערן . . . אזוי דארף מען אויך אויפהויבען דעם גוף צו תורה און אים איינטרייען נהנה זיין פון א דבר מצוה. [ובהמשך השיחה⁶⁸: דער ענין פון זינגען און טאנצען שמחת תורה איז, אז דער מענטש זאל וויסן אז ער דארף ווערן העכער. אפילו די גוטינקע, די גאר גוטינקע דארפן אויך ווערן העכער].

בשיחת שמח"ת תרס"ד⁶⁹: מי דארף זיך דורך ריידען, עד עתה הי' עדיין מקיפים ראש השנה יום הכיפורים סוכות עד שמיני עצרת, שמחת תורה הוא ג"כ בכלל שמע"צ, וואס אין מקיפים קענען מיר קיין טאלק ניט וויסען . . . איך דארף אייך מוסיף זיין, אז למעלה איז אויך אזוי, אין דער צייט פון מקיפים ווייס מען נאך ניט, ער כביכול ווייס אויך ניט [וראה בהערת כ"ק אד"ש לשם], ווארום כי עמך הסליחה הסליחה מופקדת אצלך מראש השנה עד יום הכיפורים, ווייס מען דאך ניט וואס עס וועט זיך מיט עס טאן, מכח דעת עליון רעדט מען ניט דארטן איז בודאי אלץ ידוע, נאר מי רעדט בכלל . . . ווארום עס איז דאך כי חק לישראל הוא משפט לאלקי יעקב, שיש דין ומשפט על האלקות שביעקב כמה גילוי אלקות יומשך לו בקיום התורה ומצוות שלו בכללות ימות השנה . . . אך זה תלוי בהעלאת מ"ן שזהו לפי ערך העבודה משנה שעברה ווי עס איז עולה זיין תורה ומצוות, אויב עס איז גוט וועט מען עס געבן אזיף ווייטער אויך גוט . . . אך אם עד סוכות לא עשה תשובה, איז בכלל ווייס מען שוין למעלה אז עס איז ניט גוט, אז זיין אלקי יעקב איז שוים מילביג (ווי מי זאגט דאס) אך עד שמיני עצרת יש לו

(66) נדפס גם באגרות קודש כ"ק אדמו"ר שליט"א ח"ד ע' יח.

(67) סה"ש תש"ה ע' 58. [ונת' בד"ה לה"ע שמח"ת תשי"ב].

(68) שם ע' 59.

(69) תורת שלום ע' 28 ואילך.

עדיין זמן, ער קען נאך תשובה טאן. . ולכן עד שמיני עצרת שהוא עדיין מקיף יכול לעשות תשובה, אבל שמיני עצרת הוא המשכה פנימי איז דא ווייס איך שוים. [ועיי"ש באריכות גדולה, בעבודת האדם].

בשיחת ליל ויום שמחת תורה תש"נ (כקביעות שנה זו)⁷⁰: הקביעות דשמע"צ ושמח"ת ביום השבת וביום הראשון - שבשמע"צ שחל ביום השבת עיקר העבודה היא הקליטה בפנימיות דהענינים הרוחניים, ובשמח"ת שחל ביום הראשון עיקר העבודה היא לגלות המציאות האמיתית דכל הבריאה ש"לה' הארץ ומלואה גו", "אין עוד מלבדו", וכפי שמתבטא גם במלאכת אוכל נפש שנעשית בשמח"ת (ולא בשמע"צ שחל בשבת) - שרומז גם שכל עניני העולם דבנ"י נעשים בבחינת "אוכל נפש" דישראל, עי"ז שמשמשים בהם לצורך העבודה ד"אני נבראתי לשמש את קוני", ועד שבאים להגילוי בתכלית השלימות בימות המשיח.

קבלת שבת: מתחילים ממזמור לדוד. בבואי בשלום: "בשמחה ובצהלה" (אין אומרים "ברנה").

מעריב לשלוש רגלים עם ההוספות של שבת. אומרים בנוסח התפלה ובקידוש: "את יום השבת הזה ואת יום שמיני עצרת החג הזה ואת יום טוב מקרא קודש הזה זמן שמחתנו וכו"⁷¹. דיני הטועה, ראה בהערה⁷². טעה

70) סה"ש תש"נ ע' 61. ועיי"ש במעלת הקביעות דשנה זו ששמח"ת ביום ראשון. 71) בדיוק נוסח זה - ראה סה"מ תרפ"ג ע' קלו. סה"ש תש"ר תשי"ע ע' 72. שם ע' 375. 381. שיחת אחש"פ תשכ"ד. שבת בראשית תנש"א.

72) טעה והתחיל ברכות אמצעיות של חול, אם נזכר באמצע ברכה (בין שנזכר בברכה ראשונה של אמצעיות של חול שהיא אתה חונן, ובין שנזכר בשאר ברכות אמצעיות של חול) צריך לגמור כל אותה ברכה ואח"כ מתחיל ברכה אמצעית של יום טוב. טעה והתפלל כל התפלה של חול ולא הזכיר כלל ענין קדושת היום בתפלתו (יעלה ויבוא וכדומה. ובקביעות שנה זו - גם הזכרת קדושת השבת) לא יצא ידי חובתו וצריך לחזור ולהתפלל תפלה של חג, אבל אם הזכיר של חג [ובשנה זו - צריך להזכיר גם שבת] בתוך שמונה-עשרה אע"פ שלא קבע לחג [ושבת] ברכה בפני עצמה יצא ידי חובתו. ואם נזכר קודם שאמר "מודים", אחר שסיים ברכת "המחזיר שכינתו לציון" אמר יעלה ויבוא - ומזכיר קדושת שבת - קודם מודים, ויצא. אם התחיל כבר "מודים", אם נזכר לפני שאמר "יהיו לרצון" השני, חוזר ל"אתה בחרתנו". ואם אמר כבר "יהיו לרצון" השני והסיח דעתו מלומר תחנונים, חוזר לראש התפילה של יום טוב.

טעה והתפלל של שבת לא יצא ידי חובתו. ואם נזכר באמצע ברכה אמצעית, פוסק מיד ומתחיל של יום טוב. נזכר לאחר מכן - דינו כנ"ל בטעה והתפלל של חול.

טעה ולא הזכיר של שבת כלל לא בתוך הברכה ולא בחתימה, אם נזכר לפני שאמר "יהיו לרצון" השני חוזר ל"אתה בחרתנו". ואם אמר כבר "יהיו לרצון" השני והסיח דעתו מלומר תחנונים, חוזר לראש התפילה. לא הזכיר של שבת כלל אבל חתם "מקדש השבת וישראל הזמנים", יצא. [בתפלת ערבית, נחלקו הפוסקים אם אפשר לצאת ע"י שמיעת מעין שבע מהש"צ. ולכתחילה נכון שלא לסמוך על כך ולהתפלל עוד הפעם. ולמעשה, גם בדיעבד שמעם וכיוון לצאת אינו יוצא ידי חובתו (כיון שאין בה הזכרה של יו"ט. וכ"כ בס' הבתים ש"ד ה"ה)].

באם הזכיר שבת ויום טוב באמצע הברכה, וחתם ביום טוב בלבד או בשבת בלבד, אם נזכר תוך כדי דיבור יאמר "מקדש השבת וישראל הזמנים". ואם נזכר לאחר כדי דיבור, נחלקו הפוסקים אם צריך לחזור לראש, כיון שכבר הזכיר שניהם באמצע הברכה. וטוב לחוש שלא לחזור לראש שלא להכניס עצמו לידי ספק ברכה לבטלה. ולכן, אין מחזירין אותו.

(הזכיר של שבת בתוך ברכה אמצעית ("אתה בחרתנו") אבל לא בכל מקום שצריך, אם נזכר לפני שאמר שם השם בחתימת הברכה ("ברוך אתה ה' מקדש השבת וישראל הזמנים") יחזור למקום שטעה. אבל אם נזכר לאחר חתימת הברכה, לא יחזור).

טעה ואחר "יעלה ויבוא" אמר "ותחזינה" (כרגיל בחול המועד ובראש חודש) ולא "והשיאנו" (כביום טוב), חוזר ל"והשיאנו". ואם נזכר אחרי שאמר "ברוך אתה ה' מסיים" מקדש [בשנה זו - השבת ו]ישראל הזמנים" וממשיך "רצה". נזכר אחרי שחתם "המחזיר שכינתו לציון", חוזר ל"אתה בחרתנו". וכן אם מסופק אם אמר "והשיאנו" או לא, אם אינו מתפלל מתוך הסיודור. (ע"פ שו"ת גו"ר או"ח כלל ד ס"ט - הובא בהגהות רעק"א סתפ"ז ס"א. ערוה"ש שם ס"ד. כה"ח שם סק"ל. וראה תשובות הפוסקים (כ"ץ) סכ"ג - באו"א. והנלענ"ד כתבנו).

אמר יעלה ויבא וטעה והמשיך כנוסח ברכת המזון ואמר "ובנה ירושלים", יחזור ויאמר "והשיאנו". אם נזכר אחר שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "בונה ברחמי", יסיים ויאמר "מקדש [השבת ו]ישראל הזמנים", ויצא. ואם סיים "בונה ברחמי" חוזר ל"אתה בחרתנו". (ראה

ואמר "את יום חג הסוכות הזה" – ראה בהערה⁷³.

אחרי שמונה עשרה אומרים "ויכולו", ברכת מעין שבע (מגן אבות כו'). קדיש תתקבל. "מזמור לדוד". חצי קדיש. ברכו. ואין אומרים עלינו. האבלים אומרים משניות וקדיש דרבנן⁷⁴.

מאחלים איש לרעהו: גוט שבת, גוט יום טוב⁷⁵.

"מיד אחר מעריב קודם הקפות עורכים קידוש ומתוועדים יחדיו בשמחת החג ורק אז הולכים להקפות".

בשיחת ליל שמע"צ תשנ"ב: [הגבאי הכריז ע"ד עריכת קידוש בסוכה וכו', ואח"כ אמר כ"ק אדמו"ר שליט"א:]: כאשר הגבאי מכריז שיכולים לעשות קידוש – הרי מכיון שענינו מרומז בתורה: "אנא בכח גדולת ימינך" ראשי תיבות "גבאי" – **צריכים** לעשות קידוש. ובאופן שניכר בקידוש שזה קשור עם "והתקדשתם והייתם קדושים כי קדוש אני". ומכיון שזהו קידוש דשמיני עצרת, שאז נעצרים ונקלטים כל הענינים שלפני זה, הרי ממנו נמשכים כל הענינים על כל השנה כולה, שהיא נעשית – שנת אורה, ושנת ברכה וכו'.

קידוש: מקדשים וגם אוכלים ושותים בסוכה מפני שהוא ספק שביעי – הן בלילה והן ביום. ואין מברכים על ישיבתה⁷⁶.

בכ"מ בשיחות, שבשמיני עצרת פועלים ע"י הישיבה בסוכה, שמהסוכה עושים בית, ומעין לעתיד לבוא⁷⁷.

אין לאכול בלילה עד שחשיכה (כיון שאין מברכים "לישב בסוכה").

הפת של עירובי חצרות [באם אין משתמשים בו לשאר שבתות השנה להתיר הטלטול] יש לבצוע עליו בשבת שחרית (ובחצאי-עיגול מוסיף אדה"ז: או בסעודת הלילה אם סועד משחשכה ודאי⁷⁸) דהואיל ונעשית בו מצוה אחת יש לעשות בו ג"כ מצוה אחרת⁷⁹.

שכח ולא עשה עירובי חצרות, הורה כ"ק הרה"ק רלוי"צ נ"ע שניאורסאהן⁸⁰ שבאם כל בני החצר אוכלים בסוכה אחת בשבת, אין צורך בעירוב מפני

קצוה"ש סמ"ז סי"ב. לקט הקמח החדש סי' קכ סק"ב (השני). חשוקי חמד בכורות ג, א בארוכה. (73) נחלקו בזה הפוסקים. ויש בזה כו"כ שיטות (והארנו בזה בבירור הלכה – נדפס בפ"ע בקובץ באתרא דרב ש"ל לקראת חגה"ס השתא). ולמעשה, כל שמסופק מה אמר, אינו חוזר. אבל אם ודאי הזכיר חגה"ס, אם הזכיר פעם אחד כדבעי (כגון שהזכיר בותתן לנו ולא ביעלה ויבוא), יצא. אבל אם לא הזכיר כלל שמיני עצרת, אם נזכר קודם שסיים הברכה, חוזר לאתה בחרתנו. ואם סיים הברכה, משום ספק ברכות נכון שייבקש מהש"צ שיוציאנו בתפלתו. אבל בערבית שאין הש"צ חוזר התפלה, וכן כשהפסיד מלשמוע תפלת הש"ץ, לפענ"ד חוזר ומתפלל. וגם מי שירצה לסמוך להקל שלא לחזור, במוסף ודאי צריך לחזור (אא"כ בשעת הזכרת המוספין אמר כדן "זאת מוסף יום שמע"צ וכו'", ורק בתחילת הברכה אמר חגה"ס, שבזה יצא וא"צ לחזור). וכן גם ביום טוב שני, בשמחת תורה, שבכל התפלות מחוייב לחזור. ואם ידע בשעת מעשה שהוא שמיני עצרת ונכשל בלשונו ואמר "חג הסוכות", יש שכתבו להקל בזה. ולפענ"ד אין טעם לחלק. (74) הוראת כ"ק אד"ש כמ"פ.

(75) ולהעיר שבשולחן ערוך אדמו"ר הזקן הובא שגם האומרים "במה מדליקין" בכל שבת (ובסידור אדמו"ר הזקן לא הובא בכלל) – אין אומרים אותו ביו"ט (או בחוה"מ) שחל בשבת "כדי למהר בשמחת יו"ט".

(76) ובמק"א בזה"ל: במג"א (ועוד) מביא כמה מנהגים בזה. אבל לנו הוראת נשיאנו, הוא כ"ק מו"ח אדמו"ר שבשמע"צ אוכלים ושותים בסוכה הן בלילה והן ביום. ועד – שהמהדרים שגם מים אין שותין חוץ לסוכה, מהדרים בזה גם בשמע"צ.

(77) ראה גם ר"ד בעת הסעודות ליל שמע"צ תשל"ו.

(78) וראה בלקוטי שיחות (דלקמן – בהערה 41 שם) טעם הספק בזה.

(79) וראה בלקוטי שיחות חלק טז בשיחה ד לפרשת שלח טעם החילוק בין ערובי חצרות לערובי תבשילין בענין זה.

(80) וכ"ה במאירי ערובין עג, א. וראה צדיק למלך ח"ע ע' 240.

בית דין צדק דק"ק קראון הייטס | כא

שהם כאנשי בית אחד, והסוכה עצמה מערבת. כשאין אוכלים בסוכה אחת, יש לשאול רב מורה הוראה איך להתיר הטלטול⁸¹.

שלום עליכם⁸², אשת חיל, מזמור לדוד, דא היא סעודתא⁸³ – בלחש⁸⁴.

קידוש: נוסח אתקיננו ליו"ט. יום הששי (שכח, ראה בהערה⁸⁵), בורא פרי הגפן, ומזכיר של שבת במקומות המתאימים, וחותרם מקדש השבת וישראל והזמנים, (ואין מברכים לישב בסוכה. טעה ובירך לישב בסוכה – ראה בהערה⁸⁶), שהחיינו (לפי שהוא רגל בפני עצמו). דין הטועה – ראה בהערה⁸⁷.

אשה המקדשת ובירכה "שהחיינו" בהדלקת נרות, לא תברך שוב "שהחיינו" בעת הקידוש⁸⁸.

81 ראה בשערים מצויינים בהלכה לאאזמור"ר זצ"ל סקל"ה בקו"א.

82 ויש שנהגו לומר "שלום עליכם" דוקא בבואם לביתם לסעוד סעודת החג אחר הקפות. והבוחר יבחר.

83 ולכאורה, הכוונה לומר בלחש עד גמירא, עד "לסעודא בהדה". (וראה אצלנו בלוח ליל א' דר"ה). ואח"כ אומר אתקיננו ליו"ט בקול (או לדלג ולא לומר נוסח אתקיננו ליו"ט בקביעות זו). וכבר העירו, שבהיום יום ליל שבת חוה"מ פסח וסוכות נשמט לגמרי אתקיננו סעודתא לשבת. וראה לעיל בלוח ליל א' דסוכות בארוכה.

בנוגע לזמירות לשבת – אזמר בשבחין וכו' – ביו"ט שחל בשבת, לא שמענו מזה. וכמדומה ברור שלא נהגו בכך (והיינו גם הנוהגים לאומרים בכל שבת, ראה בס' המנהגים ע' 29 ובהערה). וכן גם המנהג בכ"מ. לאידך, ראינו מעשה רב, וברבים, לומר "בני היכלא" בהתוועדות דיו"ט שני כשחל בשבת. וילע"ע.

84 בלחש – כ"ה הלשון בס' המנהגים ע' 28. וראה שם ע' 56 (לגבי ר"ה שחל בשבת). וראה לעיל בלוח ליל א' דסוכות בארוכה.

85 שכח לומר ויכולו, ואמרו בתוך הסעודה על הכוס.

86 טעה ובירך לישב בסוכה – בשמיני עצרת אינו חוזר. בשמחת תורה, או גם בשמיני עצרת אם הוא בן ארץ ישראל, חוזר ומברך בורא פרי הגפן. וכמו כן, אם התחיל ואמר בא"י, לא יסיים ויאמר למדני חוקיך, ובשמיני עצרת ימשיך ויאמר לישב בסוכה. ובשמחת תורה, מסיים בורא פרי הגפן. וכן הדין לענין לישב בסוכה על הפת.

(ועעמי ונימקי עמי, ובהקדם שכל שייך לברכה ל"ש בו הפסק (ראה בארוכה אצלנו במקורות ועיינים להל' יומית אות תרג). ועד כדי כך, ש"א שגם בטעה ובירך במקום שא"צ אינו בגדר הפסק כגון בטעה ובירך שהחיינו ליל שש"פ. ואף גם למאי דקיי"לן לעיקר שגם בכה"ג ה"ז הפסק (ראה בארוכה אצלנו במקורות ועיינים להל' יומית אות תרג) – שאני הכא שאמת יושבים בסוכה, ומה שאין מברכים הוא רק מספק. וממילא אי"ז בגדר הפסק כשטעה ובירך. ובמכ"ש מדעות הפוסקים שגם בטעה ואמר בשמע"צ יום חנה"ס הזה אינו חוזר מה"ט גופא לפי שיושבים בסוכה. ולחד מ"ד מברך נמי. ומה שאין מברכים הוא רק משום סב"ל. ומה גם להסבא בראשונים שאין מברכים רק מטעם שלא יבואו לזלזל ביו"ט או שנראה כרתתי דסתרי, או שלא יהא נראה כמוסיף. ובנוגע למי שהתחיל בברכה – פשוט, ע"פ הנ"ל, שאם יאמר למדני חוקיך ה"ז הפסק גמור, וברכתו הראשונה היא לכתלה).

87 לא הזכיר של שבת כלל, וכן אם אמר קידוש של שבת ולא הזכיר שמיני עצרת, אם נזכר קודם שם השם בחתימת הברכה (ברוך אתה ה' מקדש וכו') חוזר ל"אשר בחר בנו". ואם נזכר לאחר מכן, חוזר ומקדש קידוש ליום טוב ומזכיר של שבת.

לא הזכיר של שבת, אבל חתם "מקדש השבת וישראל והזמנים", יצא.

באם הזכיר שבת ויום טוב באמצע הברכה, וחתם ביום טוב בלבד או בשבת בלבד, אם נזכר תוך כדי דיבור יאמר "מקדש השבת וישראל והזמנים". ואם נזכר לאחר כדי דיבור, חוזר ומקדש.

טעה בקידוש ואמר "את יום חג הסוכות הזה" – ראה לעיל בתפלת ערבית.

88 וכ"ה בהוספה לליקוטי מנהגים (נדפס גם בס' המנהגים ע' 60) לגבי ר"ה. ופשוט שה"ה בכל שאר יו"ט (ודלא כמי שרצו לחלק), וכמפורש בשו"ת תשובה מאהבה ח"ב סרל"ט (לגבי ליל פסח – אף שברכת שהחיינו בקידוש קאי גם על מצות הלילה) שה"ז ברכה לבטלה. וכבר כתב עד"ז בהגש"פ המרבה לספר (קרלסרוא, תקנ"א) לבנו של הקרבן נתנאל (אחרי קידוש) בשם אביו שאם בירכה בעת הדלקת נרות לא תברך זמן בקידוש. וראה גם כה"ח סתקי"ד ס"ק קיב. ועוד. [אבל להעיר מאלפסי זוטא ר"ה ספ"ג, במקדש ליל פסח לאחרים שאומר זמן אח"כ כשמקדש לעצמו הואיל וברכת שהחיינו שייכא נמי לאכילת מצה].

וגם לפמש"כ אדה"ז בשו"ע סתרמ"א ס"ג שברכת שהחיינו קאי "על מצות קידוש היום שהיא ג"כ מצוה הבאה מזמן לזמן" – ולהעיר מלקו"ש חל"ז ע' 15 הע' 12 של אדה"ז כאן צ"ע – אין לחדש עפ"י חובת שהחיינו בשביל קידוש, כשכבר קיבלה קדושת היום בפועל בשעת הדה"נ. [ולהעיר שבכ"מ בשיחות קודש שהאנשים מברכים דוקא בקידוש והנשים בהדלקת נרות, וכמ"פ נחית למינא במספר הפעמים שאומרות שהחיינו בחגי חודש השביעי. וכיו"ב. ואכ"מ].

וכ"ה גם כשמקדשת בסוכה, שיוצאת בשהחיינו בשעת הדלקת הנרות בסוכה אף שעדיין לא הגיע זמנה – וע"ד שהחיינו בעת עשיית הסוכה. ואכ"מ. ובארחות חיים מספינקא סתרמ"א בשם

בכמה שיחות נזכר שבשמיני עצרת הוא האושפיז של שלמה המלך (ע"פ הזהר) ואדמו"ר מהוריי"צ ג"ע. ובכ"מ ששמע"צ שייך ליוסף הצדיק⁸⁹. ועוד נאמר בשיחות קודש, שהיום האושפיזין אינם אושפיזין אלא בעלי הבית. ובר"ד בעת הסעודות ליל שמע"צ תש"ל: "איר קענט זיי אלע אויסרעכענען, זיי זיינען פיינע בעלי בתים..."

הקפות: מנהג ותיקין [ותיקון] הוא לעשות יום שמיני עצרת גם כן כמו בשמחת תורה ולהקיף בליל שמיני עצרת שבע הקפות עם הספרים סביב התיבה בשמחה גדולה ולרקד לפנייהם ולרנן ולסבב עמהם בשמחה רבה. וגם כי עשה כן בבית הכנסת שלו אם הולך לבית הכנסת אחר שלא גמרו ירנן וישמח גם כן עמהם.

מנהגן של ישראל, אשר תורה הוא, לשמוח בשמחה זו (דשמע"צ ושמח"ת) יותר משמחת בית השואבה, ויותר משמחת יו"ט סתם.

בסה"ש תש"ד⁹⁰: איצטער, אז מען וועט גיין צו הקפות, וואס יעדער איד האלט דאך די עץ חיים'ס פון תורה. די ספר תורה קען דאך ניט ארומגיין ארום בימה, ווערט ער די רגלים פון תורה, וואס דאס איז דאך דער אופן שבועה היותר גדולה בנקיטת חפצא. די תורה איז חפצו של הקב"ה כמאמר וחפצי בה. און דאס איז דער נקיטת חפצא, אז מען גיט זיך איבער צו דער עבודה במסירת נפש.

בסה"ש תש"ה⁹¹: בשעת הקפות מיט די ספרי תורה דארף יעדערער אויף זיך מקבל זיין דעם ענין פון מס"ג בפועל פאר תורה. . אז מען נעמט די ס"ת איז – אותי אתם לוקחים. א קאפ און א הארץ האבן ניט אלע, אבער פיס האבן אלע. שמחת תורה זיינען אלע אידן גלייך ניטא דא קיין חילוקים, איז דערפאר בשעת הקפות זאל יעדערער אין זיינען האבן אויף דעם ענין פון מס"ג בפועל פאר תורה. און דאס איז שמחת תורה, אז די תורה זאל זיך מיט אונז משמח זיין.

ושם⁹²: הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק האט אמאל געפרעגט זיין פאטער הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק מוהר"ש: וואס איז דער ענין פון הקפות? האט ער אים געענטפערט: הקפות איז, וואס מען בעט זיך ביים טאטן – אבינו שבשמים – מיט בלוטיקע טרערן, היתה לי דמעתי לחם, האב רחמנות ושבור עול הגוים מעל צוארנו. גויים מיינט דאס דעם גוף און דער נפש הבהמית. מען טאנצט מיט דער ס"ת בשמחה, מיט א אפענע קאפ און א אפענע הארץ, אבער בפנימי פנימיות גיסט זיך בלוטיקע טרערן.

אומרים י"ז (בגימטריא "טוב") פסוקי אתה הראת שבסידור, ג' פעמים [בהפסק ניגון שמחה בין הפעמים]. וממשיכים: אב הרחמים וגו' כי בך וכו'. וכמה פעמים הורה כ"ק אד"ש להוסיף פסוקים שונים. בשנים האחרונות, מנהג חב"ד שמוסיפים הפסוק והי' זרעך וגו' ג"פ [בליל ויום שמחת תורה⁹³].

מבואר בדא"ח בכ"מ, שפסוקי אתה הראת הם "טעמים על השמחה" ("כמו פסוקי מלכיות זכרונות ושופרות" שאומרים בר"ה בתור טעמים

ח' בן יאיר שכ"ה אפי' כשבירכה שהחיינו בהדלקת נרות בביתה. וצ"ע. וכש"כ בליל ב' שכבר בירכה שהחיינו על הסוכה.

בנוגע לענייני אמן ע"י הנשים על שהחיינו (כיון שבירכו כבר בשעת הדלקת נרות) – נהוג עלמא לענות אמן. ואף שכמה אחוונים כתבו לחוש משום הפסק, ולכאורה נכון לחוש לדבריהם – כבר כתבו בכ"מ ליישב המנהג. וגם אנן בעניינותין, יש לנו אריכות דברים במק"א מזה. ואכ"מ.

(89 וראה שיחת ליל שמע"צ תשד"מ.

(90 ע' 36.

(91 ע' 56.

(92 ע' 57.

(93 ובשנת תש"נ ותשנ"ב – גם בליל שמיני עצרת.

וראיות מן התורה לעניני ר"ה). ובהתוועדות ליל שמחת תורה תנש"א נתבאר, שנוסף לכך שפסוקים אלה הם טעמים וראיות מן התורה בנוגע לעניני ההקפות, יש באמירת הפסוקים גם ענין התפלה, שעל ידה פועלים שהענינים שאודותם מדובר בפסוקים אלה נעשים בפועל ובגלוי גם במציאות, עיי"ש. בהתוועדויות שבשנים האחרונות בליל שמחת תורה⁹⁴ נתבארו י"ז הפסוקים ע"ד הרמז וע"פ פנימיות הענינים [נלקטו בספר לקוטי שיחות מועדים שמיני עצרת. ובספר שערי המועדים שמיני עצרת]. וראה בשיחת ליל שמח"ת תש"ז: באמת האט מען געדארפט אפטייטשן אלע פסוקים (פון אתה הראת) נאר איך פארלאז זיך אויף חסידים, אז זיי ווייסן. אה ווייסען זיי! הלואי זאלן זיי מקיים זיין וויפיל זיי ווייסן.

מנהג חב"ד⁹⁵ שאמירת הפסוקים קודם ההקפות היא ג' פעמים, וכיון שעורכים הקפות ג' פעמים (בליל שמע"צ בליל ויום שמח"ת) אומרים פסוקי אתה הראת ג' פעמים ג' פעמים – "בתלת זימני הוי חזקה", שבזה מודגש שאמירת הפסוקים כדי לפעול ההמשכה והגילוי במציאות העולם היא באופן של תוקף וחוזק⁹⁶.

בשיחת ליל שמח"ת תש"נ⁹⁷ נזכר [בהמשך לביאור י"ז פסוקי אתה הראת]: "ומסיימים" אב הרחמים הטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים, כי כך לבד בטחנו מלך אל רם ונשא אדון עולמים". וע"פ מנהג חב"ד בשנים האחרונות מוסיפים לאח"ז הפסוק "והי' זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך" – שכל ענינים אלו נעשים באופן של פריצת גדר, ועד שנמשך ונפעל גם ב"כל משפחות האדמה".

ועד"ז נאמר בשיחת ליל שמח"ת תשנ"ב: ומוסיפים התפלה "אב הרחמים הטיבה ברצונך את ציון תבנה חומות ירושלים כי כך לבד בטחנו אל מלך רם ונשא אדון עולמים". וע"פ מנהג חב"ד מוסיפים ומסיימים [וכ"ק אדמו"ר שליט"א אמר בניגון דאמירת פסוקי אתה הראת, וכל הקהל אחריו, ג"פ]: "והי' זרעך כעפר הארץ ופרצת ימה וקדמה וצפונה ונגבה ונברכו בך כל משפחות האדמה ובזרעך".

אחר כך מוציאים כל הספרי תורות שבהיכל ומסבבין המגדל ז' פעמים ואומרים אנה וכו'⁹⁸ ועוד מזמורים כפי המנהג [וכנדפס בסידור].

הלכתא למשיחא: בשיחת ליל שמחת תורה תשמ"ט נזכר שילכו להקפות ביחד עם כל האושפיזין ומשיח צדקנו בראשם, ואז ישאלו את משיח צדקנו האם לערוך שבע הקפות או עשר הקפות...

בהקפה א' וז' – מכבדים כ"ק אד"ש בהקפה.

להקפות בשמע"צ ושמח"ת בשנת האבילות – גייט מען ניט אליין נאר נאך מיט איימצען [= האבלים לא הולכים לבד להקפות אלא רק עם ליווי].

הש"צ מכריז אחר כל הקפה "עד כאן הקפה א'", "הקפה ב'", וכו'. (ונת' בשם אדה"ז⁹⁹ שהכוונה עד כאן ותו לא (שלא יוכלו החיצונים לקבל עוד יניקה). רבותינו נשיאנו¹⁰⁰ דייקו שיכריזו כן, לפי שכל עוד שלא הכריזו

94) ראה בפרטיות שיחות ליל שמח"ת תש"נ"ב. ובכ"מ בשיחות רבותינו נשיאנו – ביאור חלק מהפסוקים עכ"פ.

95) כ"ה הלשון בשיחת ליל שמח"ת תשנ"ב. וראה ג"כ בשיחת שבת בראשית (ב) תשכ"ז.

96) התוועדות ליל שמח"ת תנש"א.

97) סה"ש תש"נ ע' 60.

98) ביאור נוסח כל ז' ההקפות – בשיחת יום שמע"צ תש"ד לתלמידי הישיבה – נדפס בקונטרס

הקפות תש"ד. ויש"נ.

99) בשעה"כ פמ"ה סק"ו.

100) ראה שיחת ליל שמח"ת תשל"ה.

נמשכת ההקפה, שהיא בל"ג, וצריך להמשיכה בענינים של הגבלה).
מחזירים ספרי התורה להיכל בסיום כל הקפה.

בשיחת ליל שמיני עצרת תשל"א – לפני חמשים שנה! – בשעת ההקפות (לפני הקפה ד') [בהמשך לשיחת יום ב' דחגה"ס דשנה הנ"ל, אחרי אמירת המאמר ד"ה הללו את ה'¹⁰¹, ובשייכות עם המאמר, ע"ד כינוס האו"ם שבחגה"ס דשנה הנ"ל, ושכצ"ל כדוגמתו בצד ההפכי בקדושה, זלעו"ז], להכריז שמות בעה"ב של המדינות ע"פ תורה¹⁰².

בספר השיחות תש"ד¹⁰³ ביאור "עוזר דלים". ושם: דערפאר דארף מען נאך דעם ווארט עוזר זיך אפשטעלן, מאכן א הפסק, און דערנאך זאגען דלים. און צו די מדרי' פון עוזר דלים קומט מען צו דורך טאנצען שמע"צ און שמחת תורה, אבער דער טאנץ דארף זיין מיט אן אמת, אזוי אז די תורה זאל זיך מיט אים משמח זיין.

עלינו אחרי סיום ההקפות. קדיש יתום.

משקה: כבר פורסם כמה פעמים קול קורא מהבד"צ להזכיר ולהזהיר בנידון שמירה וקיום מלא של התקנה הידועה שלא לשתות משקה יתר על המידה, בעיקר לאלו שלפני גיל ארבעים, ובפרט לבחורים, אף שגם אלו שאחרי גיל ארבעים צריכים למעט בשתיית משקה¹⁰⁴. ושעל המשפיעים מוטלת האחריות לחזור ולהודיע כל הפרטים בזה ע"פ המתבאר בשיחות קודש, ושהתקנה בתוקפה גם בשמחת-תורה¹⁰⁵ ושהאחריות בזה לא רק שמוטלת על כל אחד ואחד לעצמו, אלא שעליו גם לשמור על השני שלא ישתה יותר מהמידה¹⁰⁶.

סעודת יום טוב: אין טובלין פרוסת המוציא בדבש.

בלקוטי דבורים¹⁰⁷: שמיני עצרת און שמחת תורה דארפמען ניט קיין דבש וויילע אלץ איז שוין מוכן למעלה, אך כשיש דבש על השולחן טובלים גם בדבש.

בברכת המזון: רצה ואח"כ יעלה ויבוא¹⁰⁸. השוכח [רצה או] יעלה ויבוא, ראה בהערה¹⁰⁹. הרחמן לשבת ויו"ט, ואין אומרים הרחמן לסוכות.

(101) סה"מ מלוקט ח"א ע' קג.

(102) ושוב, בשיחת ליל שמח"ת קודם ההקפות. וראה שיחת י"ג תשרי תשל"ז ע"ד אמירת לחיים והכרזה בשם ב"כ כל המדינות בשייכות לפסוקים בקאפיטל הנ"ל.

(103) ע' 31.

(104) שיחת ש"פ שמיני תשכ"ג.

(105) ראה שיחת י"ב תמוז תשכ"ה.

(106) כמבואר בשיחת ש"פ נח תשכ"ז ובשיחת ש"פ בלק תשד"מ.

(107) ע' ח.

(108) אמר יעלה ויבוא ואח"כ רצה יצא. אבל אם נזכר באמצע יעלה ויבוא קודם שאמר "ביום שמיני עצרת החג הזה", שלא אמר רצה, פוסק ואומר רצה ואח"כ יעלה ויבוא. (ואפשר שגם בנוזר אחרי שאמר "ביום שמיני עצרת החג הזה", וגם אם סיים יעלה ויבוא, יש להדר ולומר רצה ואח"כ יעלה ויבוא עוד פעם).

(109) השוכח [רצה או] יעלה ויבוא ונזכר קודם שאמר "השם" בחתימת ברכת "בונה ברחמי ירושלים" חוזר [לרצה ו]יעלה ויבוא. אם אמר כבר השם חותם הברכה. ואחר כך אומר (כנוסח שבסידור) בא"י אמ"ה שנתן שבתות למנוחה לעמו ישראל באהבה לאות ולברית וימים טובים לששון ולשמחה את יום יום שמיני עצרת החג הזה בא"י מקדש השבת וישראל והזמנים. [והיינו בשכח שניהם, רצה ויעלה ויבוא. אבל אם שכח רק א' מהן – אין כולל את השני בנוסח הברכה שאומר. אבל כשצריך לחזור לראש (עיין לקמן) תמיד צ"ל הן רצה והן יעו"י (ראה שו"ע אדה"ז סקפ"ח סי"ג-יד. ס' המנהגים ע' 60)].

אבל אם נזכר אחרי התחלת ברכת הטוב והמטיב, אפילו לא אמר רק תיבת "ברוך" חוזר ומברך ברכת המזון.

ולדעת רוב האחרונים – כ"ה גם בנוגע לנשים. (ובפרט למש"כ אדה"ז סי' קפח סי' שחיוב אכילת

ע"ד לימוד שו"ע חושן משפט בשמיני עצרת וההוראה מזה – ראה שיחת יום שמח"ת תשכ"ו. ושם: וואס זאל מען אבער טאן אויב בשמע"צ האט מען נישט געלערענט קיין חו"מ, ועכשיו טוען שאינו רוצה גם לשמוח הרי טענה זו בא מהלעו"ז וכפתגם ר"נ טשערנאבלער כמסופר בשיחות כ"ק מו"ח אדמו"ר, אז בשמע"צ האט ער געקוקט אין פייפער אדער געגאנגען שפאצירן, אדער געטרונקן זיסע טיי און פארביסען מיט א שטיקעלע מזונות, האט אים דער נפה"ב געלאזט צורוה, בשעת אבער ער קומט טאנצען, טענה'ט ער, היות אז ער איז א ליובאוויטשער חסיד, איז וויבאלד ער האט נישט געלערענט איז לכה"פ טאנץ נישט. האט ער צוויי ברירות, אדער עם אויך אריינשלאפען אין טאנץ, אדער אוועקגיין... און אן און ווי צו אזא מעמד ומצב. אלא מה יהי', ישתה וישכח רישו. נעמט אן הגבלות און קריכט ארויס מיט מיר צוזאמען פון די ענינים וואו מ'דארף נישט זיין, ביז אז אפילו פרסה לא תשאר שמה.

השמחה דשמע"צ מכוסה בקבלת עול – ראה בהערה¹¹⁰.

בשיחת ליל שמע"צ בהקפות תש"ד¹¹¹: שמע"צ פלעגט מען אין ליובאוויטש זוכען פון וואס צו לאכען. עס האט פאסירט אז איינער האט געזאגט דעם פסוק – פון אתה הראת – ואמרו הושיענו זייער ערנסט, האט הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק געזאגט: וואס אזוי די ערנסקייט? שמח"ת איז אן אנדער ענין.

יום שבת קודש, יום שמיני עצרת

סוף זמן קריאת שמע בשעה: 9:50.

שחרית לשבת ויום טוב. תפלת העמידה לשלוש רגלים עם ההוספות של שבת. בשיחת יום שמיני עצרת תרצ"ט¹¹² (בנוגע להשאלה אם להזכיר גשמים בשחרית כששמע כבר ההכרזה): מען דארף זיך מגביל זיין אז מען זאל קענען דאווענען מיט דעם מנין. למעשה, אם שמע הכרזת משיב הרוח ומוריד הגשם קודם שהתפלל שחרית – **אם אין מתפלל במנין אחר**¹¹³,

פת משום שמחה. וראה הגש"פ עם לקו"ט ד"ה מצה. ולענין חיוב שמחה אצל נשים – לרוה"פ חייבת בעצמה. וראה לעיל הע' 21. ואכ"מ).

אמר יעלה ויבא וטעה והמשיך כנוסח התפלה ואמר "ותחזינה עינינו", יחזור ויאמר "ובנה ירושלים" (כבשח באמצע ברכת המזון שחוזר למקום שפסק. ועד"ז כתב בקצוה"ש סמ"ז סקכ"ה מטעם אחר). ואם נזכר אחר שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "המחזיר שכינתו", מסיים "למדני חקין" וחוזר ל"ובנה ירושלים". ואם סיים ואמר "בונה ברחמיו ירושלים" יצא. ואם סיים "המחזיר שכינתו לציון" חוזר לתחילת ברכה שלישית. (וראה חשוקי חמד בכורות ג, א בארוכה). טעה והזכיר חג הסוכות במקום שמיני עצרת – אם נזכר לפני אמירת שם השם שבחתימת הברכה חוזר לראש הברכה. אבל אם כבר אמר שם השם אינו חוזר. ונכון שיבקש באם אפשר ממי שלא יברך שיוציאנו בברכה¹¹⁴. (והארכנו מזה בבירור הלכה שי"ל לקראת חגה"ס השתא).

110) ראה בארוכה בשיחת שמח"ת תרס"ד. וראה ג"כ ספר השיחות תש"ב ע' 6 שזהו ע"י התורה המחברת ב' הפכים. ובר"ד בעת הסעודות יום א' דחגה"ס תשכ"ט, שמצד מדרגת עבד נאמן בכח הקבלת עול לפעול גם ענין התענוג והשמחה.

111) ספר השיחות ע' 30.

112) סה"ש תרצ"ט (מהדו"ח) ע' 341.

113) ופשוט, שכן הוא אפילו אם אמר (עם הש"צ לתפלת מוסף) הפיוט למוסף הנקרא "תפלת גשם", שאומר אחר כך מוריד הטל בשחרית, אם מתפלל שחרית במנין אחר. [ומש"כ באו"ז הל' הזכרת גשם וטל סשצ"ח, לגבי הזכרת גשמים, שגם בשמע פיוטים של גשם מהש"צ מזכיר גשמים אפי' לא שמע ההכרזה (ואולי כוונתו שע"י שמיעת הפיוטים יודע הוא שהכריזו) – ל"ש לנדוד, דאיהו קאי להסברא שהיחיד אינו מזכיר אם לא שמע להדיא ההכרזה. ולא קייל"ן הכי. ובאמת, צ"ב ככוונת האו"ז, שלא פי' כל צרכו החילוק בין ב' הדעות בירושלמי ובין היחיד לציבור, עיי"ש. ובשו"ת איש מצליח ח"ג או"ח סי"ב בהערת המלבה"ד נדחק לפרש שר"ל לחלק בין היחיד שנמצא בביהל"כ ליחיד בביתו. ואף שדוחק קצת הוא נ' עיקר כדבריו בדעת האו"ז].

יאמר גם בשחרית משיב הרוח ומוריד הגשם¹¹⁴.

לפעמים היו מדייקים לגמור שחרית – בשמיני עצרת – קודם חצות היום. מצות עשה מדברי סופרים לגמור ההלל – הלל שלם – כל שמונת ימי החג (ואין אומרים הושענות). קדיש תתקבל. שיר של יום. קדיש יתום.

אין אומרים י"ג מדות ו"רבונו של עולם"¹¹⁵ בשבת. קריאת התורה. בקביעות שנה זו, מוציאי שני ספרי תורה וקורין שבעה גברי בפרשת עשר תעשר¹¹⁶, מניח ס"ת השני¹¹⁷. חצי קדיש. הגבהה וגלילה לס"ת הראשון. בס"ת השני, קוראים מפטיר בפרשת פנחס ביום השמיני. הפטרה: ויהי ככלות – ולישראל עמו. [בספר "סדר הפטרות" שנדפס בשנת תשנ"ה נוסף בטעות עוד פסוק בסוף הפטרה]. בברכת הפטורה מזכיר של שבת ושל שמיני עצרת החג הזה. וחוות מקדש השבת וישראל והזמנים. טעה – ראה בהערה¹¹⁸.

אחרי הפטרה וברכות' – יקום פורקן (בקביעות שנה זו). הזכרת נשמות [וגם יחיד שלא הלך לביהכ"נ אומר יזכור בביתו ביחידות]. אב הרחמים (גם בשנה זו כשחל בשבת).

בר"ד משיחת יום ב' דחגה"ש תשמ"ח: נהוג באמירת יזכור לנדב לצדקה, באופן סתמי או גם לפרש הסכום, נהרא נהרא ופשטי'.

"אב הרחמים" – אם יאמרו גם אלו שאין מזכירים נשמות – איז ווי זיי

114) אג"ק חי"ב ע"ג. וצ"ע בשה"ש שם.

ויחיד המתפלל בביתו אף שלא שמע ההכרזה אומר מוריד הטל במוסף, אם משער שכבר הכריזו. ולא מצאתי דבר ברור באחרונים אם היחיד נגדר אחר מנין הראשון, האחרון, שרגיל בו, או רוב בתי כנסיות, רוב אנשי העיר, ואם אשה נגדרת אחרי בעלה. ויש מאחרוני זמננו שכתבו לכאן או לכאן מסביר ומד"ע ללא מקור ברור. כן ראיתי מהמלקטים שחפאו דברים אשר לא כן בדברי האחרונים. והמעייין בפנים ישר תחזינה עיניו אשר לא מיני' ולא מקצתי'.

ולמעשה, יש להורות שבכל אופן יאמר מוריד הגשם בשחרית אם כבר הכריזו במנין א', והרי באומר מוריד הגשם יוצא לכו"ע (באה"ט סי' קיד סוסק"א. א. הגהות רעק"א שם. משנ"ב שם סק"ב. ועוד. וכ"מ קצת מהמנהג שבמג"א שם סק"א. ו"ח. ואכ"מ. לאידך, גם אם לא הזכיר גשם יצא יד"ח כיון שאמר כל), ואין כאן בית מיחוש.

והרי יש מורים שגם אם מתפלל במנין אחר ה"ה נגדר אחר מנין הא', ודיינו להקל בזה ותו לא. ובסוגנו אחר, שמשמ"כ בפוסקים שאומר מוריד הגשם בשחרית אה"כ מתפלל במנין אחר, מ' קצת שכל שאינו מתפלל עם המנין השני לא סגי, אף ברגיל להתפלל עם כדומה, דאל"ה עדיפא הול"ל, וק"ל.

ועוד איכא בנווה, שיעקר הדין שאין מזכירים גשמים קודם הכרזה הוא רק שלא יהא אגודות אגודות, ובאמת ראוי להזכיר בשחרית, אלא שאה"כ להפסיק להכריז בשחרית, אבל כל שהכריזו כבר במנין א' י"ל דל"ש לגבי היחיד דין אגודות אגודות (וראה גם מחה"ש סתפ"ח שם כע"ז. ואפי' במעריב מצ"ע ראוי להזכיר לולא הטעם דלית עמא תמן. ולכן בדיעבד אינו חוזר אם הזכיר גשמים, כנ"ל).

ולכאן אפ"ל דמייא לקבלת שבת שנגדר אחר רוב אנשי העיר (שו"ע אדה"ז סרס"ג סי"ט במוסגר. ולהעיר, שבשו"ע אדה"ז מ' קצת שהעיקר ביהכ"נ שרגיל להתפלל בו אלא שהעדר הקבלה דרוב העיר אלים להפקיע הקבלה מחמת הרגילות. ואולי נפק"מ במחצה על מחצה. גם יל"פ בדעתו דתרווייהו לקולא, שאם בביהכ"נ שרגיל לא קיבלו שבת אינו נגדר אחר רוב העיר שקיבלו).

ובאמת, יל"ע בכ"מ שנו' שהתפללו הקהל ערבית ונגדר היחיד (לענין הפס"ט, אבלות, הזכרת יעו"י בברהמ"ג, אכילת סעודה שלישית בשבת, איסור בשר ויין בשבת שבתשעת הימים) אם ה"ה כשיש ב' ביהכ"נ בעיר. ובפשוטו, גם בזה אין ביהכ"נ הא' נגדר אחרי הב'. ולהעיר ממג"א סי' תקנא סק"ו. וכן הבינו במחה"ש ועוד בכוננת המג"א. אבל ראה בלבבו"ש וגליון מהרש"א. וראה זית רענן לשתילי זתים שם סק"ז. ועצ"ע כשאינו מתפלל בביהכ"נ בתר מאן גריר. וראה משנ"ב סתקנ"א בשעה"צ סק"ו. ויל"ע בדעת אדה"ז. ולכאן תלוי גם אם היינו שלא לפרוש מהציבור (מצד הגברא) או שנעשה לילה (החפצא). וראה גם בשעה"צ שם סק"ז עפ"ד הפת"ש. ויל"ע.

לאידך, גם מציעו להדיא בד"ד דין גרייה, ואדרבה – היחיד אינו נגדר אחר הציבור ותליא בשמיעה מהש"ב (מג"א סתפ"ח סק"ד – למהנהג שהציבור מזכיר בתפלת מוסף ורק הש"צ מוסק מלהזכיר) רק שהכרות הש"צ מועלת גם למי שלא שמע. (כמפורש בשו"ע סי' קיד ס"ב ובשו"ע אדה"ז שם סוס"א. וראה פמ"ג בא"א סק"ה). ועצ"ע.

ותו, שבשאר דינים הנ"ל כשהתפללו הקהל ערבית, אין הדר בישוב שאין שם מנין נגדר אחרי הציבור, ורק בעניינו מציעו שגם הדר בישוב מזכיר גשם רק אחרי שהזכירו בקהילות. (ובפשטות כ"ה גם לענין אמירת מוריד הטל (וראה בלוח יומי לפסח עד"ז)). ומוכרח, שאין הנוגדים שוים זל"ז.

ולכאן מקום בראש לחלק תירה מזו בין דין הזכרת גשמים, דאיכא איסורא להתחיל להזכיר לפני שהכריזו, והוא בכדי שלא יהא אגודות אגודות בהזכרה (ראה בטור בשם הראב"ד), וממילא עליו להמתין מלהזכיר עד שמתפללים בקהילות [ואולי איכא למשמע מהדא, דלא סגי כשרק מנין א' הכריזו], משנ"ב בהפסקה שהיחיד רשאי להפסיק קודם הציבור (וי"א שגם לרבים מותר וראה בב"י), ול"ח בכה"ג לאגודות אגודות, ומה שצריך להפסיק אחרי שהציבור הפסיקו (ושצריך לחזור כשהזכיר גשמים) הוא מדין סימן קללה. אבל משמעות הפמ"ג בא"א סק"ב שלא לחלק. וראה גם בקיצור שו"ע רס"י יט.

115) וכ"ה בשיחת ליל הושענא רבה תשנ"ב (מסרט הקלטה).

116) גם כשחל בחול, מפני שאז הוא זמן מעשרות.

117) כי אין מסלקין הראשון עד שכבר הניחו השני על השולחן שלא יסיחו דעתן מן המצוות.

118) דינו כמו בטעה בקידוש הלילה, ראה שם.

ווילען. דאס איז הזכרת נשמות פון א כלל, ולכן אין אומרים ביום שאין אומרים תחנון. אבל ביום שמזכירים נשמות פרטיות – גם זה יוכלו לומר. אשרי. יהללו. חצי קדיש. אין הצבור רשאים להתחיל לומר משיב הרוח ומוריד הגשם עד שישמעו מפי הש"ץ, ונוהגין שהשמש מכריז **קודם** התפלה. ולפיכך לא די כשיכריז משיב הרוח לבד אלא יאמר גם כן מוריד הגשם.

מוסף לשלש רגלים עם ההוספות של שבת.

אסור להקדים תפלת מוסף של שמיני עצרת לתפלת הצבור אפילו בביתו לפי שאסור להזכיר הגשם עד שיכריזו בצבור.

מתחילין להזכיר הגשם בברכה שניה בתפלת מוסף של שמיני עצרת¹¹⁹. והזכרה זו היא ריצוי שאלה שטרם שישאלו הגשמים בעונתם כשיגיע זמן השאלה מרצין לפניו בהזכרת גבורותיו שמוריד גשמים. וקבעו הזכרה זו בברכת מחיה המתים מפני שהגשמים הם שקולים כתחיית המתים, שכשם שתחיית המתים חיים לעולם כך הגשמים חיים לעולם.

השייכות דהזכרת גשמים ל"שמיני עצרת" – מבואר בדא"ח בכ"מ¹²⁰, שענין "שמיני עצרת", "עצרת" מלשון קליטה, שהאורות הנעלים שנמשכו בחג הסוכות "נקלטים" ב"שמיני עצרת" ו"נעצרים" בתוכו בפנימיות. וזהו ענין "מוריד הגשם", המשכת הטיפה ו"קליטת" הזרע.

אם לא אמר מוריד הגשם, אם הזכיר טל (אפילו לא סיים הברכה) אין מחזירין אותו¹²¹. ואם מסופק אם הזכיר טל, תולים שמסתמא אמר "מוריד הטל" כהרגל לשוננו.

במוסף צריך להזכיר של שבת קודם ליום המאורע, דהיינו שיאמר ותתן לנו ה' אלקינו את יום השבת הזה ואת יום שמיני עצרת החג הזה כו' ואת מוספי יום השבת הזה ויום שמיני עצרת החג הזה כו' (וכולל פסוקי שבת, "וביום השבת", ושל שמיני עצרת, "ביום השמיני" וגו' ומנחתם ונסכיהם). ישמחו במלכותך. וסמוך לחתימה אומר שבת ומועדי קדשך, וחותרם מקדש השבת וישראל והזמנים. דין הטועה, ראה בהערה¹²².

בכל ימי החג, אומרים פסוקי מוסף המיוחדים לאותו יום. היום, אומרים פסוקי מוסף המיוחדים ליום השבת ("וביום השבת") ולשמיני עצרת ("ביום השמיני"). דיני הטועה, ראה בהערה¹²³.

(119) שבח נידונים על המים, אלא לפי שהגשמים הם סימן קללה בחג הסוכות שאי אפשר לישב בסוכה בשעת הגשם, אין מזכירין הגשם עד עבור ז' ימי ישיבה בסוכה. ובתפלת ערבית אין כל העם בבית הכנסת נמצא זה מזכיר זה יעשו אגודות אגודות. ואין מזכירין בשחרית לפי שאסור להזכיר הגשם עד שיכריז הש"ץ או השמש בקול רם מוריד הגשם קודם התפלה. ובשחרית אי אפשר להכריז מפני שצריך לסמוך גאולה לתפלה. (120) ע"פ כתהאריז"ל.

(121) הטעם: שאף שהטל אינו נעצר, מכל מקום שבח הוא להקב"ה בהזכרתו כמו בהזכרת הגשם, שכשם שהגשמים חיים לעולם כך הטל הוא חיים לעולם, שעל ידי כך מתברכת התבואה (ובכמה מקומות קראו חכמים להטל טל תחיה, משא"כ הרוח שאף שאי אפשר לעולם בלא רוחות, אינו נקרא חיים לעולם כמו גשם וטל. לכן מזכירין הטל כל ימות החמה, כדי שאם ישכחו לומר מוריד הגשם בימות הגשמים, חזקה שאמרו מוריד הטל כמו שהם רגילים בימות החמה ואין מחזירין אותו).

(122) טעה והתחיל ברכות אמצעיות של חול או של שבת, צריך לפסוק באמצע הברכה שנוצר בה ולהתחיל ברכה אמצעית של תפלת מוסף של יום טוב. שאר דיני הטועה – נזכרו לעיל בתפלת מעריב.

(123) שכח ולא אמר פסוקי מוסף, ונזכר בטרם שאמר שם השם בחתימת "מקדש [השבת] ישראל והזמנים", יחזור ויאמר כתיקונו. נזכר לאחר שחתם בשם השם, לא יחזור. אבל אם אמר פסוקי שבת ולא פסוקי יו"ט, או להיפך, חוזר בכל אופן (ראה לקמן).

החליף פסוקי יום אחד בחבירו, או בפסוקי יו"ט אחר, ונזכר בטרם שאמר שם השם בחתימת "מקדש ישראל והזמנים", יחזור ויאמר כתיקונו. נזכר לאחר שחתם בשם השם, נחלקו בזה

בחזרת הש"צ: תפלת גשם – אף ברי וכו'.

ברכת כהנים. כשאומרים תיבת יברוך – המתברך ראשו באמצע. ה' – מיסב ראשו לימינו, שהיא שמאל המברך. וישמרך – באמצע. יאר – לשמאלו שהיא ימין המברך וכו'. שלום – ראשו באמצע. אמירת רבש"ע – בשעה שהכהנים מנגנים דוקא, אבל כשאומרים התיבות צריך לשמוע. כשמנגנים ל"וישם" אומרים רבש"ע... הצדיק. כשמנגנים לתיבת "לך" ואם... אלישע. ל"שלום" וכשם... לטובה. כשאומרים "שלום" – אומרים "ותשמרני ותחנני ותרצני". אדיר במרום אומרים אחר ענית אמן כשעדיין הטלית על פניו. אין כאלקינו. עלינו. תהלים.

אומרים "ולקחת סולת"¹²⁴. שש זכירות.

הלכתא למשיחא: שבת שבתוך החג חולקין כל המשמרות בשוה בלחם הפנים.

סדר הקידוש: בלוח כולל חב"ד נכתב שאומרים מזמור לדוד וכו' עד ויקדשהו בלחש¹²⁵. אתקינו ליו"ט¹²⁶. אלה מועדי. סברי מרנן. בורא פרי הגפן. אין מברכין לישיב בסוכה.

לא בירך שהחיינו בליל הראשון ונזכר למחר אומר בשעה שנזכר אפילו שלא על הכוס.

האנשים אין יוצאים ידי חובת שמחת יו"ט אלא ב[רביעית] יין. אך אפשר לצאת ידי חובה בשתיית הרביעית מכוס הקידוש. והקטנים נותן להם קליות ואגוזים.

כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע שתה רביעית יין בכל סעודה.

מצות עונג יו"ט: צריך לקבוע כל סעודה על היין, דהיינו שישתה יין באמצע סעודתו אם ידו משגת וירבה בבשר ויין ומגדנות כפי יכלתו.

ביום טוב האחרון של חג [בשמיני עצרת] דרך בני ישראל להרבות בסעודה, ומרבים בשמחה, באכילת בשר¹²⁷.

ברכת המזון כבלילה.

הלכתא למשיחא: בבית המקדש מקריבים היום פר אחד, איל אחד, 7 כבשים

וכולם עולות. ושעיר לחטאת. וזאת בנוסף למוסף שבת בקביעות שנה ז'ת¹²⁸.

(קרבנות שמע"צ והענין בזה – נת' בכ"מ בדא"ח).

שמו"ת: אמירת פרשת ברכה שנים מקרא ואחד תרגום, היום, בערב שמחת תורה¹²⁹.

הפוסקים, ודעת האחרונים שאינו יוצא נזכרה בפשטות (ובסתמא) בשיחת ש"פ נצו"י תשמ"ז (בלתי מוגה).

וראה בלוח יום א' דסוכות שהארננו. ולכאורה בשמע"צ גרע טפי, שהוא רגל בפ"ע, במוסף שבו. וראה בשו"ת ש"ר שתייתא סכ"ב שכ' כן להדיא, ומטעם אחר. [אלא, שלפ"ז בהזכיר של סוכות גרע טפי מהזכרת של יו"ט אחר. וראה בלוח שם].

(124) ראה שיחת ש"פ אחרי תשמ"ו.

(125) ושם נתפרט: אומרים מזמור לדוד, אתקינו, ושמרו, אם תשיב, דא, זכור, על כן בלחש. (וכ"ה בספר המנהגים מנהגי ר"ה ע' 57 בהערה).

(126) ראה בהערה בסעודת הלילה.

(127) שביום זה אי אפשר בלא בשר והכל קונים, מפני שרגל לעצמו הוא וחיבי עליה – ולכן, העמידו חכמים דבריהם על דין תורה בערב יום טוב שהמעות קונות (וא"צ משיכה). והמוכר בהמה לחבירו בערב יו"ט צריך להודיעו אמה או בתה מכרתי לשחוט.

(128) בשמע"צ יש גם תשלומין לעולת ראי' ושלמי חגיגה ושמחה למי שלא הביאם בסוכות. [אלא שאינו דוחה שבת]. וכן יש חיוב אכילת שלמי שמחה בקרבן שהביא מעיו"ט. וראה שיחת

אחש"פ תשכ"ד בדעת הרמב"ן שהוא רגל בפ"ע לכל הנ"ל, אפילו כשלא הי' ראוי בסוכות.

(129) וטעם הדבר בפשטות: קריאת הפרשה שמו"ת, זמנה – בערב שבת, כלומר, "ערב" קריאת

יש להימנע מלקבוע סעודה משעה עשירית ולמעלה (3:32 לערך), בכדי שיוכל לאכול סעודת יום טוב שני לתיאבון. [ואם שכח או עבר ולא אכל סעודת יום טוב קודם שעה עשירית, יאכלנה אחר כך].

מנחה: ואני תפלתי כבכל שבת. קריאת התורה (פ' ברכה). תפלה לשלש רגלים עם ההוספות של שבת¹³⁰. אין אומרים צדקתך.

יש שנהגו כשהיו יוצאים מן הסוכה היו אומרים יהי רצון שנזכה לישיב בסוכה של לויתן. ומנהג חב"ד שבשמיני עצרת לפנות ערב¹³¹ נכנסים לסוכה (ואוכלים או שותים דבר מה) "צו געזעגענען זיך"¹³² [כמובן, ללא ברכת לישיב בסוכה] אבל אין אומרים ה"הי רצון" ביציאה מן הסוכה.

תהלוכה: בספר השיחות ה'תנש"א מובא: נהוג מכו"כ שנים שבי"ט הולכים לבקר בני"י שבבתי-כנסיות ובתי מדרשות בכו"כ שכונות, כדי להוסיף בשמחת החג (ע"י ההתאחדות עם רבים מבני"י שבשאר שכונות), ובפרט ע"י אמירת דברי תורה ("פיקודי ה' ישרים משמחי לב"), נגלה דתורה ופנימיות התורה. ובמק"א¹³³: הונהג בשנים האחרונות, אשר להקפות דשמח"ת תורה, הולכים בחורים ואברכים, להבתי כנסיות, בכדי להוסיף (בזה שהם פנים חדשות) שמחה בבתי כנסיות [ועיי"ש בפנים]. ובאגרות קודש: היישר כח המגיע לבחורים הנ"ל (שהגיעו לתהלוכה) עוד יותר מכפי ההשערה, כי קשור ה' אצלם ביקור זה בקבלת עול ביותר, באשר צריכים היו לעזוב את ההתועדות כאן בתוכי חסידי חב"ד ואנ"ש, ולילך למשך שעות אחדות לבתי הכנסיות ובתי מדרשים, ולא זו בלבד אלא לעשות את כל זה מתוך שמחה ועליצות לב.

גמר מלאכול בסוכה ביום השמיני, שאין דעתו לאכול עוד כלל, מוריד כליו מן המנחה קטנה (4:01) ולמעלה ומפנה אותה ממנה. אבל קודם לזה אין נראה שעושה כן לכבוד יו"ט. אבל לא יסדרם בבית משום איסור הכנה (כדלקמן).

אסור להכין שום דבר לצורך יום אחרון של חג [ובקביעות שנה זו - ה"ז גם הכנה משבת ליו"ט] עד לשעה 7:04 (ואמירת "ברוך המבדיל וכו'", או "ותודיענו" בתפלת ערבית, כדלהלן). ולדעת אדה"ז - גם ע"י נכרי אסור¹³⁴. ולכן אין להביא יין ביום טוב ראשון לצורך קידוש של ליל יום טוב שני. וכן אסור להעמיד השולחנות והספסלים מהסוכה בבית. אבל יכול להביאם לבית (לאחרי זמן מנחה קטנה) ולסדרם בלילה (באם הוא באופן שאין בו איסור הוצאה). ואם צריך להם בביתו עתה, ביום טוב ראשון, מותר לסדרם גם כן. וכן מותר לסדרם אם כוונתו שלא יהא נראה ביתו כחורבה. אין להוציא בשר מבושל (או שאר מאכלים) וכדומה מהמקפיא ביום ראשון להפשיר עבור יום אחרון של חג¹³⁵.

הפרשה בציבור. ובנוגע לפ' ברכה - מכיון שזמן קריאתה בציבור הוא ביום שמח"ת, הרי זמן קריאתה ביחיד שמו"ת הוא - בערב שמח"ת, כלומר, ביום שמע"צ - שיחת יום שמח"ת תשמ"ו.

130) בס' המנהגים ע' 64 בהערה, בנוגע לאמירת "שבתות .. בס" בניעילה, מסיים: "כמובן, כן הוא גם בשבת שחל בו יו"ט". וראה בלוח ליום א' דחגה"ס מה שנתקשו בזה.

131) ובשיחת שבת בראשית תנש"א: א: ברגעים האחרונים דשמע"צ.

132) ושק"ט בטעם המנהג בשיחה הנ"ל.

133) לקו"ש חי"ט ע' 578.

134) ראה לעיל בלוח ביום א' דסוכות.

135) אבל באם מוציאו בעוד היום גדול שיהא ראוי לאכילה בו ביום, אחרי שיופשר, אפשר להתיר (ע"פ שו"ע אדה"ז ס' תק ס"כ. וראה קובץ העו"ב שבועות תשע"ד. הערות הת' ואנ"ש 770 סוכות תשע"ה. ואכ"מ).

מוצאי שבת קודש, ליל שמחת תורה

בשיחת יום שמח"ת תש"ה¹³⁶: שמחת תורה זיינען תרעין פתיחין. עס זיינען אפן די שערי אורה שערי ברכה שערי הצלחה. אלע שערים זיינען אפן. און דאס נעמט מען מיט תורה".

בשיחת שבת בראשית תשמ"ו: כאשר נכנסתי פעם לכ"ק מו"ח אדמו"ר והצעתי להו"ל קונטרס של מאמרי חסידות לקראת שמח"ת¹³⁷ – נענה כ"ק מו"ח אדמו"ר, והשיב, כשבבת-שחוק על שפתיו: ב"שמחת תורה" וועט מען זיך אוועקזעצן? ללמוד מאמר חסידות?!... ואעפ"כ, בנוגע לפועל – "האב איך אויסגעפירט", וכ"ק מו"ח אדמו"ר נתן מאמר חסידות על מנת ללמדו בשמח"ת, ואכן היו כו"כ שלמדו את המאמר בשמח"ת! ואין לתמוה על כך שבתחילה היתה קס"ד באופן אחר וכו' – שכן גם אצל נשיא ישראל ישנם ענינים שנפעלים ע"י אתעדל"ת, אף שבתחילה היתה קס"ד באופן אחר. עיי"ש בהמשך השיחה.

בסה"ש תש"ט¹³⁸: שמחת תורה איז די עבודה פון קלאפן מיט די פיס און קלאפען מיט די הענט, און א גאנץ יאהר איז די עבודה קלאפן (ארבעטן) מיט'ן קאפ, ניט בלויז עפענען דעם מאמר, נאר אריינקלאפן דעם מאמר אין קאפ.

לפני הדלקת נרות או כל מלאכה אחרת המותרת ביום טוב (ולפני הכנה ליום טוב שני, כדלעיל) יש להתפלל ערבית ולהבדיל בתפלה באמירת "ותודיענו", או לומר עכ"פ "ברוך המבדיל בין קודש לקודש".

הדלקת נרות **אחרי השעה 7:03 (בבית ולא בסוכה)** מאש הדלוקה לפני החג. למנהגנו, ניתן להדליק מיד בזמן הנ"ל, ואין מקום וסיבה להמתין בדוקא שלא להדליק עד לפני קידוש.

מדליקים הנרות לפני הברכה כבשבת. בהדלקת נרות שתי ברכות: ברכת להדליק נר של יום טוב, שהחיינו. [טענתה בהברכה או שכחה "שהחיינו" ראה בהערה¹³⁹].

יש מחמירים שלא להשתמש בנר של יום טוב כדי להדליק עמו נר אחר של חול או להדליק את הגז.

אסור לחמם נר ולדבקו בפמוט גזירה שמא ימרח (שישפשפנו להחליקו על פני שטח הפמוט). גם אסור לחתוך שולי הנר בכדי שיוכל לתוקעו בנקב הפמוט, משום איסור מחתך. אבל מותר לתחוב נר בתוך הפמוט לצורך הדלקת נרות יום טוב, אף שהנר נשחק מעט ואין בזה משום מחתך.

אם הפמוט מלא בשיירי נרות, אף שמותר לנקות את הפמוט, ואין בזה משום תיקון כלי, וכן המשתמשים בנרונים בתוך כוסיות זכוכית, שמותר להם לנקות את הכוסית מדיסקית המתכת של הנרונים שנדבקה לתחתית כוסית-הזכוכית בכדי להניח במקומה נר חדש – מכל מקום, שיירי הנרות וכן הדיסקית שבנרונים, דינם כמוקצה ואסורים בטלטול¹⁴⁰. אבל, הפמוט

136 (136) סה"ש תש"ה ע' 59. ונת' בארוכה בלקו"ש חי"ט ע' 380 ואילך. וראה גם שיחת ליל שמח"ת תשי"ב.

137 (137) ובשיחת שמח"ת תש"ל, שהמדובר במאמר החלצו (שי"ל לקראת שמח"ת תש"ט, ליום מלאת יובל שנים לאמירת המאמר).

138 (138) ע' 286.

139 (139) אם טענתה ואמרה להדליק "נר של שבת קודש", אם נזכרה תוך כדי דיבור חוזרת ואומרת "של יום טוב". לאחר כדי דיבור – לא יצאה, וחוזרת ומברכת כל זמן שהנרות דולקות (ע"פ קו"א לשו"ע אדה"ז סרס"ג סק"ג וסק"ד). [וראה גם בקונטרס באתרא דרב חו' ג הע' 45 ואילך. והארכנו בזה בכינוס תורה חוהמ"פ תשע"ט].

אם שכחה ברכת "שהחיינו", תכוון לצאת ידי חובה בעת הקידוש.

140 (140) בזמנינו שאינם עומדים לתשמיש אחר. וגם בזמנם, כתב אדה"ז, שאף שמעיקר הדין אינם

אינו מוקצה מדין בסיס¹⁴¹ ולכן, יטלטל הפמוט עד מקום האשפה, וישליך השיירים באופן ששיירי הנר יפלו ישר לאשפה. במקום שהשיירים נדבקו לפמוט ואי אפשר לנערם, וכן בנרונים, שהדיסקית נדבקת לתחתית הכוסית, ואפשר להוציאם רק ע"י כלי – אין לנקותם ולגררם אפילו ע"י סכין, כיון שהסכין נעשה לו כיד ארוכה. אבל, יכול להוציאם ע"י דבר אחר בשינוי¹⁴². ועדיף, להניח מעט שמן בכוסית בערב יו"ט [ומותר לעשות כן, ואין חשש משום גרם כיבוי בנותן מעט מים], שהדיסקית לא תידבק, ואז יכול ביום טוב לטלטל הכוסית כנ"ל עד מקום האשפה, וינער הכוסית באופן שהדיסקית תפול ישר לאשפה.

יש אומרים שבדיעבד יכול להשלים שנים מקרא ואחד תרגום [של שבתות השנה] עד שמחת תורה שאז משלימין כל הצבור את כל התורה וטוב לחוש לדבריהם שמי שעבר ולא השלים בזמנה יש לו להשלים עד שמחת תורה שנים מקרא ואחד תרגום.

ערבית: שיר המעלות. מעריב לשלש רגלים. ותודיענו¹⁴³.

שכח ותודיענו¹⁴⁴ אינו חוזר [אבל עדיין אסור במלאכת אוכל נפש עד שיבדיל בין קדש לקדש. באם טעה ואכל¹⁴⁵ ולא הבדיל בין קדש לקדש יתפלל שוב ויאמר "ותודיענו"].

במוצאי שמיני עצרת, שהוא גם מוצאי שבת, צריך גם להבדיל, וממילא סדר הקידוש הוא יקנה"ז – יין קידוש נר הבדלה זמן. אם שכח להבדיל, ראה בהערה¹⁴⁶.

סדר הקידוש: אתקיננו סעודתא (ליו"ט). יקנה"ז: בורא פרי הגפן, מקדש ישראל והזמנים (דין הטועה – ראה בהערה¹⁴⁷), בורא מאורי האש, המבדיל בין קודש לקודש, שהחיינו. טעה ושינה הסדר – ראה בהערה¹⁴⁸.
אין מברכים על הבשמים¹⁴⁹.

בהבדלה אין מקרבים הנרות ואין מאחדים השלהבת, וכן אין מביטים בצפרנים. בעת ברכת מאורי האש מסתכל בנרות כמו שהן, כל אחת בפני עצמה.

מוקצה, נכון לזוהר שלא לטלטלם כי אם לצורך הרבה. וגם אין להתיר לטלטלם משום צורך אוכל נפש מכמה טעמים, ובפרט בזמנינו. ואכ"מ. ואולי י"ל דה"ז כגוף ש"ר. וראה קצוה"ש סקמ"ו סק"י. ולהעיר מקצוה"ש סקט"ז סק"י בדברים קטנים מאד שא"ר לבלום. וצ"ע.
141) כמה טעמים. ואכ"מ.

142) אדה"ו סתמ"ד סי"ג. ובהנשמן שם במהדור"ח. וי"ל בזה. ואכ"מ.

143) בגדר ההבדלה בתפלה וכן הבדלה דיקנה"ז, ראה בארוכה בקובץ "באתרא דרב" גליון ג.

144) שכח ולא אמר ותודיענו, אם נזכר קודם שאמר השם בסיום הברכה, יתחיל מיד ויאמר ותודיענו וכו' ויגמור משם על הסדר ותתן לנו וכו' בא"י מקדש וכו'. והארכנו מזה לעיל בלוח ליל ב' דחגה"ס.

טעה והתחיל אתה חונן, צריך לגמור הברכה, ואומר אתה חוננתנו באמצע הברכה, ואח"כ מתחיל אתה בחרתנו, וחוזר ומבדיל ואומר ותודיענו. וראה בלוח שם בארוכה.
145) אבל אם עשה מלאכה אינו חוזר ומתפלל.

146) שכח ולא הבדיל, ולא נזכר עד תוך הסעודה, צריך להפסיק באמצע אכילתו מיד שזכר ולהבדיל על הכוס. ולא יברך עליו בורא פרי הגפן, אלא אם כן שבשעה שברך בורא פרי הגפן היה דעתו שלא לשנות עוד יין בתוך הסעודה. שכח להבדיל בלילה, יבדיל על כוס יין מיד שזכר ביום. ונכון להבדיל קודם שחשיכה (בנוסח המבדיל בין קדש לקדש).

ואם נזכר רק במוצאי יו"ט, יוצא יד"ח בהבדלת מוצאי יו"ט. וראה בלוח ליל ב' דחגה"ס.

147) אם אמר קידוש של שבת אם נזכר קודם שם השם בחתימת הברכה (ברוך אתה ה' מקדש וכו') חוזר ל"אשר בחר בנו". ואם נזכר לאחר מכן, חוזר ומקדש קידוש לשמיני עצרת.

148) אם שינה הסדר שהקדים המאוחר ואיחר המוקדם יצא ולא יחזור ויברך, חוץ מאם הקדים ברכת הקידוש ("מקדש השבת וישראל והזמנים") לברכת היין ("בורא פרי הגפן"), שצריך לחזור ולברך ברכת הקידוש.

149) וראה בארוכה בלקוטי שיחות חל"א ע' 191 ואילך.

נוסח ההבדלה: המבדיל בין קדש לקדש. טעה ואמר בין קדש לחול, ראה בהערה¹⁵⁰.

אוכלים בבית ולא בסוכה. אם רוצה לאכול בסוכה בתשיעי, צריך לעשות בה היכר שהוא יושב בה שלא לשם מצות סוכה, שלא יהא נראה כמוסיף, ומה יעשה להכירא? מכניס בה קדרות וקערות וכיוצא בהם כדי להכיר שהיא פסולה ושכבר נגמרה מצותה. [ואין הכוונה שנפסלת בכך, אלא ר"ל שעושה בה היכר לפוסלה, שאינו יושב בה בתורת סוכת החג¹⁵¹].

בספר השיחות תש"ד¹⁵²: אחד מהמסובים הציע להעומדים מסביב השולחן שאחד מהם יאמר קידוש ויוציא את האחרים, ואמר כ"ק אדמו"ר [מוהרי"צ נ"ע]: דער "שהחיינו" וואס מען מאכט אין קידוש שמח"ת, איז דאס אויף תורה, און ביי תורה איז ניטא דער ענין פון מוציא זיין, והלואי שכל אחד יפקיע את עצמו. ונת' בארוכה בלקו"ש חי"ט ברכה-שמח"ת.

בסה"ש תרצ"ז¹⁵³: שמחת תורה מאכט מען א ברכה שהחיינו, די ברכה שהחיינו איז דאך ניט א ברכת התורה, די ברכה איז אויף דער שמחה מיט תורה, היינט שמחת תורה דארף מען מייקר זיין דעם זמן, אלע כ"ד שעות און אלע רגעים. מ'דארף מקבל זיין עול אז אין משך פון די שס"ה ימים פון יאר, לא יראה ולא ימצא א טאג אן תורה¹⁵⁴.

בסה"ש תש"ט¹⁵⁵: אויף דעם קידוש פון שמח"ת האבן מיר אמאל געהערט אז דאס איז לעילא מכל הפירושים, דער "ולעילא" פון נעילה (חסידים זאגען דאך ניט "לעילא ולעילא" – נאר בלויז צו נעילה) דערהערט זיך אין דעם קידוש פון שמח"ת. אזוי ביי קידוש איז דאך דא א מוציא און א יוצא, וואס דער מוציא דארף מכיין זיין מוציא זיין, און דער יוצא דארף מכיין זיין לצאת, דאס מיינט אז ביידע דארפען האבען דעת, אבער קידוש פון שמח"ת איז העכער דערפון, יעדער דארף נעמען דעם סידור און זאגען די ווערטער פון קידוש און מאכען שהחיינו אויף די תורה.

ובכמה שיחות נזכר שאע"פ שע"פ דין אין שאלה בדבר, מ"מ מצד החביבות שבדבר צריך כל אחד לקדש לעצמו. ולכן, בנוגע לפועל כשצריך להוציא ידי חובה יש לעשות כן. [ובשיחת ליל שמח"ת תשל"א: אעפ"כ דארף מען זיך רעכענען מיט די מציאות, אז עס זיינען דא אזוינען וואס ווייסן ניט פון דער שיחה, און מצד איזה סיבה שתה' קען דאך זיין אז זיי וועלן טרינקען און זאגן לחיים אן קידוש, איז דערפאר, ניט קוקנדיק אויף דעם וואס די שיחה איז טאקע א שיחה, און מ'דארף איר זען פאלגן, פונדעסטוועגן וויבאלד די מציאות איז אזוי, זאל אימעצער מאכן איצטער קידוש, און האבן בדעה מוציא זיין די אלע וועלכע האבן נאך ניט געמאכט

150) טעה ואמר בין קדש לחול, עדיף שישמע הבדלה מאחר. באם אין לו אחר לשמוע ממנו הבדלה יחזור ויבדיל בעצמו. (ונתבאר בארוכה בכינוס תורה בחוה"מ פסח תשע"ד, ונדפס בקובץ "באתאר דרב" גליון ג).

151) וראה בשיחת ליל שמח"ת תשי"ב, שמה"ט הורידו הסכך לפני החג (ע"פ הוראה). והעירני ח"א שהלשון בגמ' (סוכה מ"ח, א. וכו' בשו"ע סתרס"ו) "ואם אין לו מקום להוריד את כליו ורוצה לאכול בה בתשיעי", ומשמע קצת שאין לאכול בסוכה אפי' ע"י היכר אלא כשאין לו מקום אחר לאכול, ומודגש גם במשנ"ב סק"ג (לענין שמע"צ בא"י). אבל לדידי פשוט כביעתא כמותחא כ"ל. ובאמת, מפורש כן ברבינו מנוח (סוכה פ"ו ה"ד). וכן קיבלתי מאזמז"ר ז"ל שבטעם כל דהו מותר לישב בשמח"ת בסוכה, כיון ש"סוכתו עריבה עליו". ואף שלא נזכר בשאר פוסקים, וגם שצ"ב קצת ל' הגמ' – העיקר, שפשוט שאין להוציא דין מדיוק חדש שלא נ' בפוסקים וכו'. וכמפורש בכללי הפוסקים. ואדרבה, על המחדש והמחמיר להביא ראי'. וגם מילתא בטעמא הוא, שבאם ניכר שאינו מכוון לשם סוכה, מאי איכפת לן שיכול לעשות באו"א. ובנוגע להדיוק – לפענ"ד אין הדיוק מוכרח, ושערי תי' לא נעלו. ומהם: שלפ"י הב"ח – באם מוריד כליו באמת א"צ היכר נוסף. ועוד כמה פ' בדבר, ולדוגמא שרק באין לו מק"א התירו לו לפחות ולקלקל ביו"ט. ועוד כיו"ב. ואכ"מ ע"ד. ועכ"פ ברור מסתימת הפוסקים שגם לכלתילה מותר לישב בסוכה בתשיעי כשאינו מכוון למצוה וכשאינו נראה כמוסיף.

152) ע' 32

153) ע' 196

154) עיי"ש בפרטיות. וראה גם שיחת יום שמח"ת תשכ"ו. ועוד.

155) ע' 281

קידוש, עיי"ש¹⁵⁶].

התוועדות: "מיד אחר מעריב קודם הקפות עורכים קידוש ומתוועדים יחדיו בשמחת החג ורק אז הולכים להקפות".

ובשיחת ליל שמח"ת תשל"ו שזמן ההתוועדות – בין מעריב להקפות – הונהג ע"י רבותינו נשיאנו¹⁵⁷. [וכן נהג כ"ק אד"ש בכל השנים].

בשיחת ליל שמח"ת תשל"ג הוזכר לנצל ההפסקה שאחרי ההתוועדות לאמירת שנים מקרא ואחד תרגום (פרשת ברכה).

בספר השיחות תש"ב¹⁵⁸: אין ליובאוויטש איז געווען דער סדר, אז נאכ'ן מאמר חסידות וואס מען האט געהערט שמע"צ פלעגט מען דאוונען מעריב און מאכען קידוש, טועם זיין פון סעודת יו"ט און געהן צום פאר-הקפות פארבריינגען.

אושפיזין: בשיחת ליל שמח"ת תשמ"ח נאמר: לאחרי שישנו ענין ה"אושפיזין" במשך שבעת ימי הסוכות, ולאחרי שניתוסף גם מעלת הקביעות ד"בעלים" בשמע"צ – הרי זה נעשה באופן ד"לעיני כל ישראל" בשמח"ת.. ובסגנון האמור – בקריאה דשמח"ת – "לעיני כל ישראל", שזהו החידוש שניתוסף בשמח"ת גם לגבי העילוי דשמע"צ (מעלת ה"בעלים" לגבי ה"אורחים") – שרואים באופן גלוי את שייכותם של האושפיזין הנ"ל לכל ישראל.

נוהגין במדינות אלו להוציא בשמחת תורה ערבית ושחרית כל ספרי תורות שבהיכל ואומרים זמירות ותשבחות וכל מקום לפי מנהגו. ועוד נהגו להקיף עם ספרי התורות הבימה שבבית הכנסת כמו שמקיפים עם הלולב והכל משום שמחה.

סדר הקפות כדאמתמול.

"ההקפות בפעם השני' (בליל שמח"ת) מנהגן להיות בשמחה גדולה יותר מבפעם הראשונה (בליל שמע"צ), כי כאשר השמחה היא באותה המדה שבהקפות הקודמות, בלי הוספה וריבוי, אינה שמחה בשלימות, כיון שנתיישנה".

בשיחת יום שמח"ת תשכ"ו: ראינו בהנהגת רבותינו נשיאינו, שביום א' (שמע"צ) היתה השמחה בהגבלה, הן בנוגע לזמן, והן בנוגע לניגונים וריקודים, ואילו ביום ב' (שמח"ת) היתה השמחה בלי הגבלות. ועד"ז בכמה שיחות קודש. אבל ראה בשיחת יום שמח"ת תשנ"ב שבשנים האחרונות גם השמחה דשמיני עצרת היא באופן דפריצת כל המדידות וההגבלות ממש.

בספר המנהגים – חב"ד: המנהג בבית הרב למכור פסוקי אתה הראת ולכבד בפסוק ראשון ואחרון, ולפעמים פסוקים נוספים את כ"ק האדמו"ר [וכן הוא בשנים האחרונות בליל שמע"צ. ובליל ויום שמח"ת – בפעם הא' – כל הפסוקים]. בליל שמחת תורה ההכנסה היא לטובת ישיבת תו"ת וביום שמח"ת ההכנסה לטובת המוסדות מל"ח ומחנ"י [קופת רבינו].

בשמחת תורה מותר לרקד בשעה שאומרים קילוסים לתורה משום כבוד התורה. (ומנהג חסידים שנוהגים לשורר לספוק ולרקד גם ביו"ט ואפילו אם חל בשבת).

156 (וראה גם שיחת ליל שמח"ת תשל"ב. וראה שיחת ליל שמח"ת תשמ"א בטעם מנהג כ"ק אד"ש בשנים האחרונות שלא לעשות קידוש בהתוועדות.
157 (ושם, ע"ד החילוק דהשמחה בהתוועדות להשמחה שבהקפות, יעו"ש.

יש למחות ביד מקצת ההמון הנוהגים ביום שמחת תורה להבעיר מיני נפט שקורין פולווי"ר דאף שהם מתכוונים לשמחת היום מכל מקום שמחה זו אינה שוה לכל נפש ואסור להבעיר בשבילה ביום טוב¹⁵⁹.

בהתוועדות יום שמח"ת תשמ"ג נאמר: הענין ד"כתר תורה" מודגש בזה¹⁶⁰ בקשר לשמח"ת: "ונוהגין למעבד ישראל עמה חדוה ואתקריאת שמחת תורה ומעטרן לס"ת בכתר דילי". ומכאן תשובה לאלו המתחכמים להסיר את ה"כתר" מספרי התורה לקראת הריקודים עם ספרי התורה בשמח"ת מפני החשש שמא יפול ח"ו ה"כתר" מהס"ת, כי בזה מפורש שעיקר הענין ד"כתר תורה" שייך לשמח"ת דוקא, ומשמח"ת נמשך ענין זה על כל השנה כולה¹⁶¹. אחרי הקפות: עלינו. קדיש יתום.

קריאת התורה בליל שמחת תורה¹⁶² – אין מנהגנו כן. [הנמצא בבית הכנסת במקום שנהגו לעלות לתורה בברכה, ישתמט בדרכי שלום מלקבל עלי' לתורה¹⁶³].

סעודת יו"ט: בברכת המזון: יעלה ויבוא. [דין השוכח – ראה בהערה¹⁶⁴].
הרחמן ליו"ט.

בספר השיחות תש"ד ע' 39: אלע וויסען אז אין שמחת תורה ד'דיקע קרשעהמ"ט איז זאגענדיג שמע ישראל דארף מען מקבל זיין אויף זיך די מסירה ונתניה אויף הרבצת תורה מיט מס"נ בגופו, רוחו ונשמתו, און דאס דארף זיין זיין גאנצער מהות.

חלוקת משקה ולימוד הניגונים: משנת תשט"ז עד שנת תשכ"ד, אחר סעודת יו"ט אחרי ההקפות בליל שמח"ת, לימד כ"ק אד"ש ניגונים וחילק משקה למי שקיבל ע"ע להוסיף (או להתחיל) בלימוד החסידות.

יום ראשון, יום שמחת תורה

סוף זמן קריאת שמע בשעה 9:50.

שחרית לשלש רגלים. נשיאת כפים בתפלת שחרית (משום דשכיחא שכרות). הלל שלם. קדיש תתקבל. שיר של יום. קדיש יתום.

הקפות: אתה הראת ג"פ, כבלילה. ההקפות – שלש פעמים וחצי¹⁶⁵. אבל גם אז אומרים כל סדר הקפות [בכל חצי סיבוב אומרים פסוקי הקפה אחת].

159) וראה בשו"ע אדה"ז סתק"ד סכ"א שהתירו גרם כיבוי לצורך מצוה. וראה גם שיחת יום שמח"ת תשכ"ו.

160) ח"ג רנו, ב.

161) וראה בסידור יעב"ק. ועוד.

162) יש מקומות שבלילה קורים בספר תורה הנדרים (הפרשיות שרגילים לנדור עבורן כסף, ויש שקורין פ' ברכה).

163) ושק"ט בזה וכו"ב אם מותר לעלות ולברך במקום שלא נהגו משום ברכה לבטלה, ויש שהביאו ראי' ממנהג להוסיף קריה"ת לחתן בפ' ואברהם זקן, שלא חשו משום ברכה לבטלה. ולהעיר משו"ת הצ"צ שעה"מ ס"ח. ואף שלכתחילה אין לעשות מעשה להוציא ס"ת ולברך "בכל עת שישכמו עשרה מישראל" (כדעת המקילים), מקום לומר שבמקום מנהג, וכשכבר קראו לו לעלות, ואיכא משום כבוד התורה וכבוד הבריות שאני. וילע"ע. ולכן, ראוי שלא להיכנס לבית הספק, וכבפנים.

164) השוכח "יעלה ויבוא" ביו"ט (משא"כ בחול המועד) ונזכר קודם שאמר "השם" בחתימת ברכת "בונה ברחמיו ירושלים" חוזר ל"יעלה ויבוא". אם אמר כבר "השם" חותם הברכה. ואחר כך אומר (כנוסח שבסידור) "בא"י אמ"ה אשר נתן ימים טובים לעמו ישראל לששון ולשמחה את יום שמיני עצרת החג הזה הזה בא"י מקדש ישראל והזמנים". אבל אם נזכר אחרי התחלת ברכת "הטוב והמטיב", אפילו לא אמר רק תיבת "ברוך", חוזר ומברך ברכת המזון.

אמר יעלה ויבא וטעה והמשיך כנוסח התפלה ואמר "ותחזינה עינינו", יחזור ויאמר "ובנה ירושלים" (כבשח באמצע ברכת המזון שחוזר למקום שפסק. ועד"ז כתב בקצוה"ש סמ"ז סקכ"ה מטעם אחר). ואם נזכר אחר שאמר שם השם בחתימת הברכה ועדיין לא אמר "המחזיר שכינתו", מסיים "למדני חקיך" וחוזר ל"ובנה ירושלים". ואם סיים ואמר "בונה ברחמיו ירושלים" יצא.

165) ונת' בסה"ש תש"נ ח"א ע' 57.

ואין מכריזים "עד כאן הקפה א וכו'".

בנוגע לאותם המקדשים בשעת ההקפות וכיו"ב, לפני תפלת מוסף¹⁶⁶ – מותר לטעום אחר תפלת שחרית קודם תפלת המוספין, דהיינו אכילת פירות (וכן שאר מאכלים כיו"ב) אפילו הרבה כדי לסעוד הלב ופת (ולכמה דעות – גם מזונות) כביצה ולא יותר, ובלבד שיקדש מתחלה וישתה רביעית יין או יאכל כזית מחמשת המינים אחר הקידוש מיד. במקום שיש שומר (או רבים האוכלים ביחד), יש מקום להקל לאכול יותר.

דיני שכור בתפלה ושאר דיני שכור פורטו בגליון משולחן הבד"צ לפורים דאשתקד.

קריאת התורה: י"ג מדות פ"א ורבש"ע בעת פתיחת הארון לקריאת התורה. מוציאין ג' ספרים בשמחת תורה שצריך לקרות פרשת וזאת הברכה ובראשית ופרשת המוספים.

נהגו להרבות הקרואים לספר תורה, כדי לזכות כולם – כל הציבור – בעלי' לתורה ביום סיומה, וקורים פרשה אחת [פרשת וזאת הברכה עד מעונה אלקי קדם] הרבה פעמים להספיק לכולן ואין איסור בדבר, לפי שיש אומרים שמותר לקרות עולים הרבה בפרשה אחת שחוזר וקורא זה מה שקרא זה וחוזר ומברך, ואין בזה חשש ברכה לבטלה. ובשמחת תורה סומכים על סברא זו. בפועל, המנהג כעת ב-770 שקוראים רק פעם אחת, ושכמה עולים יחד בכל עליו'.

בספר השיחות תש"ג¹⁶⁷: היינט איז שמחת תורה. שמחת תורה איז למעלה נעמט מען צו דעם עין הרע כח. בכל השנה קענען קליפות וסט"א מעורר זיין ח"ו א עין רעה, אבער שמחת תורה איז מאיר דער ברכת הוי' לישראל בגילוי. דערפאר זיינען א אב ובניו עולה ביחד צו דער תורה און מיט די שמחת תורה טענץ קען מען ממשיך זיין גאר פיעל, השפעה מרובה לישראל בכלל און לעוסקים בתורה ועבודה בפרט.

עוד נהגו לקרות כל הנערים לספר תורה כדי לחנכן במצות קריאת התורה. ואפילו תינוקות קטנים קוראים להם לעלות לתורה משום חיבוב מצוה ולחנכם לתורה. [בד"כ, כל הנערים עולים לחמישי – "ולדן אמר", ואחד עולה אתם, עומד על גביהם, ומברך אתם ברכת התורה, שמקריא להם הברכה, והם אומרים אחריו מלה במלה]¹⁶⁸.

חתן תורה: העולה לפרשת "מעונה" נקרא "חתן תורה". ונהגו למכור פרשה זו ופרשת בראשית [חתן בראשית] בדמים מרובים. וראוי שיהיו הקונים מוכתרים בתורה או עכ"פ מגדולי הקהל. החתן תורה והחתן בראשית והמפטיר יכולים להיות כולם כהנים. מי שעלה לחתן תורה לא יעלה לחתן בראשית באותו ביהכ"נ. [ויש שהקלו בזה. ואין נוהגים כן]. אבל, מי שעלה

166) שזהו הטעם לברכת כהנים בשחרית, כנ"ל. אבל ראה שיחת יום שמח"ת תשכ"ו: נוטלים ספר תורה חגורה במפה ועטופה במעיל, ועורכים הקפות בשמחה גדולה – למרות שעדיין לא עשו קידוש, כך שי אפשר לתלות זאת במצב של שכרות, שהי הקפות הם בסדר התפלה, ובזמן התפלה אסור להיות במעמד ומצב של שכרות, ואעפ"כ, רוקדים בשמחה גדולה ביותר. ולהעיר גם מאג"ק אדמו"ר מוהרי"צ ח"ו ע' ער.

167) ע' 12.

168) ברמ"א הובא שקורים להם פרשת המלאך הגואל וגו'. וכן בלוח כולל חב"ד הובא מנהג העולם שאחר קריאתם פורשין טלית על הנערים ועל שאר העומדים אצל הבימה ואומרים המלאך הגואל. בכמה שיחות קודש נזכר שבליבאוויטש אין נוהגים כן, אבל התוכן טוב והענין ברוחניות נפעל מעצמו. [ובשנים הראשונות הורה כ"ק אד"ש כמ"פ לומר (או לנגן) המלאך הגואל עם כל הנערים בהתוועדות יום שמח"ת או שבת בראשית].

כבר בפ' זזאת הברכה עד "מעונה", עולה לחתן תורה או בראשית. אחרי קריאת חמישי ["ולדן אמר" עד "ובגאותו שחקים"] כנ"ל, אומרים [הגבאי] מרשות לחתן תורה. וקורין לו "מעונה" עד הסיום. אין נוהגים לפרוס טלית על ראשי העולים לחתן תורה או לחתן בראשית¹⁶⁹.

בסיום התורה, כל הציבור עומדים על רגליהם, ואומרים חזק חזק ונתחזק. וגם העולה לתורה אומר חזק חזק ונתחזק.

לא יסירו הספר תורה הראשון עד שיניחו הספר תורה השני (הנגלל לפרשת בראשית). הגבהה וגלילה לס"ת הראשון. ואומר מרשות לחתן בראשית.

חתן בראשית: בהתוועדות שבת בראשית תשד"מ נזכר שבמשך הזמן נקבע שהנשיאים היו עולים לחתן בראשית¹⁷⁰.

בקריאת פרשת בראשית, נוהגים שהקהל אומרים בקול רם פסוקי "ויהי ערב ויהי בוקר" וכן פרשת ויכלו, והש"צ [הבעל קורא] חוזר אותם.

אחרי הקרואים בב' ספרים הראשונים מניחים ס"ת השלישי אצל ס"ת השני ואומרים חצי קדיש קודם המפטיר, להפסיק בין קריאתם לקריאת המפטיר שקריאתו אינו אלא בשביל כבוד התורה [אבל קודם הקריאה בספר ב' אין נוהגים לומר קדיש]. מפטיר בפרשת פינחס: ביום השמיני. הפטרה: ויהי אחרי מות משה.

במקום שיש רק שני ספרי תורה, קורין בראשון זזאת הברכה, ובשני – בראשית, ולמפטיר – חזרין וקורין בראשון. ויגללו הס"ת הראשון למפטיר בשעה שאומרים מרשות לחתן תורה. ואם אין להם רק ס"ת אחד, אזי אחר השלמת התורה, בעוד שאומרים מרשות לחתן בראשית יגללו לפ' בראשית. ואחר קריאת בראשית, יאמר קדיש מיד. ואח"כ יגללו למפטיר. אחר קריאת התורה [והפטרה וברכותי] אומרים [בניגון וריקוד] שישו ושמחו (כמ"ש בסידור).

אשרי. יהללו. חצי קדיש. ומתפללין מוסף לשלש רגלים. מוסף כדאמול (לבד ההוספות של שבת).

אין לאחר תפלת מוסף יותר משבע שעות על היום דהיינו שעה אחר חצות והמאחר כל כך נקרא פושע. ואעפ"כ יוצא ידי חובתו מפני שזמנה כל היום. ומכל מקום כשהאיחור אינו מחמת עצלות ח"ו אלא כתוצאה מהאריכות בסדר התפלה כמו בשמחת תורה (או תפלה באריכות בכלל) נוהגים להקל לאחר תפלת מוסף.

אם שכח ולא התפלל מוסף מתפלל עד שחשיכה, והיינו עד צאת הכוכבים. אבל אם שכח ולא התפלל עד שחשיכה, אין לו תשלומין.

פסוקי מוסף: ביום השמיני. ואח"כ ומנחתם ונסכיהם. דין הטועה בתפלת מוסף – ראה בהערה¹⁷¹.

169) לענין אהל – ראה שו"ת אבנ"ז או"ח סרכ"ב (ע"פ שו"ע אדה"ז שש"א סמ"ח). תהל"ד שש"ו סק"ט. קצוה"ש סק"כ בדה"ש סק"א. שו"ת צי"א ח"י ס"ד. חט"ז ס"ח. יבי"א ח"ז סנ"ה. ועוד.

170) ועיי"ש בטעם הדבר. ושלפנ"ז היו בזה שינויים. ונזכר כבר בהתוועדות שמח"ת תשכ"ח. שבת בראשית תשל"ב.

171) שכח ולא אמר פסוקי מוסף, ונזכר בטרם שאמר שם השם בחתימת "מקדש ישראל והזמנים", יחזור ויאמר כתיקונו. נזכר לאחר שחתם בשם השם, לא יחזור. החליף פסוקי יום אחד בחבירו, ונזכר בטרם שאמר שם השם בחתימת "מקדש ישראל והזמנים", יחזור ויאמר כתיקונו. נזכר לאחר שחתם בשם השם, נחלקו בזה הפוסקים, ודעת האחרונים שאינו יוצא נזכרה בפשטות (ובסתמא) בשיחת ש"פ נצו"י תשמ"ז (בלתי מוגה). וראה בארוכה לעיל בלוח

קידוש: אתקיננו סעודתא (ליו"ט), אלה מועדי. בורא פרי הגפן.

שכח לברך "שהחיינו" בקידוש ליל שני, אפילו בירך כבר בליל ראשון, מברך היום, ואפילו שלא על הכוס.

סעודת יו"ט כדאיתמול. ברמ"א כתב: קורים יום טוב האחרון שמחת תורה לפי ששמחים ועושים בו סעודת משתה לגמרה של תורה. ברכת המזון כבלילה.

שיעורי חת"ת: שיעור חומש – ראשון דפרשת ברכה עד סיום הסדרה עם פירש"י, כולה (בפעם השלישית). בכו"כ שיחות קודש¹⁷² נזכר ללמוד גם השיעורים דחומש פ' בראשית, ביום שמח"ת [ובקביעות שנה זו – עד שני ועד בכלל], שבעצם שייכים הם ליום שמח"ת¹⁷³.

בשיחת שבת בראשית תשמ"ז נתבאר הטעם להשינוי בזה מהנכתב במורה שיעור. ושם, שאין כל סיבה לדחותם בגלל ש"מצות היום בשמחה" – "מאחר דמפסיק ומבטל בלאו הכי". ופשוט שאין הכוונה שלימוד השיעורים בפ' בראשית יה' על חשבון השמחה והריקודים – ח"ו למעט בשמחת היום, כי אם בזמן שמפסיק ומבטל בלאה"כ, הנה במקום לעסוק בענינים אחרים, ילמד את השיעורים דפ' בראשית¹⁷⁴.

במנחה: תפלה לשלש רגלים.

אחר מנחה – התוועדות. נוטלים ידים לפני השקיעה, ואוכלים פת (לפחות בשיעור "כביצה"). בשנים האחרונות (מאז שמח"ת תש"נ) נהגו (ע"פ הוראה) שמגנים ניגוני רבותינו נשיאינו ומזכירים אותם לפני כל ניגון.

בספר המנהגים חב"ד¹⁷⁵: "לפנות ערב נוהג כ"ק אדמו"ר שליט"א ליטול ידיו לסעודה, בה אומר מאמר דא"ח. ברהמ"ז, ערבית, הבדלה, חלוקת כוס של ברכה".

בספר השיחות תש"ד (אחש"פ בסעודה)¹⁷⁶: "עס איז א מנהג אום שמח"ת און אחרון של פסח צו זינגען דעם ניגון פון שפאליער זיידען "האפ קאזאק", ליום שמיני עצרת.

טעה והתחיל ברכות אמצעיות של חול או של שבת, צריך לפסוק באמצע הברכה שנזכר בה ולהתחיל ברכה אמצעית של תפלת מוסף של יום טוב.
(172) וגם בסה"ש תרצ"ו ע' 14. סה"ש תש"ה ע' 61.

(173) אף שמפורש ב"מורה שיעור" דלימוד שיעורי חת"ת, ש"בשמחת תורה לומדים פרשת ברכה, החל מהפרשה של אותו היום מהשבוע עד סיום הסדרה. . באסרו חג דסוכות לומדים מהתחלת הסדרה בראשית עד אחר פרשת היום שעומדים בו". וכ"ה גם בכמה שיחות. ובסה"ש תש"ד (כששמח"ת חל בע"ש) ע' 44: "במשך פון ליל ש"ק און מארגען שבת א גאנצען טאג".

(174) עיי"ש באריכות, ש"שיעורים אלו שייכים בעצם ליום שמח"ת, אלא שמפני קוצר הזמן דשמח"ת – שכל רגע ורגע צריך להיות מנוצל למצות היום בשמחה – דחו לימוד שיעורים אלו ליום שלמחרתו. ובכן, לאחר שנוכחתי לדעת שבין המתוועדים ישנם עשרה (עכ"פ) שלא ניצלו כל רגע ורגע ממש עבור "מצות היום בשמחה", שכן, היו רגעים מסויימים במשך המעל"ע דשמח"ת שבהם הפסיקו ב"מצות היום" כדי לעסוק בענינים אחרים (כפי שהדבר ניכר על פניהם...) הנה מכיון שמפסיקים ומבטלים בלאה"כ. . באתי בהצעה שילמדו את השיעורים דפ' בראשית (שבעצם שייכים הם ליום שמח"ת) ביום שמח"ת עצמו, שכן אין כל סיבה לדחותם בגלל "מצות היום בשמחה" – "מאחר דמפסיק ומבטל בלאה"כ".

וראה שיחת יום שמח"ת תשכ"ח. ושם: כל זה למרות שדורשים לשמוח בשמח"ת לשיר ולרקוד מתוך שמחה אמיתית שזוהי עבודה גדולה ומעייפת כו', ובפרט כאן בברוקלין שבדרך כלל לא נותנים מנוחה לא לאכול ולא לשתות ולא לישון כו', ואעפ"כ כיון שאין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו ואיני מבקש כו' אלא לפי כחן הרי בודאי ישנו הכח הדרוש לעשות זאת בפועל. [וע"פ מש"כ בסה"ש תש"ה הנ"ל, ועד"ז בשיחת יום שמח"ת תשכ"ה, העיקר בנוגע לשיעור היומי הוא ראשון שני דפ' ברכה, ראשון שני דפרשת בראשית. וראה גם בשיחת יום שמח"ת תשמ"ו הנ"ל].

(175) ושם הוא בנוגע ליום ב' דר"ה. אלא, שעד"ז הוא ביום שמח"ת.

דארף מען אים יעצט זינגען¹⁷⁷.

בספר המנהגים חב"ד: "כ"ק אדמו"ר שליט"א נוהג, אשר בעת ההתועדות של שמח"ת, מזכיר ע"ד¹⁷⁸ השתתפות כל אחד ואחת במגבית "קרן השנה"¹⁷⁹. בשנה זו, תורמים סכום במספר 353.

כשנמשכה סעודתו עד שחשיכה אפילו כמה שעות בלילה מזכיר יעלה ויבוא בברכת המזון לפי שהכל הולך אחר התחלת הסעודה שאז חל עליו חיוב הזכרה מעין המאורע ולא נפקע ממנו חיוב זה ביציאת היום.

מוצאי יום טוב בשעה 7:02.

כבר נתפרסם קול קורא מהבד"צ, שאין לצלם ולהסריט בכל אופן שהוא עד לאחר שהציבור מתפללים תפילת ערבית. ולשומעים יונעם.

בכ"מ, ע"ד הכרזה הנהוגה בליובאוויטש מלפנים בשלהי שמחת תורה, שמתחיל עתה הסדר ויעקב הלך לדרכו. ובכמה שיחות קודש, שכמה מדרגות ב"ויעקב הלך לדרכו", ובמוצאי שבת בראשית, נוגע להכריז עוד הפעם¹⁸⁰.

ערבית: משיב הרוח ומוריד הגשם (החל ממוסף של שמע"צ). אתה חוננתנו (אין אומרים ותן טל ומטר לברכה עד 5 לדעצעמבער, בשנה זו – מוצאי שבת, אור לכ' כסלו).

הבדלה (בלי נר ובשמים).

בשיחת יום שמח"ת פר"ת¹⁸¹: רשב"ץ הי' אומר, אז אלול הויבען אן די יונגע הענדעלעך אויך קרייען אז זאלן זיי קרייען, אין אלול אין תשרי, אבער נאכדעם הויבט זיך אן דער ויעקב הלך לדרכו, דארף מען וויסען, אז מען זאל ניט אנהויבען מיט מדריוגות גבוהות ונעלות נאר מיט נידעריגע מדרי' דוקא וכו', עיי"ש בהמשך השיחה.

בפתח דבר לקונטרס שמע"צ שמח"ת תשי"א: "ידוע פתגם כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע, אשר אחר שמחת תורה מתחיל הסדר ד"ויעקב הלך לדרכו" הוא דרך הוי', דרך התורה והמצוה. וביאר כ"ק מו"ח אדמו"ר הכ"מ בענין שמע"צ ושמח"ת, אז אף א יריד קויפט מען איין די סחורה, און קומענדיג אהיים – במשך ימות השנה – פאקט מען עס פאנאנדער און מען הייבט אן טאן דערמיט וואס מ'דארף טאן. כן הוא בכל אחד ואחת מישראל בחודש השביעי שהוא משובע בכל טוב נותנים להם ולנו "סחורה" במה להתפרנס כל השנה כולה, אבל צריך לפתוח האמתחות, פאנאנדער פאקען און טאן מיט דער סחורה וואס מען דארף".

בלקו"ש¹⁸²: "בחתימת ימי המועדים – ר"ה, יוהכ"פ, חה"ס, שמע"צ ושמח"ת – ואיש הישראל צריך להכנס בימי החול ונוסף על זה – בימי החול דימי החורף, כחצי שנה בלא רגלים, הרי צריך הוא לקחת עמו "צידה לדרך" – כחות והמשכות אשר יתנו לו היכולת כי בקיימו הציווי "ויעקב הלך לדרכו", יוכל ללכת לבטח דרכו, אף כי כל הדרכים בחזקת סכנה. ולזה הוא: ביום השמיני עצרת – אסיפת וקליטת כל המשכות כלליות של חדש תשרי. בשמח"ת – התחלת ההתגלות וההמשכה, אשר על ידי זה נקל יותר

177 וראה גם שיחת שמח"ת פר"ת (תורת שלום ע' 236). ונת' הטעם בר"ד בעת הסעודות ליל אחש"פ תשכ"ז. וראה גם שיחת אחש"פ תש"ל. [וכן נהגו כו"כ שנים בהתועדות דשמח"ת או שבת בראשית. וראה בשיחת שבת בראשית תשכ"ו השייכות ל"ויעקב הלך לדרכו".]

178 וכן מזכיר ע"ד שמירת שיעורי חת"ת, וכינוס תורה.
179 ונת' בלקו"ש ח"ב ע' 654 ואילך. הטעם להדיבור בזה בשמח"ת ולא בר"ה (אף שזמנו מתחילת השנה) – בכדי שהנתינה תהי' מתוך שמחה וטוב לבב – ראה שיחת יום שמח"ת תשי"ט.

180 וראה לקו"ש ח"כ ע' 269. ועוד.

181 תורת שלום ע' 239.

182 ח"ט ע' 393.

להביא לפועל טוב, במשך כל ימי השנה, את כל ההחלטות טובות דחדש תשרי. ועיי"ש עוד.

אלו שעדיין לא קראו פ' ברכה שמו"ת, ישלימו זאת עכ"פ לא יאוחר מהלילה דמוצאי שמח"ת, דמכיון ש"הלילה הולך אחר היום" הרי לילה זו שייכת עדיין לפ' ברכה שקראו ביום שמח"ת¹⁸³.

יום שני, אסרו חג, כ"ד תשרי

"יום היארצייט דאמי זקנתי רחל הי"ד אשת הרה"ג וכו' וכו' ר' מאיר שלמה יאנובסקי ז"ל (ניקוליעב). – כמה שבועות בסיום חדשי הקייץ – כמה שנים הייתי בניקוליעב וטפלה בי וכו'"¹⁸⁴.

הלכתא למשיחא: משעבר הרגל מעברים כלי המקדש ממקומן להטבילן ולטהר את העזרה מטומאת עמי הארץ שנגעו בהן ברגל¹⁸⁵.

בר"ד משיחת יום שמח"ת תשמ"ג: לאחר שיעברו כמה ימים (ימי חג הסוכות, שמע"צ ושמח"ת) שבהם אין מקיימים מצות תפילין בפועל – גדולה ביותר התשוקה והרעבון לקיום מצוה זו, דהנה, אע"פ שבהכרח לומר שגם בשבת ויו"ט וחוה"מ ישנו ענין התפילין ברוחניות, כי ח"ו לומר שבימים אלו יחסר ענין נעלה וחשוב ביותר, וכמארז"ל "יצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות" היינו שהאות דתפילין, והי' לאות על ידך, נפעל מצד עצם ענינם של השבתות וימים טובים. . אעפ"כ עצם העובדה שבמשך כמה ימים אין מקיימים מצוה זו, במעשה בפועל מעוררת תשוקה גדולה ביותר לקיום מצוה זו. וכידוע סיפורי החסידים אודות ר' לוי"צ מבארדיטשוב. . שלאחרי חג הסוכות וחג הפסח (ויש אומרים גם לאחר חג השבועות) הי' ממתין ומצפה בקוצר רוח ("ער האט זיך קוים דערווארט") עד שיאיר היום, מפני גודל תשוקתו וחפצו לקיים מצות תפילין! וכל זה – למרות שהענינים הרוחניים דמצות תפילין נפעלו גם בימים טובים. ומאחר שמספרים לנו סיפור הנ"ל, מובן שסיפור זה צריך לשמש לנו הוראה בעבודת ה'. . מסיפור הנ"ל למדים אודות גודל התשוקה לקיים מצות תפילין לאחר יו"ט.

ובר"ד משיחת ליל הושענא רבה תשנ"ב: מתכוננים עתה להנחת תפילין לאחר הצפ' וההתאפקות ("וואס מ'האט שוין אפגעווארט און זיך איינגעהאלטן") וכידוע הסיפור בזה אודות ר' לוי יצחק מברדיצ'וב שציפה בכליון עינים ("וואס ער האט שוין אויסגעקוקט") להנחת תפילין לאחר ההפסק בזה, ואף שאי הנחתם היא ע"פ הלכה, הרי, איך שלא יהי', לא היתה הנחת התפילין במעשה בפועל! שהיא כוללת את כל התורה ומצוותי. . שעצם ההכנה להנחת התפילין מביאה את הגאולה האמיתית והשלימה מהר יותר, ובאופן עמוק יותר, נעלה יותר ורחב יותר, שאז יקויים "וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך" בתכלית השלימות¹⁸⁶.

אין אומרים תחנון, למנצח יענך, ותפלה לדוד וכו' עד סוף תשרי.

אסרו חג: כל העושה איסור (פירוש אגודה) לחג באכילה ושתיה דהיינו שמרבה קצת באכילה ושתיה ביום שלאחר החג ועושהו טפל לחג מעלה עליו הכתוב כאלו בנה מזבח והקריב עליו קרבן שנאמר אסרו חג בעבותים (ופי' בהמות עבות ושמינות) עד קרנות המזבח לפיכך נוהגין במדינות אלו

183 (שיחת יום שמח"ת תשמ"ו. ושם, שעד"ז הוא בנוגע לשיעורי חת"ת דיום שמח"ת.

184 (סה"ש תש"ג ח"א ע' 63 בהערה.

בלוח לשנת תש"ז עם הגהות בכת"ק, נרשם לכ"ד תשרי: "בערל",

185 (וראה לקו"ש חל"ז פרשת שמיני באורך.

186 ונזכר הסיפור גם בר"ד בעת הסעודות ליל ב' דחה"ס תשל"א. ולהעיר משיחת מוצ"ש וראר

תשל"ט. וראה סה"ש תרפ"ט ע' 45.

להרבות קצת באכילה ושתיה ביום שלאחר החג ואין מתענין תענית יום שמת בו אביו ואמו ואיסור זה אינו אלא מנהג אבל מעיקר הדין אין איסור כלל להתענות בו אלא שהמונע הרי זה משובח.

שכח ולא הבדיל במוצאי יום טוב, נחלקו הפוסקים אם יכול להבדיל למחרתו, וספק ברכות להקל¹⁸⁷.

יש לזהר להזדרז לשלם דמי הזכרת נשמות. ובכמה אגרות קודש הפליא אדה"ז בנוגע לחובת הזריזות בפרעון דמי הצדקה (נוסף לגדר "בל תאחר")¹⁸⁸.

עצי הסכך אחר שעברו ימי החג, מותר להשתמש בהן לכל מה שירצה, ונכון לזהר שלא להשתמש בהן תשמיש בזיון, ואין צריך לומר שאין לפסוע עליהם.

בנוי סוכה, "לכאורה כדאי להוסיף בו אזהרה לשמור על קדושתו – ובפרט לשלול בהחלט הרגיל בהנהגות בנוי סוכה (לאחרי חה"ס בפרט)".

בשו"ע אדה"ז כתב: יש נוהגין לשרוף את החמץ בערבה שחבטו אותה בהושענא רבה לפי שכל דבר שנעשה בו מצוה אחת נכון לעשות בה מצוה אחרת ויש נוהגין לעשות היסק מערבות הלולב בפי התנור בשעת אפיית המצות¹⁸⁹. בפועל, הסכך היו שורפים במרחץ – אחרי [ובסמיכות ל] חג הסוכות. לולב והושענות – שורפים אין א מיטען מיטוואך, ולא לשריפת החמץ¹⁹⁰. וראה בהערה¹⁹¹.

כינוס תורה: בשיחת ב' דחה"ש תשמ"ט נאמר: המנהג שנקבע מכו"כ שנים ובכו"כ מקומות לערוך "כינוסי תורה" לאחרי ובסמיכות לכל א' משלש רגלים (שלש פעמים בשנה) . . . וכפי שכבר הכריוו אודות הכינוס תורה כאן – בביהכ"נ וביהמ"ד זה, שמגדלין בו תורה ותפלה, בד' אמותיו של כ"ק מו"ח אדמו"ר נשיא דורנו, שבהם התפלל ולמד כו' במשך עשר שנים, וקדושה לא זזה ממקומה – שיתקיים למחרת וכו', "אסרו חג". וכאן המקום להציע שישתדלו בפירסום מנהג זה בכל שאר המקומות שעדיין לא נהגו כן – שגם במקומות אלו יערכו "כינוסי תורה" כהמשך ובסמיכות להימים טובים, ב"אסרו חג" או בימים שלאח"ז, באופן שיוכל להיות ברוב עם, כפי תנאי המקום.

בהתוועדות יום שמחת תורה תשמ"ז נאמר: ישנו ענין נוסף . . . בקשר ל"כינוס תורה" שמתקיים באסרו חג דשמח"ת, במכ"ש מעריכת "כינוס תורה" בכל המועדים, שהרי בשמחת תורה מודגש במיוחד ענין התורה עד ל"כתר תורה". ובשיחת שבת בראשית תנש"א: יש להזכיר גם אודות המנהג בשנים האחרונות לערוך כינוס תורה באסרו חג, ונת' שם בהמשך השיחה השייכות לגאולה.

מספר הרב ישעיהו הרצל שליט"א: בשנת תשכ"ו בעמדי בחוץ בחצרו של הרבי שליט"א יחד עם חמי הרב יעקב ז"ל פרידמן בשעת הכינוס תורה באסרו חג דחה"ש פנה אלינו כ"ק אד"ש בשאלה: מדוע עומדים אתם

187) ובמק"א הארכנו במשמעות דעת אדה"ז בזה.

188) ולהעיר מס' לקט יושר הל' צדקה (יו"ד ס"ע 40) שבעל תרומת הדשן לא אכל בשחרית באסרו חג עד ששלח דמי הזכרת נשמות לגבאים.

189) ונת' בלקוטי לוי"צ ח"ב ע' רצו.

190) ר"ד תשרי תרצ"ג.

191) וראה שו"ע אדה"ז סצ"ז ס"ו ובלקוטי שיחות חי"ט ע' 569 ע"ד ההשתמשות בהדסים של מצוה לבשמים במוצאי שבת.

בחופי מהכנס תורה, ועל תשובתינו מפני חשיבות הענין מצד צרכי חתונה המתקרבים ובאים לא התייחס כלל, אלא העיר עוד הפעם: הלא זה באמצע תורה, ובעניני החתונה צריכים לגזול מן השינה! מאז הוחדר בי החשיבות להשתתף בכינוסים אלו אפילו כשקשה קצת. כשסיפרתי כל זה בכנס תורה דחה"ש שמח מאוד הגאון הרב מנטליק ז"ל ואמר: למה השארת דבר חשוב כזה לסיום הכנס?

בספר השיחות תש"ט¹⁹²: החגיגה יש לו תשלומין כל שבעה, אין ליובאוויטש שבליובאוויטש פלעגט מען פארבריינגען נאך שמח"ת אלע נאכט ביז ראש חודש.

יום רביעי, כ"ו תשרי

בשנת תש"נ: "דין נצח", שנפסק בבית המשפט אשר "המלך אינו מעיד" [מיומנו של א' התמימים: ב-770 הגיעה הבשורה בערך בשעה 12. הריל"ג הודיע מיד לכ"ק אד"ש, וכ"ק אד"ש שאל האם הקהל אומרים לחיים? וענה: בחיוב. כ"ק אד"ש שאל אותו: מיט הגבלות אדער אהן הגבלות. וכשענה הריל"ג שכאו"א עושה כפי שמרגיש, אמר לו כ"ק אד"ש: ס'איז טאקע א שנת נסים, אבער ס'זאל זיין מיט הגבלות. כ"ק אד"ש ירד לתפילת מנחה (בסירטוק משי כרגיל בשנה זו ובמגבעת חדשה) ב-3:15, כאשר הקהל שר בהתלהבות דין נצח. כשהגיע למקום תפילתו הסתובב לעבר הקהל ועודד את השירה בידו. בחזרת הש"ץ שרו את הקטע של "שים שלום" ועודד את הניגון בידיו הק'. בסוף התפילה שר הקהל את הקטע של "אל תירא" ו"אך צדיקים" ובסופו המשיך לדפוק על העמוד למשך זמן לאות אשר ימשיכו בניגון "כי אלקים". מיד באותו לילה אחרי תפילת ערבית, והשיחה שלאחריה, התקיימה התוועדות גדולה. בהמודעות ע"ד ההתוועדות ב-770, נזכר ע"ד ההוראה שיהא עם ההגבלות הידועות].

יום חמישי, כ"ז תשרי

בשיעור חת"ת לחמישי מסיימים בפסוק: "ואחות תובל קין נעמה" (פסוק כ"ב).

יום ועש"ק, כ"ח תשרי

לשישי מתחילים מפסוק "ויאמר למך לנשיו" (פסוק כג). העברת הסדרה שמו"ת - פ' בראשית. הפטורת הסדרה - ביום ששי, והפטורת מחר חודש בשבת.

ברשימה מחורף תרצ"ה: "הצ"צ] הי' מאריך בהעברת פרשת בראשית. באמרו: ווי מען שטעלט זיך, אזוי גייט עס." ובישחת ש"פ בראשית תשי"ב: כ"ק מו"ח אדמו"ר סיפר שבשבת בראשית הי' הצמח צדק נוהג להאריך בהעברת הסדרה, באמרו הטעם, "ווי מען שטעלט זיך אזוי גייט עס". כמו כן סיפר כ"ק מו"ח אדמו"ר שהצמח צדק הי' נוהג להעביר הסדרה שנים מקרא ואחד תרגום, עם פירוש רש"י ופירוש הרמב"ן, פסוק בפסוק. - אלא שלא פירש אם הי' נוהג כן בשבתות כל השנה או בשבת בראשית בלבד [ועיי"ש ברשימה הנ"ל]. ובכל אופן, האריכות בהעברת הסדרה הו"ע השייך לשבת בראשית, מטעם האמור, שנוגע לאופן העמידה על כל השנה בתנועה של התרחבות והתפשטות¹⁹³.

מצוה על כל אדם שימשמש בבגדיו ערב שבת סמוך לחשכה שלא יהיה בהם דבר שאסור לצאת בו בשבת (בפרט שלבשו בגדי שבת ביום טוב

(192) ע' 286.

(193) עיי"ש עוז. וראה ג"כ שיחת ש"פ בראשית תשכ"ה.

כשהותרה הוצאה לצורך יום טוב).
הדלקת נרות שבת קודש: 5:55 (18 דקות לפני השקיעה).

כ"ט תשרי־מחר חודש, שבת בראשית, שבת מברכים חשון

בלקוטי דבורים¹⁹⁴: הערט אידין מען קאן נאך אראיינכאפין תשובה טאן, ראש השנה שרייבט מען, און יום הכפורים שרייבט מען אונטער, הושענא רבה נעמט מען ארויס די פתקי חיים, און ביז שבת בראשית גייען זיי נאך ניט ארויס פון היכל¹⁹⁵.

עוד ע"ד שבת בראשית וענינה – ראה בהערה¹⁹⁶.

בשיחת שבת בראשית בסעודת הלילה תש"ה¹⁹⁷: שבת בראשית פלעגן אמאל חסידים שטארק פארברענגען¹⁹⁸. ובשיחת יום שמח"ת תש"ז: דעם שבת בראשית דארף מען זיין פרייליך א גאנצן שבת, פארבריינגען א סאך און זיין פרייליך. ובנוסח אחר שם: שבת בראשית גייט אויף ניט צופוס. מ'דארף פארבריינגען א גאנצן מעת לעת בשמחה. (וראה שם בהמשך הענין ע"ד שלילת משקה, אש זרה).

ובסה"ש תש"ב¹⁹⁹ (הועתק בחלקו בהיום יום²⁰⁰): פרשה בראשית איז א פריילעכע סדרה. . איז די כללות הסדרה א פריילעכע און עס איז שבת בראשית, אין אלע קהלות ישראל איז ששון ושמחה, מען האט אנגעהויבען די תורה פון דאס ניי.

המנהג ב-770 שבתפלות שבת בראשית משלב הש"צ ניגוני תפלות לימים נוראים, שמע"צ ושמח"ת.

יש נזהרים שלא לקדש בשעה ראשונה של הלילה דהיינו בשעה שביעית אחר חצות היום, אלא לאחר שעה תוך הלילה. והכוונה לשעה בת ששים רגעים, וע"פ מה שראיתי נוהגין – שש שעות אחר חצות האמצעי. בנוא יארק, היינו משעה 6:56 עד שעה 7:56²⁰¹.

אמירת כל התהלים בהשכמה. יום התוועדות.

סוף זמן קריאת שמע: 9:53.

קריאת התורה: פ' בראשית. לחמישי מסיימים בפסוק: ואחות תובל קין נעמה (פסוק כג). לשישי מתחילים מפסוק "ויאמר למך לנשיו" (פסוק כג). הפטורה: בשנה זו, מחר חודש. יקום פורקן.

בשו"ע אדה"ז הובא שנוהגים שלא לברך בה"ב בשבת שבתוך תשרי אלא ממתנינים לשבת הבא.

מברכים חודש חשון. נכון לידע המולד קודם שמברכין החודש. מולד חודש חשון: ליל שבת קודש בשעה 3:23 לפנות בוקר.

194 (194) ח"ד ע' תשיא, ליל שמח"ת תרצ"א.

195 (195) ובשיחת שבת בראשית תשי"א שאף שמעלה זו שייכת לר"ה, יוהכ"פ, הושע"ר ועד לשמע"צ ולא לשבת בראשית – יתרו קושיא זו אליהו הנביא. וראה בר"ד בעת הסעודות דליל שמע"צ תשל"א.

196 (196) ראה סה"ש תש"ה ע' 5-64. סה"מ תשי"א ע' 59. לקו"ש ח"א ע' 1. ח"ב ע' 449. ח"י ע' 190. ח"ב ע' 556 [ושם: "אין לדייק בשינוי הל' בלקו"ש הנ"ל, כי בהם הובא תוכן הפתגם (כי אין ידוע הל' בדיוק)]. וראה גם שיחת ש"פ בראשית תשנ"ב (בסה"ש תשנ"ב ח"א ע' 43). וש"ב.

197 (197) סה"ש תש"ה ע' 64.

198 (198) דיוק הלשון בזה נת' בשיחת שבת בראשית תשכ"ז.

199 (199) ע' 30.

200 (200) ג' חשון.

(201) ראה אצלנו בשו"ת באתרא דרב סי' א'תתכד. ובכללות הענין שם, סי' ג'שנ.

ראש חודש מרחשוון²⁰² ביום הראשון וביום השני הבא עלינו לטובה. אין אומרים אב הרחמים.

בעת ההתוועדות דשבת בראשית, נהגו ב-770, כהמנהג בכ"מ, למכור המצוות השייכות לבית הכנסת. ובישיחת ש"פ בראשית תש"נ²⁰³: ידוע המנהג בכ"כ קהילות בישראל שבשבת בראשית "מוכרים" המצוות השייכים לבית הכנסת - עליות לתורה, הגבהת וגלילת הס"ת, פתיחת הארון, וכן הזכויות ד"נר למאור" ו"יין לקידוש ולהבדלה", וכיו"ב²⁰⁴.

בישיחת שבת בראשית תש"נ נזכר ע"ד הנהוג שמכירת המצוות ע"י הגבאי הוא בחבישת שטריימל, והטעם בזה²⁰⁵.

בישיחת ש"פ בראשית תשמ"ו: גם לאחר הדיבור אודות לימוד השיעור דפ' בראשית ביום שמח"ת [ולא באסרו חג - ראה בפרטיות לעיל ביום שמחת תורה] - ישנו לכה"פ יהודי אחד (או שנים) שלא למדו שיעור זה, לא בשמח"ת, ולא באסרו חג, עד עצם היום הזה! ובכל אופן, יש לימוד שיעור זה מיד לאחר ההתוועדות (או אפילו באמצע ההתוועדות - במקום לישון...), ומכאן ולהבא - בודאי יקפידו על לימוד השיעורים דבר יום ביומו. והתקווה חזקה שהדברים יפעלו פעולתם, ומה גם שאפילו על הספק - כדאי לדבר ולהאריך בזה, כולי האי ואולי כו', שכן אילו היו מדברים רק דבר שבטוחים שיבוא לידי מעשה בפועל - הי' משך זמן ההתוועדות קצר יותר!...

מנחה: קריאת התורה (פ' נח). מנחה של שבת. אין אומרים "צדקתך".

מנהג העולם (והובא הענין בשו"ע אדה"ז²⁰⁶) שמתחילין בשבת זו לומר ברכי נפשי וט"ו שיר המעלות. אבל בסידור רבינו הזקן לא הובא כלל²⁰⁷.

בשבת בראשית תש"נ (כקביעות שנה זו) לקראת סיום ההתוועדות הודיע כ"ק אדמו"ר שליט"א בפתאומיות ע"ד "התוועדות נוספת, בתוך הוספה וחדוש מיוחד בשבת בראשית, בזמן סעודה שלישית, רעוא דרעוין, שתומשך גם בזמן סעודתא דדוד מלכא משיחא, ובאופן של סעודה ממש, בהקדמת נטילת ידים וברכת המזון, ולאח"ז - חלוקת כוס של ברכה".

צאת השבת בשעה 6:53

בלקוטי שיחות (בשיחה לנשי ובנות חב"ד)²⁰⁸: דער רבי דער שווער פלעגט ווינטשן עס זאל זיין א "געזונטער ווינטער". ווינטש איך אייך בלשון הרב - אייך, אייער מענער און קינדער - א געזונטן פריילעכן און גליקלעכן ווינטער, א גוטן תמיד. ובמק"א: "א געזונטער ווינטער און א פריילכער יאר".

[202] כן המנהג כבפנים. בנוגע אמירת "מחר" (בקביעות זו או רק כשר"ח ביום הראשון) וכן "למחרתו" (בכלל כשר"ח ב' ימים, או רק כשחל בש"ק וביום הראשון) - ראה שו"ת באתרא דרב ס' ה'ש.

[203] סה"ש תש"נ ח"א ע' 83.

[204] ועיי"ש באריכות בטעם המנהג. וראה גם שיחת שבת בראשית תשי"ב. תשכ"ה. ונת' בכמה שיחות.

[ההיתר ע"פ נגלה, ראה שו"ע אדה"ז ש"ו ס"ז (בכלל). וראה מהרי"ק שרש ט. מהר"ל הל' סוכה. ועוד. ונתבאר גם בשיחת ש"פ בראשית תשה". וראה בלקו"ש ח"א ע' 2 ההוראה בעבודת ה'].

[205] ובאר"א - בשיחת ש"פ בראשית תשמ"ח. ושם: ויה"ד, שמכירת המצוות תהי' הצלחה רבה ומופלגה, הצלחה שתבטא בממון רב עבור בית הכנסת. והעיקר - שבקרוב ממש נוכח לזמן שלא יהי' צורך במכירת מצוות מכיון שיהי' ריבוי כסף וזהב. . . באופן ד"אשפון". ואז יהי' גם ענין הציבור בתכלית השלימות - "קהל גדול", כולם יחדיו, הן אלו שלובשים "שטריימל" בגשמיות והן אלו שלובשים "שטריימל" ברוחניות - ישו בו הנה, לארצנו הקדושה, לירושלים עיר הקודש, להר הקודש, ולבית המקדש, ובאופן ש"לא עיכבן המקום כהרף עין".

[206] סרצ"ב ס"ו. סת"ל ס"ב.

[207] טעם להמנהג - ראה בלבוש או"ח סתרס"ט. וע"ד החסידות - לקו"ש חל"ז ע' 12 ובהנסמן שם.

[208] לקוטי שיחות ח"ב ע' 580 (משיחת מוצאי שבת בראשית תשי"ד לנשי ובנות חב"ד).

